VINDICIÆ BELLAR-MINIANÆ ET MVRICVM PRÆDICANTICORVM

A

CRIMINATIONIBVS ET INSCITIA LVTHERANI CVIVSDAM MAGISTELLI ZEPHYRII, VNA cum Lutherana fidei Specillo.

AVCTORE

IACOBO GRETSERO, SOCIETATIS IESV THEOLOGO.

AD

REVERENDVM ADMODVM IN CHRISTO PATREM AC DOMINVM, D. STEPHANUM, Monaſterij Schirenſis, Ordinis S. Benedicti Abbatem digniſſimum.

ANNO M.DC.XI.

Cum gratia & priuilegio Cæſarea Maieſt.

INGOLSTADII,

Ex Typographeio ADAMI SARTORII.

Digitized by Google

Digitized by Google

ADMODVM REVE-
RENDO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO, DN. STEPHANO, CELEBRIS MONASTERII SCHIRENSIS EX ORdine S. Benedicti, Abbati dignißimo.

DIVINO quodam conſilio accidiſſe arbitror, *admodum Reuerende Præſul*, vt hoc Opuſculum iam pridem à me conſcriptum, prius in Typographica Officina locum non reperiret, quàm annus hic Milleſimus ſexcenteſimus decimus ad exitum tenderet; & alteri iam appetenti de ſtatione ſua cedere properararet. Qua mora duo cōſecutus ſum; alterum, vt ſtrena ſuppeteret, quam *R.P.T.* recepto more offerrem; alterum; vti eidem *R.P.T.* partam nuper dignitatem, & religioſam Præfecturam opportunè gratularer.

Et quod ad ſtrenam atinet, fateor, eam parem eſſe meis opibus & copiis, non tuis & totius Venerãdi *Schirenſis Conuentus* meritis cum communiter in homines de Societate noſtra, tum priuatim in me: nihil enim aliud cõtinet hæc ſtrena, quàm rudem quendam & ineptum de grege Lutheri *Magiſtellum*; quem tamen laui, lautumq; compſi & pexui, prout potui, ne planè hirſutus & hiſpidus *Schiram* in conſpectum *R.P.T.* veniret. Eſt, cùm non tantum formoſa & concinna, ſed & informia ac inconcinna, & ipſa itidem ſeu naturæ ſeu artis monſtra æquè, vel plus etiam oblectant, quàm quæ omnib⁹ numeris abſoluta ac perfecta ſunt. Eodem priuilegio ſpero hunc meum Polyphemi Lutherici pullum fruiturum, atque adeò ipſo ſuo rure & inſicetia plus quàm Cyclopica gratum acceptumq́ue fore.

De inſula *R.P.T.* capiti nuper impoſita, & paſtorali pedo commiſſo, cùm nuncium accepiſſem, dixi aliquid ſimile eius, quod olim Hiram Rex Tyri dixit, cum audiſſet Salomo-

Digitized by Google

lomonem in Sedem Dauidis, parentis ſui, ſubiectum; *Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit Dauid filium ſapientiſſimum ſuper populum hunc plurimum.* Gratias egi Deo, quòd poſt nuperum exceſſum optimi Patris & Abbatis *BENEDICTI*, cuius memoria Schirenſibus nunquam excidet; certè, ob tam præclaram & diuturnam rerum adminiſtrationem, nunquam excidere debet; te ſucceſſorem dederit, te, inquam, qui ceu annis, ſic & religione, ingenij dotibus ac literis flores, vt quantum ad occaſum deuexa ætas; & exiguus pietatis ac eruditionis guſtus rebus benè gerendis impedimenti adferunt; tantum ſibi hiſce oppoſita, quæ in te elucent, adiumenti allatura ſint. Quocirca iterum Academia Ingolſtadienſis, ex cuius diſciplina prodiiſti, (quemadmodum alij nō pauci Boiorum *PRAELATI*; quorum nonnulli iam *placida compoſti pace quieſcunt*; alij adhuc ad religioſæ Reipublicæ clauum ſedent;) ob hunc alumnum ſibi gratulari poteſt ac debet, nō ſine apprecatione, vt, quod

Deus feliciter cœpit, id felicius perficiat; & tandem feliciſſima coronide coronet: quod & ego voueo; & cum hoc voto deſino. Ingolſtadij, Kalendis Ianuariis. Anno Redemptoris M. DC. XI.

Admodum R.P.T. ſeruus in Chriſto,

IACOBVS GRETSERVS.

APPROBATIO R.P. PROVINCIALIS.

Vt hæc Illuſtriſſimi Cardinalis BELLARMINI ab indoctis Lutherani cuiuſdam Magiſtelli calumniis vindicatio, ſcripta à P. Iacobo Gretſero, & à Theologis ad id deputatis lecta & probata, in lucem edatur, facultatem concedo. Ingolſtadij 12. Iulij, 1610.

THEODORVS BVSAEVS, Societatis IESV, per Germaniam ſuperiorem Prouincialis.

APPROBATIO FACVLTATIS THEOLOGICAE IN ACADEMIA INGOLSTADIENSI.

Vindicias iſtas, Lutheranæ ignorantiæ clariſſima indicia, vtiliter in lucem exituras arbitror.

PETRVS STEVARTIVS Leodius, SS. Theologiæ Doctor, Profeſſor, Academiæ Ingolſtadienſis Procancellarius, & Parochus Mauricianus, &c.

LVTHE-

Digitized by Google

LVTHERVS DE ZEPHYRIO MAGISTELLO SVO, IN DEFENS. VERBORVM COENÆ TOM. VII. Lat. Witeb.

VÆ noſtris *Doctoribus & Scriptoribus* (& in his tibi Scriptorcule Magiſtelle) *qui adeo ſecurè agunt, & omnia, quæ modò in buccam veniunt, euomũt, & non prius decies cogitata animo voluunt atque reuoluunt, ponderantes, nunquid cum verbo Dei congruant, & vera ſint. Sed ſomniant Diabolum procul hinc vſque in Babylonia res ſuas agere; aut, vt maximè propè ſit; tamen, vt canem, in culcitra, ſecurè & molliter dormire; nec ſemel in eas deſcendunt cogitationes, quod circum circa teneat loca omnia ſuis venenatis & ignitis telis, hoc eſt, cogitationibus pulchris auctoritate Scripturæ fucatis, &c. Sed quid ago? Nihil admonitionibus, nihil cohortationibus, nihil deniq; comminationibus promouemus; nam Diabolus mille artifex eſt;* & tales Magiſtelluli auribus carent; vel ſi aures habent, nihil tamen audiunt.

Luthe-

Lutherus ibid. *Nos Germani* (Luthera-ni) *tales homines ſumus, &, quæ noua ſunt affectamus, & auidè arripimus, & inſani mordicus retinemus, & quò quis nos vehementius reprimit, eò furioſiores reddit, etc. Hæc res Diabolo magnam affert occaſionem, vt nullum adeo monſtroſum ſomnium aut commẽtum poſſit proferre, cuius non inueniat aſſertores, & hos quidem eò citius, quò id quod affert, eſt abſurdius & ineptius.* Huius dicti veritatem ſi nullus alius ex Nouatorum cœtu planam teſtatamque faceret, ille tamen ipſe, ex cuius labiis proceſſit, & Magiſtellus Zephyrius abundè eam comprobaret, vt lector ex lectione huius opuſculi clarè intelliget.

AD

AD LECTOREM.

N*VNDINIS autumnalibus Anni M.DC.IX. prodiit antea ſæpè in Francofortenſibus Catalogis promiſſus liber hoc titulo.* Speculum Ieſuiticum, *hoc eſt*, Demonſtratio Eſauiticæ profanitatis, Pelagianæ leuitatis, blaſphemæ impietatis Bellarminianæ & Gretſerianæ aſſerentis:

I. Ethnicos fuiſſe naturaliter Chriſtianos.

II. Fundum articulorum fidei eſſe rationis non renatæ notiones.

III. Cauſſam reprobationis impiorum eſſe ſolam Dei voluntatem, Deum eſſe *μισάνθρωπον*, peccati Autorem. Elaborata & honorarij loco Suitis tranſmiſſa, *à M. Erneſto Zephyrio Witebergæ.*

Etſi autem hac ætate vaniſsimorum &

mendaciſsimorum libellorum, nec modus, nec finis eſt; non iniuriâ tamen ambigere cœpi, num vllus alius huic Speculo *palmam vanitatis præripiat: eſt enim non modò calumniis, criminationibus, mendaciis, impoſturis & ſycophantiis, ſed inſcitia quoque imò & amentiâ pluſquam maniacâ longè refertiſsimum; nil niſi furias & furores vbique ſpirans, ita vt perquam arduum ſit, oculos in aliquam pagellam coniicere, & ſimul teterrima ac probroſiſsima conuicia, mendacia, & ruditatem pluſquam belluinam non videre. Nihil mentis, nihil frontis, & ne veſtigium quidem vllius eruditæ cogitationis in toto libro ineſt. Omnia olent animum furore, cereuiſia, & temeto ſepultum: quibus, abſit, vt refutationis gratia, aliquid reponam. Sponte ſua in nebulas abeunt; nec me tangunt, aut feriunt: multò minus Illuſtriſsimum Cardinalem* Bellarminum, *excelſiore loco poſitum, quàm vt ſpicula horum tenebrionum eò pertingere valeant.*

Omiſsis igitur Nouatoris huius atrociſsimis lædoriis & pſeudologiis, rem ipſam breuiter examinabimus, & num vllam iuſtam tan-

toperè

toperè ſurendi & criminandi cauſſam habuerit, diſquiremus. Illud non improbo, quòd ſuæ veſaniæ ſpeculum *in gratiam Polycarpi Leiſeri elaborauit; vt* Honorario *à me ad Polycarpum transmiſſo, ſaltem aliquid rependeretur: nam Prædicanti, mendaciis & calumniis aſſuetiſſimo, certius operam ſuam probare non potuit, quàm inſigniter mentiendo, & criminationes cateruatim quaſi ex plauſtro in Ieſuitas eiaculando. Hæc enim expedita ratio eſt, qua famelici Magiſtelli Lutherani apud potentiores Prædicantes, offas, etiam menſtruales, promerentur.*

NVGÆ HÆRETICÆ DE NATVRALI CHRISTIANO.

LIb. 1. de Chriſto cap. 3. demonſtrat Illuſtriſs. Bellarminus ex ſcriptura & patrib. *Deum eſſe vnum numero*: Et in ſexta probatione inter alia, ſic ſcribit. *Adde, quod Patres docent, Gentiles, etſi vulgo plures Deos colerent, tamen vnum Deum naturaliter cognoſcere potuiſſe, ſicut reipſa Philoſophi vnum Deum cognouerunt, & ea ex parte quaſi naturaliter Chriſtiani fuerunt. Verba hæc profana, & Pelagiana,* inquit Hæreticus, *vbi primum percurri, omnino cohorrui.* Non dubito; quia admodum religioſus es, ac propterea religioſo horrore facilè perfunderis. Tria tamen abs te hic animaduerſa oportuit primùm, hanc locutionem ipſis etiam patribus, priſcisque ſcriptoribus vſitatam eſſe; nominatim Tertulliano, & Iuſtino Martyri: quorum ille in Apologetico cap. 17. animam ita loqui conſuetam. *Deus videt*: *Deo commendo*: *Deus mihi reddet*: vocat, *naturaliter Chriſtianam. O teſtimonium animæ naturaliter Chriſtianæ*; exclamat Tertullianus.

Quid Iuſtinus in Apologia ad Antoninum Pium Imp. *Quicunque cum Ratione ac verbo vixêre, Chriſtiani ſunt; quamuis athei & nullius numinis cultores habiti ſint; quales inter*

inter Græcos fuêre Socrates & Heraclitus, atque iis ſimiles: inter Barbaros autem Abraham, Ananias, Azarias, Miſael, & Elias, & alij complures. &c. At qui cum ratione & verbo vixerunt, atq; etiam nunc viuunt, Chriſtiani, & extra metum atq; perturbationem omnem ſunt.

Si oratio Bellarmini eſt *profana* & *Pelagiana*, quanto magis oratio Tertulliani & Iuſtini profana & Pelagiana erit; quia Tertullianus non dicit; animam talia de vno Deo proloquentem & teſtificantem *ex parte quaſi naturaliter Chriſtianam eſſe*: ſed abſque additione: *naturaliter Chriſtianam* appellat. Iuſtino quoque Socrates, Heraclitus, & omnes μετὰ λόγου βιώσαντες καὶ βιοῦντες, qui rationi conformiter vixerunt aut viuunt *Chriſtiani* ſunt: nec reſtrictione illa vtitur: *ex parte, & quaſi naturaliter Chriſtiani.* An & ex Iuſtini verbis exſculpet nobis Hæreticus Magiſtellus, naturalem Chriſtianum, *Eſauiticum*, ἄθεον, ἄχριστον, *ſine Deo, ſine Chriſto?*

Secundò animaduertere debebat ſectarius Bellarminum non ſimpliciter affirmare, Philoſophos gentiles propter cognitionem vnius Dei fuiſſe *Chriſtianos*: Sed vti hac limitatione: *Ea ex parte quaſi naturaliter Chriſtiani fuerunt.* Diſtant autem ingenti diſcrimine iſtæ enunciationes. *Philoſophi gentiles, qui vnum Deum naturaliter cognouerunt, fuêre Chriſtiani.* Et; *Philoſophi Gentiles, qui vnum Deum naturaliter cognouerunt, fuerunt ea ex parte quaſi naturaliter Chriſtiani.* Nam prima id ſignificare videtur, & ita etiam ab Hæretico Magiſtello ſemper proponitur & exagitatur, quaſi ad abſolutum & propriè dictum *Chriſtianum*, ſufficiat naturalis cognitio vnius Dei: qui ſenſus nulli, qui ſenſum non amiſerit, probari poteſt; tantum abeſt, vt probetur Bellarmino, viro eruditiſſimo. At altera propoſitio per particulas illas, *ex parte*, &, *Quaſi naturaliter*, reſtricta & temperata,

longè alium ſenſum legentibus offert, vt per ſe planum & apertum eſt. Hæreticus tamen voculas illas ferè ſemper præterit; vt eò vberiorem calumniandi occaſionem habeat.

Tertio animaduertere debebat Magiſtellus noſter, quando Patres & cum Patribus Bellarminus dicit; gentiles Philoſophos *ex parte quaſi naturaliter fuiſſe Chriſtianos*; propter naturalem cognitionem vnius Dei; eos nomen *Chriſtiani* vſurpare non ſtrictè, ſed latè, nam *Chriſtianus*, notione propria & preſſa, non conſtituitur, niſi per fidem & alia dona ſupernaturalia. Quia tamen ille, qui vnum Deum, etiam naturaliter, agnoſcit & confitetur, vt factum à multis Philoſophis, aliquo modo accedit ad id, quod Chriſtiani fide ſupernaturali credunt, docent & profitentur: ideo non iniuriâ *ex hac parte quaſi naturaliter Chriſtianus*, vel ſine additamento, cum Tertulliano & Iuſtino; *Chriſtianus* nominari poteſt, eo tamen ſenſu, quẽ iam indicaui, improprio ſcilicet & lato; non proprio & ſtricto: quia omnes boni norunt, Chriſtianum non conſtitui per chariſmata naturalia, ſed per ſupernaturalia. Eſt autem ſupernaturalis fides vnius Dei, fundamentum totius Chriſtianiſmi: Et quoniam qui vnum Deum naturaliter quoque agnoſcit, ad hoc Chriſtianiſmi fundamentum aliquatenus accedit, *Chriſtiani* nomen à Patribus ſortitus eſt; vt & omnis ille, qui rationi conuenienter vitam inſtituit.

Philoſophos vocat Bellarminus lib. 4. de amiſſione gratiæ cap. 11. cum Tertulliano *Patriarchas Hæreticorum*, quòd ex errore Stoicorum de origine animarum natus ſit error Manichæi & Priſcilliani, &c. Ex errore Platonis, error Origenes. Ex Ariſtotelis ſententia non bene percepta, error Apollinaris. Vide Bellarminum. Ad quæ Magiſtellus.

En

En qualia ſubiecta ſtatuit Bellarminus *naturalis Chriſtianiſmi*. Naturalem Chriſtianiſmum non admittimus, niſi in ſenſu antea explicato. Sed an fieri non poteſt, vt etiam malus & improbus naturaliter Deum cognoſcat, idque vel demonſtratione à rebus creatis petita; vel ex relatione aliena de vno Deo, cui fide humana aſſentitur, quemad modum aliis, quæ nobis referuntur, aſſentiri ſolemus, ſi credítu digna videantur: vel lectione eorum librorum, qui vnum Deum prædicant, ſiue ſint libri ſacri, ſiue profani; nam & Philoſophos olim in ſacros libros incidiſſe, non pauci ex veterum numero tradunt. An fieri nequit, vt qui de vnitate Dei rectè ſentit; ſentiat perperam de alio quopiam capite; vel ſaltem doctrinâ ſuâ non ſatis dilucidè & enucleatè explicatâ, aliis errandi occaſionem præbeat? Probitas & naturalis ſcientia de vno Deo non connectuntur neceſſariò.

Neque ſequitur: Hic vel ille fuit improbus: inque aliis quæſtionibus à vero excidit, ergo non cognouit Deum naturaliter; ergo ex hac parte non fuit *quaſi naturaliter Chriſtianus*; vt cum Tertulliano & Iuſtino Bellarminus loquitur. Hæc & id genus alia non ſunt erudita cogitata, ſed Magiſtelli noſtri febrilia deliria, quibus diſpellendis ſufficit S. Pauli auctoritas ad Rom. 1. vbi docet, Philoſophos ex rebus creatis in cognitionem vnius & veri Dei perueniſſe: Et tamen huic cognitioni conformiter vitam non inſtituiſſe; nec Deo cognito honorem & reuerentiam detuliſſe; & propterea in cogitationibus ſuis euanuiſſe.

Probat Bellarminus lib. 2. de ſanctis cap. 13. Ethnicos idola lignea & lapidea, &c. habuiſſe & coluiſſe pro Diis: Et nonnullos ex illis duplices Deos ſtatuiſſe; alios

factos

Digitized by Google

facto ſos à ſummo Deo: alios, factos ab hominibus. Lege Bellarminum loc. cit.

Hîc vociferatur Magiſtellus: Bellarminum nomine vnius Dei *naturaliter* à Philoſophis cogniti, nil intelligere, *niſi prædictam Deorum à ſummo Deo, & ab hominibus conditorum multitudinem*: Et hanc inanium Deorum turbam conſtitui à Bellarmino *Chriſtianiſmi fundamentum.* Quæ ſanè tartarea eſt calumnia. Nam quando Bellarminus lib. 1. de Chriſto cap. 3. & lib. 4. de Gratia cap. 2. probat, naturaliter cognoſci poſſe, *Deum eſſe, & eſſe vnum*, Et à Philoſophis quoque cognitum eſſe, alium non intelligit, quàm illum Deum, de quo Apoſtolus ad Rom. 1. *Inuiſibilia enim ipſius* (Dei) *à creatura mundi, per ea quæ facta ſunt intellecta, conſpiciuntur, ſempiterna quoque eius virtus & diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles: quia cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, &c.*

Scribit Bellarminus lib. 1. de verbo Dei cap. 10. illa verba Hieremiæ Prophetæ cap. 31. *Dabo legem meam in cordibus eorum, &c. Omnes enim ſcient me à minimo eorum, vſque ad maximum eorum*, poſſe etiam intelligi de cognitione vnius Dei: quæ nunc longè latius diffunditur, quàm olim, cum non ſolùm Chriſtiani, ſed & Iudæi & Turcæ, alioquin impij, vnum Deum confiteantur & colant, antiqua illa Deorum multitudine ex plerorumque cordibus expuncta.

Hîc iterum inſanit Magiſtellus: En, inquit, *Bellarminus abnuit vnitatem Dei cum indiuiſa vnitate intimè cohærentem, eſſe myſterium.* Non quæram, quid ſit *vnitas cum indiuiſa vnitate intimè cohærens*, quis enim rationem orationis ab eo repoſcat, qui quid blateret, ignorat? Bellarminus hoc duntaxat dicit, & rectè, poſſe

Hiere-

Hieremiæ locum accipi non tantum de ſcripturarum myſteriis abſconditis, ſed & de cognitione vnius Dei; quæ, vt naturæ viribus parabilis eſt, *abſconditum myſterium* non eſt; nam ea dici ſolent *myſteria abſcondita*, quæ humanæ naturæ vim & facultates tranſcendunt; eiuſmodi non eſt naturalis cognitio Dei; Hanc enim adipiſci poſſumus humani ingenij ſtudio, *quia quod notum eſt Dei*, inquit Apoſtolus Rom. 1. *manifeſtum eſt in illis: Deus enim illis manifeſtauit. Audi quomodo illis Deus manifeſtauit*, inquit S. Auguſtinus Serm. 55. de Tempore. *Inuiſibilia enim per ea, quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur. Interroga mundum, ornatum cæli, fulgorem, diſpoſitionemque ſiderum, & vide ſi non ſenſu ſuo, tanquam tibi reſpondent, Deus nos fecit. Hæc & Philoſophi nobiles quæſierunt, & ex arte artificem cognouerunt:* Et ex hac quidem parte quaſi naturaliter Chriſtiani fuerunt, hoc enim auribus tuis, velis nolis, etiam per media conuitiorum tuorum occurſacula, ingerendum eſt.

Mentitur Magiſtellus, Bellarminum Ethnicis, Iudæis, & Turcis eam vnius Dei notitiam tribuere, *quæ ex luce regenerationis Spiritualibus credentibus infunditur.* Nihil minus facit Bellarminus. Non aliam illis tribuit, quàm naturalem; qualem illis Apoſtolus quoque ad Romanos tribuit, & omnes illi, qui docent, exiſtentiam & vnitatem Dei naturaliter cognoſci poſſe. Supernaturalem cognitionem in ſolis fidelibus ſtatuit Bellarminus: cum iſti ſoli fide ſupernaturali ſint præditi.

Iterum calumniatur, vnitatem Dei, quæ naturaliter cognoſci poteſt, nil aliud eſſe Bellarmino, quàm *collegium plurium Deorum*, *Et hoc à Bellarmino pro fundamento*

damento Chriſtianiſmi poni. O duram faciem. ô exſanguem frontem. An ideo Bellarminus ita ſentit, quia commemorat Ethnicis plures fuiſſe Deos, alios maiores; alios, minores? Et tamen Magiſtellus inſcitiſſimè bacchatur. *Hac, hac eſt illa Helena, pro qua contra certant Eſuitæ: vnitas talis, quæ examen Deorum, malorum Spirituum collegium, maiorum & minorum inuoluat. Hæc eſt origo Ethnicoſuitici Chriſtiani.* Ferte citò vincula, & compedes, vt cerritum iſtum & helleboroſum vinciamus, aliàs furiosè in omnes inſiliet, omnes lacerabit, omnes cruentabit: nam & nunc impetum dat in Iacobum Payuam Andradium Luſitanum, qui ſcripſit, *fidem ex rebus etiam iis, quæ ſenſibus ſubiiciuntur, haberi poſſe: non tantùm ex ſacris litteris.* Prô ſcelus inexpiabile. Furippus noſter præ tumore & furore vix ſe capit. At dic, Magiſtelle, ſed pacatè ſi id furor ſinit. An tu fidem ex ſolis ſacris literis hauriri exiſtimas? Quomodo ergo acquiſita eſt olim priuſquam ſacri libri conſcriberentur? Apoſtolus non dicit; Fides ex Bibliis eſt; ſed; *fides ex auditu.* Vnde hauſerunt fidem barbaræ illæ nationes, de quibus lib. 3. Irenæus, quæ in Chriſtum crediderunt, cum nulla ſacrarum literarum volumina haberent?

Sed ad Andradium; qui non vult, vt iam olim in Labyrintho Creticohunniano cap. 4. declaraui, cognitionem illam naturalem Dei, quæ ex rebus creatis, ſolis naturæ viribus, obtineri poteſt, valere ad ſalutem primam vel vltimam; Sed, hominem hac cognitione, qua cognoſcit res creatas, earumque conditorem, manu quaſi duci, vt diuina gratia præuentus & adiutus, eundem etiam omnium rerum parentem, reſque captum naturæ excedentes per fidem ſupernaturalem diuinitus

uinitus ſibi datam cognoſcat & credat. Quod verum eſſe teſtatur Apoſtolus, cuius hæc oratio: *Inuiſibilia enim ipſius, à creatura mundi, per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur: Sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles.* Cur iſti excuſatione nulla ſe defendere poſſunt? ideo nimirum; quia gratia DEI vſi non ſunt: quaſi vti voluiſſent, ab hac naturali cognitione ad ſupernaturalem procedere potuiſſent. Rom. 1.

Hanc ſuam mentem apertiſſimè explicat ipſe Andradius lib. 3. Orthod. Explicationum, vbi ita ſcribit: *Fidem, veramq; DEI cognitionem, fundamentum iuſtitiæ perpetuò exſtitiſſe, nemo vnquam ſanæ mentis dubitauit, cùm ſit non modò D. Pauli teſtimoniis, ſed omnium Prophetarum vaticiniis, Euangeliſtarumque monumentis confirmatum. In fide enim veteres maioresque noſtros teſtimonium iuſtitiæ fuiſſe conſecutos, D. Paulus ait, vtpote, ex qua iuſtus viuit, & iuſtitia omnis excitatur: veram autem DEI cognitionem non ex ſacris tantùm literis, diuinisque oraculis, ſed ex rebus etiam iis, quæ ſenſibus ſubiiciuntur, haberi poſſe, idem Paulus teſtatur, cùm veterum Philoſophorum crimina nulla ignorationis excuſatione defendi poſſe aſſerit: quippe quos abdita maximè, & recondita DEI myſteria, & quæ cerni corporeis oculis non poſſunt, per res ipſas creatas, tanquam per fidiſſimos quoſdam interpretes, docere diuinum numen ſolet. Vt enim in rebus creatis diuinæ bonitatis amplitudo, omnipotentia, ſapientiaque ſplendor elucet, ita qui res haſce accurata circumſpectione conſiderauerit, diuinæ gratiæ lumine mentem illuſtrante (cuius ſola vis errorum omnium tenebras propulſare poteſt) in Creatoris cognitionem venire facile poterit.* Hebr. 11. Rom. 1.

Paulò pòſt flagitioſè prorſus corrumpit Magiſtellus Andradij verba; quæ ita proponit. *Philoſophi, qui ab inani Deorum multitudine abhorruerunt, vnum verò Deum mente complexi ſunt, illos tu* (Quisquis ſis) *illa fide Deique cognitione deſtitutos dices, per quam impius iuſtificatur, & ex qua iuſtus viuit.* Nunc accipe Andradij verba, & falſario Magiſtello imprecare, quod meretur. *Quare, qui diuini Spiritus fulgore illuſtrati* (en de illa notitia loquitur, quæ à ſpiritu ſancto deſcendit, adeoque naturales noſtras vires tranſcendit) *cæleſtibusque beneficiis aucti, in præclarum illud Philoſophiæ genus incubuerunt, vt ex terrenis rebus cæleſtia, ex humanis diuina, ex temporalibus ſempiterna, ex creatis creatoris ipſius maieſtatis amplitudinem cognoſcerent, ab inani illa Deorum multitudine vehementer abhorruerunt, vnicum verò DEVM, quem aſſidua meditatione, totisque animi viribus inquiſiuerunt, & mente cogitationeq; complexi, & religiosè venerati ſunt; in ipſo omnes ſuas ſpes collocarunt, illi perpetuò placere ſtuduerunt, ab illo virtutum remunerationem, officiorumq; gratiam ſperarunt; illos tu Kemnici; illa fide, DEIq; cognitione deſtitutos dices, qua tanquam initiis, & fundamentis excellentiſſima iuſtitia excitatur?*

Hæc longè aliter tinnunt, quàm ea, quæ nobis apponit Magiſtellus; qui Andradio etiam crimini dat, quòd ſcripſerit: *Humani generis per Chriſtum redemptionem in diuina procuratione implicatè & abſconditè contineri. Quare qui hanc Dei prouidentiam perſpectam habebant,* inquit Andradius *ſimul ſanè intelligebant, nihil DEVM prætermiſſurum, vt homines ſempiterna felicitate perfruerentur, atq; ita non prorſus ignoraſſe, Chriſtum Ieſum crucifixum, dicendi ſunt, etſi rationem, quam DEVS eſſet initurus, humanæ ſalutis curandæ compertam minimè habuiſſent.* Hæc Magiſtello per-

Digitized by Google

perquam mira videntur: Sed ideo, quia neque Andradij, neque ſua dicta intelligit: nam qui fide ſupernaturali credit Deum eſſe; & remuneratorem eſſe; is vtique etiam in Chriſtum, ſaltem implicitè credit, cum nulla nobis è cœlo remuneratio contingat, niſi beneficio & meritis Chriſti Domini. Certè Iuſtinus Martyr in Apologia prima, palam aſſerit, *Chriſtum Socrati ἀπὸ μέρους ex parte fuiſſe cognitum*: vndecunque hanc cognitionem acceperit; Siue ex Sibyllis; ſiue ex Hebræorum libris; ſiue aliunde; Et hoc maius quiddam eſt, quàm quod affirmat Andradius, cum Socrates ſupernaturali fide caruerit, non autem illi, de quibus diſputat Andradius.

Nunc dimiſſo Andradio, & aliquantiſper Bellarmino, Magiſtellus Gretſerum aggreditur, quem in Panegyrico Miſenico cap. 2. dicere mentitur, *omnes Ethnicos Philoſophos, nemine excepto, fuiſſe turpiſſimos idololatras, impios, atheos: Et tamen tales eſſe Bellarmino naturaliter Chriſtianos.* Sed hæc verba in meo libro nuſquam exſtant; Ea ex ſuo ſincipite exſculpſit Nouator. Neque ex Origene à me citato colliguntur. Tantum dicit; *eos ſibi feciſſe Deos, & adoraſſe operà mannum hominũ, qui ſimulare poſſunt alium creatorem extra vniuerſitatũ Deum.* Item *omnes Philoſophos, qui varia dogmata,* hoc eſt, veritati aduerſa, prodiderunt, *fuiſſe ſibi idola*, &c. At neceſſe non eſt omnes ſimpliciter, nemine excepto, aut alium creatorem extra vniuerſitatis Deum, introduxiſſe, aut ea dogmata in medium attuliſſe, quibus mortales à veri Dei notitia abſtraherentur. Neq; hoc affirmat Origenes.

Deinde Magiſtellus oculos ad Bellarmini verba ſemper intentos habere debebat, quandoquidem ſimul atq; oculos aliò flectit; eorum obliuiſcitur: Dicit enim,

Philoſophos naturalem cognitionem vnius Dei adeptos, fuiſſe *hac ex parte*, id eſt, quod ad hanc notitiam attinet, Quaſi naturaliter Chriſtianos. Itaque licet, omnes, nemine excepto, idola adoraſſent, & impietate idololatrica ſeſe inquinaſſent, prout à multis factum, qui Deum abs ſe cognitum non glorificarunt vt Deum, nihilominus ex parte cognitionis, quam de Deo ex rebus creatis collegerant, rectè *quaſi naturaliter Chriſtiani*, nominari potuiſſent: Sicut & illa anima apud Tertullianum *naturaliter Chriſtiana* nuncupatur, *licet inſtitutionib. prauis circumſcripta, &c. licet falſis Diis exancillata, &c.*

Carpit Magiſtellus, quæ Tom. 1. de cruce lib. 1. cap. 49. & 52. vlt. edit. de Platone ex Clemente Alexandrino & Iuſtino Martyre recitaui. At quæ mea culpa, ſi ſectario non placent, quæ Clemens & Iuſtinus antiquiſſimi Scriptores prodiderunt? An non Euſebius de præparatione Euangelica: S. Auguſtinus in opere de ciuitate Dei, Tertullianus paſſim in ſuis libris: Origenes contra Celſum, & alij, qui olim pro veritate Chriſtianæ Religionis aduerſus Ethnicos depugnarunt, plurima notant, quæ Plato, Platonici, aliiq; Philoſophi, Poëtæ & cæteri Scriptores Ethnici de fidei noſtræ myſteriis in ſua monumenta retulerunt, ſiue ea ipſimet ex ſacris literis, ſiue ex conſuetudine cum Hebræis, ſiue ex eorum, qui has res callebant, narratione, ſiue etiam ex diuino aliquo afflatu & cæleſti ſuggeſtione acceperint, prout Sibyllas multa accepiſſe, extra dubitationem eſt.

At hac ratione Plato & alij, conſtituuntur *naturales Chriſtiani*: Reſpondeo cum Bellarmino, hac quidem ex parte, quatenus ea, quæ Chriſtianæ religionis ſunt, aliquatenus cognouerunt, dici poſſe, *quaſi naturaliter Chriſtianos.* Sed quid emolumenti hoc illis attulit? Nam

& Balaam inſignem Prophetiam de Chriſto edidit Num. cap. 24. *Orietur Stella ex Iacob.* An ideo ſanctus, pius & Deo gratus acceptusque fuit? Quanquam quod Bellarminus ſcribit de *quaſi naturaliter Chriſtiano*, id tantum referri debeat ad eam cognitionem, quæ ex ſolis naturæ viribus procedit; cuiusmodi eſt cognitio, *quòd ſit Deus, quòd vnus, quòd bonus, æternus, corporis expers, &c.* nam ſi quid Plato, vel alij de filio Dei, eiusq; incarnatione futura, & de eius crucifixione, & id genus aliis cognouerunt, & libris ſuis intexuerunt, id non ex naturæ fontibus hauſerunt, ſed ex libris diuinitus reuelatis, idque mediatè vel immediatè; vel ex peculiari inſtinctu, quo diuinitus ad præſenſionem & prædictionem ſupernaturaliũ myſteriorum excitati ſunt. Vide Clementem in protreptico, & alios alibi. Quis enim veterum aliquid contra Ethnicos pro myſteriis noſtræ fidei commentans, non attigit hoc argumentum?

Vellicat Magiſtellus, quòd in Inauguratione Doctorali reprehendi & refelli ſtultitiam Lutheri aſſerentis, *idem non eſſe verum in Theologia & Philoſophia*; Hanc enim propoſitionem: *Verbum caro factum eſt*; *veram eſſe in Theologia*; *falſam, in Philoſophia.* Quam fatuitatem copioſè redargui in Inauguratione Doctorali, vt & nuperrimè in Luthero Academico.

Quid Magiſtellus pro Luthero? Nihil, niſi hoc. *Abſurdum eſſe, Chriſtum & Chriſtianiſmum conformem Philoſophiæ & Philoſophorum regulis ſtatuere.* An vis vt tecum fabricemus nouum Chriſtum, & Chriſtianiſmum, qui ſit Philoſophiæ & Philoſophorum decretis, hoc eſt, rectæ rationi difformis? Sed hoc animalis irrationalis non rationalis opus fuerit, nam licet Chriſtus & Chriſtianiſmus ſint ſupra, non ſunt tamen contra rationem

Digitized by Google

tionem atque adeo à Philoſophia, quæ rectæ rationis proles eſt, non diſſident. Sed amicè ac concorditer conſpirant.

Mentitur Magiſtellus, me in Panegyr. Miſenico pag. 71. Lutherum vocare, idololatram, *ob eam vnam cauſſam, quòd ſcripturas amet, intelligat, legat, iisq; controverſias decidat.* Lector videat illam paginam Panegyrici. Nihil huius inueniet. Si Lutherum Idololatram eo loci appellaſſem, feciſſem id non quod ſcripturas amet, legat, intelligat, ſed quia eas deprauet, peruertat, torqueat, & ad malè ſani cerebri ſui Phantaſmata inflectat, indeque variarum opinationum idola ſibi exſtruat, & ea adoret, aliisque adoranda publicè proponat: prout hæreticis in more eſſe aſſerit Origenes à me pag. 24. & 25. Panegyrici adductus.

Similemendacium eſt, Lutheranos Idololatras à me dici, *quia omnia dogmata fidei ex ſcripturis deducant.* Nuſquam hoc in toto Panegyrico inuenies. Non enim ideo præcisè idoſolatriæ accuſari debent; Sed quia omnia dogmata fidei ex ſcripturis deducunt, more omnium Hæreticorum; hoc eſt, ineptè, diſtortè, cerebrosè, febriculosè; & ita, vt quod ex veſano ſuo capite deduxerunt, id tanquam ex ſcripturis deductum iactitent, & venditent, & tanquam verbum Dei amplectendum exponant, cum non ſit verbum Dei, nec ex verbo Dei depromptum, ſed fanatici capitis idolum & inane ſimulacrum.

At vide bellam huius Magiſtelli conſecutionem. *Lutherani, qui ſcripturam amant, legunt, & omnia dogmata inde colligunt, ſunt Idololatræ; ergo, qui ſcripturam non legũt, non amant, ſed damnant; non ſunt Idololatræ. Reſpõdeo, primũ argumentum iſtud eſſe ſimile huic. Qui eſt homo, eſt animal; ergo*

Digitized by Google

ergo qui non eſt homo, non eſt animal. Deinde dico, Antecedens non eſſe meum, vt ex dictis patet. Deinde conceſſo antecedente, negatur Conſequentia. Nam licet Lutherani legendo, ſcrutando & iactitando ſcripturas, & inde vana opinionum idola procudendo, ſint idololatræ; iudicio & teſtimonio Origenis; hoc tamen non obſtat, quo minus alij, qui ſcripturas non legunt, nec amant, ſed damnant, alia ratione ſint idololatræ; nam licet falſos Deos, hoc eſt, variarum perſuaſionum monſtra ex ſcripturis ſibi non architectentur, aliunde tamen noua numina fabricandi occaſionem arripere queunt; vt per ſe manifeſtũ eſt, & ſatis liquet ex Origenis à me citati ſententia, qua lecta Magiſtellus has & ſimiles belliſſimas conſecutiones texuit. *Plato non legit ſacras literas; ergo non eſt idololatra. Ariſtoteles non legit ſcripturam; ſequitur ergo quod antea.* Perinde ac ſi me dicente; Lutheranos fieri ebrios potu cereuiſiæ; ipſe inferret; Platonem, Ariſtotelem, ſimiles nunquam fuiſſe ebrios, quia non biberunt cereuiſiam Saxonicam. An nullus eſt potus, qui ebrietatem adferat præter cereuiſiam?

Iterum nil niſi mendacia tonat. *I. Me cum Origene affirmare, omnes Philoſophos fuiſſe idololatras.* Neque ego hoc aſſerui, neque Origenes. *II. Me nunc excipere Platonem.* Vbi excepi? Monſtra locum Magiſtelle. *III. Idq; propter ſuperficiariam Bibliorum inſpectionem. IV. Vel potius propter ſcripturæ ignorantiam, neglectum, contemptum.* Iterum poſtulo. Monſtra locum. Ni feceris, ſcin quid te maneat? Nec tamen contentus eſt hæc mendacia fudiſſe; mox Battologicè ea repetit; vt maiorem voluptatem inde capiat.

Simile commentum, Ieſuitis *Chriſtiani nomen ſordere.* Item, Ieſuitas, *ſpreto antiquo Chriſtiani nomine, & ad*

Digitized by Google

Ethnicos, Turcas, Iudæos & Diabolos remiſſo, à Ieſu nomine voluiſſe appellari. Et tamen, vt eſt inconſtans mendaciloquentia, mox vociferatur; Ieſuitas non à *Ieſu*, ſed à Iudaico ישו (quo Iudæi ſignificent; *deleatur nomen eius*; extrita ſalutari & radicali littera ע) appellationem accepiſſe. Sed hæc omnia Hæretici Magiſtelli ſomnia ſunt: nam *Ieſuitarum* nomen vulgus nobis tribuit; non Inſtitutor noſter, non Sedes Apoſtolica; non ipſimet nobis ipſis; nec aliunde, quàm à *Ieſu* Saluatore noſtro hanc appellationem vulgus formauit; neque litteram *ain* ſeu *hain* extriuit, ſed vel maximè incluſit. Et quis tam ſtupidus eſt, qui credat, Ieſuitas malle ſortiri nomen ab illo Iudaico ישו quod Iudæi Chriſto, probri loco, tribuunt, expuncta littera *Ain*, quàm ab ישוע cum litera Ain, quod *Saluatorem* ſignificat. Lege Serarium lib. 1. in Ioſue in cap. 2. quæſt. 10.

Vide autem vertiginem Magiſtelli. Paulò antè dixerat; nos voluiſſe nominari *Ieſuitas* à nomine Ieſu. Nunc dicit nos voluiſſe *Ieſuitas* appellari ab prædicta voce Iudaica, quæ à priore tantum diſtat ſignificatu, quantum Belial à Chriſto, licet ſono vtcunque conueniat.

Iterum mentitur Magiſtellus, Bellarmino naturalem Chriſtianum eſſe, qui *ſomniat vnum Deum, & quidem in Collegio multorum Deorum*. Nunquam dixit hoc Bellarminus: ſed illum *hac quidem ex parte*, ait *quaſi naturaliter* fuiſſe Chriſtianum, qui *Deum eſſe & vnum eſſe*, viribus naturæ ex rebus creatis cognouit: Nam ſi vnum Deum agnouit; non ergo plures nec maiores nec minores admiſit: quia vnus Deus, plures non admittit; nec vt maiores; quia vno & vero Deo nihil eſt maius; nec vt minores; quia quidquid vno & vero Deo minus eſt, id Deus non eſt. De rudioribus Ethnicis dixit Bellarminus eos ſub vno

vno maiore Deo plures minores conſtituiſſe, nõ autem de illis, qui veri Dei exiſtentiam & vnitatem ratiocinando iam cognouiſſent; vt ſanè cognoſcere poterant, teſte Apoſtolo ad Rom. 1. & Auctore libri Sapientiæ cap. 13. *Si enim* (ethnici Philoſophi) *tantum potuerunt ſcire, vt poſſent æſtimare ſeculum: quomodo huius Dominum non facilius inuenerunt?*

Quærit Magiſtellus ex Bellarmino; *Num Ieſuita ſit Chriſtianus.* Omnino; quilibet Ieſuita palam profitetur. *Gratia Dei ſum id quod ſum*; nempe Chriſtianus. *Hinc ſequitur,* inquit Magiſtellus, *quemlibet Hæreticum, profanum, impium, Arianum, Iudæum, Mahometanum eſſe ex ſuum grege Suitam, vel Eſaitam, vel Ieſuitam, ſenſu Iudaico ante expoſito.* Argumentum Magiſtelli, quantum capio, eſt iſtud: *Ieſuita eſt Chriſtianus; ergo Mahometani, &c. ſunt Ieſuitæ. cũ Mahometani Deum vnum agnoſcentes ſint Chriſtiani ex ſententia Bellarmini,* quod perinde eſt; ac ſi diceret: *Homo eſt animal: ergo mulus cum ſit animal, eſt homo.* Vel; Monachus Cappucinus eſt Chriſtianus: Ergo Lutheranus iſte Magiſtellus, cum ſit, aut ſaltem dici velit Chriſtianus; eſt Monachus Cappucinus. Vel, Ieſuita eſt Chriſtianus: ergo Zephyrius iſte eſt Ieſuita, quia eſt Chriſtianus. En præclaras Magiſtelli huius conſecutiones. Quanquam, vt iam ſæpe monui, qui vnum Deum naturaliter cognoſcunt, veræ & ſupernaturalis fidei exſortes, Chriſtiani ſunt nõ niſi impropriè & latè, hac quidem ex parte, quatenus verum Deum, quem Chriſtiani colunt, exiſtere, & vnum eſſe intelligunt; & ſic *quaſi naturaliter* Chriſtiani ſunt. Obſerua tandem Magiſtelle illud Quaſi: &, Ea ex parte. At Ieſuitæ & alij fideles, gratia Dei, fide & ſupernaturali ſpiritus vnctione Chriſtiani ſunt; ideo ingenti diſcrimine ab illis, qui Quaſi naturaliter Chriſtiani ſunt,

diſiunguntur. Si Bellarminus dixiſſet: *Hominem pictum eſſe quaſi hominem, & ea ex parte qua hominem repræſentat:* iſte ſtatim aduolaſſet, & Bellarminum hoc ariete pulſaſſet. Homo pictus eſt *quaſi homo*: ergo homo pictus abſolutè eſt homo.

Cæterum quò ſe vertet, quò fugiet Bellarminus, vt ſequentis ſyllogiſmi fulmen euadat? *Naturales Chriſtiani ſunt Ethnici, Ieſuitæ ſunt tales etiam naturales Chriſtiani, quales Philoſophi, ergo Suitæ ſunt Ethnici.* O acumen ſupra omnes plumbi laminas. ſed Reſpondeo, aut accipis Maiorem particulatim, aut vniuerſim. Si illud, ſyllogiſmus claudicat; quia in *Barbara* Maiorem particularem adhibet. Si vniuerſim; negatur Maior. Nam falſum eſt omnes illos, qui *Quaſi* naturaliter Chriſtiani dici poſſunt, eo quòd naturali lumine rationis Deum eſſe & vnum eſſe, intelligant; eſſe Ethnicos; nam vt de Iudæis, Turcis, Hæreticis, nihil dicam; etiam Chriſtiani Orthodoxi & fideles ex lumine naturali Deum eſſe & vnum eſſe cognoſcere, atq; adeo ex hac parte, quaſi naturaliter Chriſtiani eſſe poſſunt. Hunc in modum Maiore per diſtinctionem declarata, conceditur Minor etiam vniuerſim ſumpta, prout à Magiſtello ſumi videtur, Demus enim vniuerſos Ieſuitas etiam naturali cognitione, Deum eſſe & vnum eſſe, cognoſcere. Quid iam de concluſione fiet? Quid niſi vt pleno ore negetur?

Sed en mirabilius adhuc ſyllogiſmi monſtrum. *Qui vnum Deum agnoſcit, more Ethnicorum, natura eſt Chriſtianus. Eſauitæ etiam eo modo ſciunt Deum eſſe vnum, quo Ethnici. Ergo Ieſuitæ ſunt Ethnici.* O Æſculapi adeſto, cum omnibus tuis medicamentis, & huic tam ægro ſyllogiſmo medicinam adhibe. Deſine Magiſtelle à ſyllogiſmorum fabricatione, ſed non pares.

Eh

En aliud monſtrum. *Chriſtiani naturaliter orti, ſunt Ieſuitæ Iudaice accepti. Iudæi, Ariani, Turcæ ſunt tales Chriſtiani naturaliter orti, ergo Iudæi, Ariani, Turcæ ſunt Ieſuitæ.* Cur non addis; vt ratio ſyllogiſmi expoſcebat: *Iudaicè orti:* ne ſi aliter Ieſuitæ nomen in Maiore accipias; aliter in concluſione, ſycophantiæ arguaris? Cur Maiori non adiungis ſignum vniuerſale vel particulare? Nam ſi vniuerſale ſignum adiicias; negatur Maior; omnes illos qui naturali via, ratione & demonſtratione Deum eſſe & vnum eſſe norunt; *eſſe Ieſuitas* Iudaicè acceptos; nam innumeri fideles & Catholici Deum eſſe ex rebus creatis intelligunt, atque adeo hac ex parte quaſi naturaliter Chriſtiani ſunt; neque tamen Ieſuitæ ſunt Iudaicè accepti; quia Ieſum Saluatorem noſtrum, nō appellant cum Thalmudiſtis יֵשוּ Omiſſa vltima litera *ain.* Sed יֵשוּעַ & ab hoc ſalutifero nomine cum ain ſcripto & pronunciato cupiunt vocari *Ieſuitæ* prout *Ieſuita* non peculiaris inſtituti profeſſorem, ſed quemlibet ſignificare poteſt, qui in Chriſti Ieſu diſciplinam & militiam nomen ſuum dedit. Neque vllus orthodoxus cum impiis Iudæis orat: *Deleatur nomen tuum.* Sed cum Chriſtianis: *Sanctificetur nomen tuum.*

Iterum mentitur Magiſtellus, me pag. 37. panegyrici Lutheranos *Idololatris & Mahometi* ſimiles proclamare *propter vnicum ſacræ ſcripturæ amorem.* Vidi citatam paginam. Nihil, de quo iſte quiritatur, reperi. Aliud quiddam eo loci Hæreticis vitio verti: quod ſatius erit lectorem ex ipſo Panegyrico petere, quàm me hoc loco repetere.

Apponit nobis Magiſtellus bruta Lutheri verba ex Commentario ſtramentitio in cap. 22 Geneſeos; *Pontificem, Turcas, Iudæos, ſtatuere Deum veracem, iuſtum, ſapien-*

tem, bonum. Mox mentitur (ſaltem quod ad Pontificem & Catholicos attinet, nam de Iudæis & Turcis non laboro) eos, cum maximè hoc dicunt, maximè omnium Deum *mendacem, iniuſtum, inſipientem* affirmare. Mendacium vel totius Oceani vndis inelnibile.

Nec melior eſt huius mendacij cauſſa; *quia Pontificij*, inquit Lutherus, *aliam notitiam de Deo non habent quàm Philoſophicam aut Metaphyſicam.* Falſum; nam & notitiam fidei diuinitus reuelatam & mentibus infuſam habent. Sed eſto; nõ habeant aliam, niſi Philoſophicam vel Metaphyſicam. Dic, Apoſtata, quæ Philoſophia, quæ Metaphyſica docet Deum eſſe *mẽdacem, iniuſtum, inſipientem?* Nos nullam eiuſmodi nouimus. ſi quæ noua in Saxonicis officinis nata eſt, quę nobis talem Deum effigiet, eam non moramur, quippe & Philoſophiæ & Metaphyſicæ appellatione indigniſſimam. Vbi verò dicit Ariſtoteles, *Deum eſſe ens ſeparatũ à creaturis; & intra ſe ſolummodo creaturas contemplantem?* Adeo à creaturis ſeiunctus non eſt, etiam ſecundum Ariſtotelem, vt omnes permeet ac penetret, & ſingulis intimè ſit præſens.

Quid hæc ad nos? inquit Lutherus. *Diabolus etiam ſic Deum cognoſcit, & ſcit eſſe veracem.* Pulchra conſequentia, *Diabolus Metaphyſicè & naturaliter nouit Deum eſſe, & vnũ eſſe; ergo par non eſt vt homines Metaphyſicè & naturaliter ſciant Deum eſſe & vnum eſſe.* Quaſi verò notitia illa in Dæmonibus mala ſit, ac repudianda, & non ex ipſis naturæ fontibus ſalubriter hauſta. Apoſtolus certè Rom. 1. adeo ad Philoſophos hanc cognitionem pertinere cenſuit, vt dicat, *eos eſſe inexcuſabiles*, quòd cum ex rebus creatis Deum cognouiſſent, ipſum tamẽ, vt Deum, glorificare, cultuque ac reuerentia proſequi noluerint.

Digitized by Google

In Theologia, inquit Lutherus, *quando de agnitione Dei docetur, agnoſcendus & apprehendendus eſt Deus, non intra ſe manens, ſed ab extra veniens ad nos, vt videlicet ſtatuamus, eum nobis eſſe Deum.* An Philoſophia impedit, quò minus hoc faciamus? An non viam nobis munit & aperit, vt *ens* illud primum, omniumque entium originem diligamus, appetamus, & ad beatiſſimam eius vitam aſpiremus?

Pergit Lutherus: *Ille prior Ariſtotelicus vel Philoſophicus Deus Iudæorum, Turcarum, Papiſtarum Deus eſt; nihil verò id ad nos.* Nihil ergo ad Lutheranos ille Deus, quem Apoſtolus ad Rom. cap. I. aſſerit à Philoſophis cognitum, neque tamen, vt Deum glorificatum; & ob eum neglectum Philoſophos *euanuiſſe in cogitationibus ſuis.* Hic Deus ſine dubio alius non eſt, quàm is, qui fecit cælum & terram; nam ex rebus creatis alius non colligitur Deus, quàm is, qui omnium rerum conditarum effector eſt. Nihilne igitur hic Deus ad Lutherum? Nihilne ad Lutheranos? Miſeros Lutherum & Lutheranos, ſi nihil ad illos ille Deus, cuius *eſſe & vnitas* ex creaturis ſub aſpectum cadentibus cognoſcitur; quem ratio, quem rationis ſoboles Philoſophia & Metaphyſica, ex rerum viſibilium contemplatione oſtendit. Nihilne ad Lutherum Deus ille, qui eſt primum ens; prima rerũ omnium cauſſa; primus motor, ſupremum omnis perfectionis exemplar? An alium monſtrat Theologia, quàm iſtum? etſi perfectius, & ſecundum plures proprietates, quæ Metaphyſicæ, ſcientiæ naturalis limites longè tranſcendunt.

Cætera, quæ Magiſtellus vſque ad ſectionem ſecundam ſui *ſpeculi* vociferatur, nil aliud ſunt, quàm Battologicæ

Digitized by Google

gicæ & Tautologicæ debacchationes , in quibus nulla mica ſalis; quia omnia ſtultitia & furore redundant.

Ait, hanc ſuam propoſitionem; omnes Iudæi, Ariani, Mahometani ſunt Ieſuitæ, *eſſe in materia neceſſaria*; ac proinde conuerti ſimpliciter. *Omnes Ieſuitæ ſunt Iudæi, Mahometani, Ariani.* Quis verò irrationali huic ratiocinatori concedet , omnes propoſitiones in materia neceſſaria conuerti ſimpliciter? Hæc certè; omnis homo eſt animal: neceſſaria eſt; & in materia neceſſaria; & tamen ſi ſimpliciter conuertere velis; quid niſi falſa hæc enunciatio exiſtet? *Omne animal eſt homo.* Deinde, quis tam fungus fuerit, vt illam; *omnes Iudæi, &c. ſunt Ieſuitæ*; concedat eſſe neceſſariam? ſupra accipiebat *Ieſuitæ* nomen prout ab Iudaico ישר deriuatur; Hic accipit illud prout à *Ieſu* ſaluatore noſtro deſcendit, & peculiaris inſtituti profeſſorem ſignificat, quocirca tam *conuertens*, quam *conuerſa* ſimpliciter falſa, ſycophantica & calumnioſa eſt, effuſa ab illo, qui præ temulentia nil aliud nouit, quàm inſanire, & Mænadis inſtar bacchari. Poſtea ex vniuerſali facit enunciationem particularem: *Quidam Ieſuitæ ſunt Iudæi, Ariani, Mahometani*: & de *indiuiduo vago* inſcitiſſimè garrire ingreditur; ita vt ex omnibus blateronibus & nugatoribus vix nugaciorem inueniri arbitrer.

* * *

Refel-

Refelluntur ea, quæ Lutheranus Magiſtellus in ſecunda, tertia, quarta & quinta ſpeculi ſui ſectione Battologicè detonat.

PRINCIPIO Agrippam Regem de quo Act. 25 & 26. Ethnicum imperitè facit, cum certò conſtet, fuiſſe Iudæum. Hic acri & accurata diſputatione S. Pauli commotus, his verbis S. Paulum compellauit: *In modico ſuades me Chriſtianum fieri.* Magiſtellus vociferatur; Agrippam, ſi Bellarmini diſcipulus fuiſſet; dicturum fuiſſe: *Non modica ex parte mihi perſuades, vt fiam Chriſtianus, ſed iam ſum, cum omnibus Ethnicis, ante multa, mi Paule, ſæcula: Maiores mei Ethnici,* (Iudæus fuit Agrippa, non Ethnicus, & ex parentibus proximis Iudaiſmo initiatis progenitus) *Deum vnum nouerunt, eum coluerunt, non ſecus ac tu.* Paulum quoque hoc reſponſum dare debuiſſe fingit: *Non opus eſt, me optare à Deo, te, Agrippa, fieri Chriſtianum, non à Deo, inquam, quia ab homine iam dudum acceptum & expenſum habes naturalem Chriſtianiſmum. Non opus eſt voto, quo precer, vt talis, Agrippa, ſis, qualis ego ſum, quia iam ante talis es.*

Ego verò de duobus non dubito; quorum alterum eſt hoc: S. Paulum ſi has phlyarias & calumnias legeret, eum palam pronunciaturum, indignas eſſe homine ſano, digniſſimas inſano; quem ſtygia ſua aura afflauerit ille, qui à Calumniando Calumniatoris nomen ſortitus eſt. Vbi enim vnquã dixit aut ſcripſit Bellarminus eum, qui Deum eſſe, & vnum eſſe naturaliter cognoſcit, & ex hac quidem parte *quaſi naturaliter Chriſtianus* eſt, Chriſtianum perfectum, abſolutum & propriè dictum eſſe,

qualis erat Paulus coram Agrippa diſſertans? Quis neſcit illam naturalem exiſtentiæ & vnitatis Dei cognitionem, eſſe duntaxat remotiſſimum quoddam Chriſtianiſmi initiamentum, per ſe nullo modo ſufficiens, vt quis propriè hoc tam auguſtum nomen mereatur?

Alterum, de quo non dubito, eſt iſtud; ſi ita Agrippa Paulum compellaſſet, vt ineptus iſte Choragus in ſuo immenſarum ineptiarum theatro comminiſcitur; Paulum reſponſurum fuiſſe; non ſufficere, ad Chriſtianiſmi decus & laudem, vt quis vnũ Deum naturaliter cognoſcat; ſed opus eſſe, vt altius exſurgat, Deumque fide ſuper naturali, etiam ſecundum illa, quæ natura non oſtēdit, apprehendat, eumque colat, veneretur, glorificet; & ſuper omnia diligat; & ad illum, tanquam ad vltimum ſuum finem, indefeſſe tędat. Vt enim in Epiſtola ad Romanos cap. 1. agens de Philoſophis, qui vnius Dei cognitionem adepti, & hac quidem ex parte *quaſi naturaliter Chriſtiani fuerant*; plus ab illis exigit; quàm hanc ſolam notitiam; neq; dixit; *eos æquè ac ſeipſum eſſe vel fuiſſe Chriſtianos*: ita etiam longè plus ab Agrippa efflagitaſſet, neque in hoc eius quaſi naturali Chriſtianiſmo, ob vnius Dei notitiam, conquieuiſſet.

Sed en ſubtile Magiſtelli acumen. Feſtus Præſes, Ethnicus, audiens Paulum de cæleſtibus myſteriis acerrimè diſſerentem, exclamauit: *Inſanis, Paule, multa litteræ te ad inſaniam conuertunt: ergo ratio naturalis, etiam optimè exculta non poteſt capere myſteria fidei, ſed ea ſtultitia accuſat.* Reſpondeo primò, naturalem notitiam vnius Dei non eſſe myſterium fidei; quia viribus & lumine naturę comparari poteſt. Secundò, nego eam Feſti vocem fuiſſe rationis. Temeritatis fuit, & inſcitiæ. Tertiò, quando quis myſteria fidei ſibi verè propoſita & ſatis explicata reiicit,

cit, nego reiectionem illam eſſe rationis; nam ratio nihil repudiat, niſi quod eſt contra rationem; at myſteria fidei non ſunt contra rationem, quamuis ſint ſupra. Hinc ſi quis ea repudiet, id non fit ex ratione, ſed ex imbecillitate & caligine, qua humana ratio detinetur ac circumfunditur. Ratio enim in ſe, & per ſe ex natura ſua ad verum inclinat, & ad illud, tanquam ſibi conforme propendet, & à falſo, tanquam à ſibi noxio, naturalem auerſionem habet.

Mentitur iterum, Bellarminũ affirmare, *Philoſophos non renatos, hoc eſt, fidei luce non colluſtratos, literis tamen egregiè excultos, ſcientiam naturalem ac myſticam articulorum ſic faberrimè compoſuiſſe, vt natura ſua ſint ψυχικοὶ Chriſtiani.* Bellarminus loquitur tantum de vno capite, quod eſt, *Deum eſſe, & vnum eſſe*; Ex parte huius cognitionis dicit, Philoſophos, *quaſi naturaliter, Chriſtianos* fuiſſe; non ait ψυχικοὺς, id eſt, *animales*, quod tu ingeris, vt obiicere poſſis illud Apoſtoli, ψυχικὸς, id eſt, *animalis*, non *percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei*, 1. Corinth. 2. Sed noſſe debet Magiſtellus, hæc duo: *Deum eſſe, & vnum eſſe*; non eſſe ex illis, quibus cognoſcendis peculiari ſpiritus diuini auxilio opus ſit: quia naturæ viribus ex rerum creatarum conſideratione intelligi queunt.

Stulteſcit deinceps Magiſtellus de illo Agrippæ, *In modico:* quæritque, quid ſignificet iſtud, *in modico.* Græcè, ἐν ὀλίγῳ, quaſi id obſcurum ſit; cum nil aliud voluerit Agrippa; quàm parũ abeſſe, quin ſibi Chriſtianiſmus perſuaderetur: & addit hæreticus hoc mendacium, *bonam illam motionem, qua cor Agrippæ tactum fuerit; illam itidem, qua* Act. 24. *diſputante Paulo de iuſtitia & caſtitate & de iudicio futuro, tremefactus eſt Felix*, iudicio Bellarmini, *ab impulſu naturæ prodiiſſe.* Quo nihil vanius & falſius. Mox

 adiun-

Digitized by Google

adiungit hanc calumniam: modum loquendi Bellarminianum: ſimilem eſſe huic; ſi quis diceret: *quando in tenebris incipit illuminatio, ita vt lux illas diſpellat: Tenebra ex ea parte, qua naturaliter ſunt tenebra, ſunt lux. Riſu dignus eſſet, qui ita loqueretur.* (Et tu multo magis, qui tam horrifice ſycophantaris & calumniaris.) *Quare etiam ſcutica dignus eſt Ieſuita* (Hæreticus Magiſtellus) *ita loquens: Ethnici,* id eſt, *tenebra, ſunt ex parte naturaliter Chriſtiani,* id eſt, *lux in Domino.* Dic, Magiſtelle, vbi hac locutione vſus eſt Bellarminus? Cedo locum: aut tua ſcutica in tergum tuum expetet. Nam Bellarminus non locutus eſt de omnibus Ethnicis; ſed de Philoſophis, qui ex rebus creatis exiſtẽtiam & vnitatem Dei cognouerunt: licet enim hæc ab omnibus ratione vtentibus cognoſci poſſit; non tamen ab omnibus reipſa cognoſcitur; cum non omnes eam adhibeant attentionem & diligentiam, quæ ad hanc notitiam hauriendam requiritur; occupati vel potius deprauati & excæcati prauis cupidinibus, & voluptatum illecebris irretiti, quorum laqueis conſtricti, nõ tollunt ſeſe in altum, eumque, in *quo viuimus mouemur & ſumus*; & cuius itidem genus ſumus, non inueniunt, cum, vt ait Apoſtolus Act. 17. *non ſit longè ab vnoquoq; noſtrum.*

Deinde Bellarminus Tertullianum & Iuſtinum ſecutus dixit; Philoſophos Ethnicos ea ex parte, qua vnũ Deum cognouerunt, fuiſſe *quaſi naturaliter Chriſtianos*; hoc eſt, hac ex parte, quatenus vnum Deum cognouerunt, non fuiſſe Ethnicos, hoc eſt, *tenebras*; ſed quaſi naturaliter Chriſtianos, hoc eſt, *lucem naturalem*, quæ aliquantulam cum luce veri Chriſtianiſmi ſimilitudinem habeat. Hiccine loquẽdi modus cum ſtolido illo, quem tu fingis, concinit? Hęccine Bellarminiana locutio idem ſignificat, quod tua criminatio?

Oggrun-

Digitized by Google

Oggrunnis, *Ethnicos Philoſophos coluiſſe idola:* Num omnes, nullo excepto? Hoc neque Apoſtolus, neque vllus ſanctorum Patrum; neque Bellarminus aſſeruit: neque ego. Deinde licet idola coluerint; an ideo vnum & verum Deum non agnouerunt, aut agnoſcere non potuerunt? An apud eos non habebat locum illud? *Video melioraproboque, Deteriora ſequor.* An formidine alicuius periculi; vel, vt cum vulgo & receptis moribus ſe conformarent; nil contra ſcientiam & conſcientiam ſuam agere poterant? An non ipſemet Apoſtolus teſtatur, eos in vnius & veri Dei cognitionem veniſſe, nec tamen Deum, vt par erat, coluiſſe?

Nunc accingit ſe Magiſtellus ad euerſionem illarum vocularum, quibus Bellarminus vtitur: ea ex parte; probatque acutiſſimè *partialem Chriſtianiſmum* non eſſe admittendum; idque ex verbis S. Petri ad Simonem Magum Act. 8. v. 21. *Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto. Ergo falſum eſt, quod Bellarminus aſſerit; Philoſophos Ethnicos, qui vnum & verum Deum agnouerunt ea ex parte fuiſſe, quaſi naturaliter Chriſtianos:* Probatur conſequētia. *Quia Apoſtolus Petrus dixit: Simoni Mago neq; partem, neq; ſortem eſſe in ſermone iſto, hoc eſt, in gratia dandi ſanctum Spiritum per mannum impoſitionem, vt dabant Apoſtoli.* Quis non miretur acumen huius Magiſtelli, præſertim cum Bellarminus non dixerit; Philoſophos, qui Deum cognouerunt, *quaſi naturaliter ex parte fuiſſe Chriſtianos*; ſed; ea ex parte, hoc eſt, quatenus, & in quantum cognouerunt vnum Deum; *fuiſſe quaſi naturaliter Chriſtianos.* Multum autem hæc duo differunt; ſed Magiſtellus miſcuit, alioqui calumniandi occaſio præteruolaſſet; neque ſuum *partialem Chriſtianiſmum* procudere & exagitare potuiſſet: neque enim Bellarminum ferit, ſed ſomnia ſua; quā-

do affirmat, & mox magno furore confutat; *Ethnicos fuiſſe ex parte Chriſtianos*: nam Bellarminus hoc nunquam aſſeruit.

Verba Lutheri, Kemnicij, & Winckelmanni, quibus hic chartas imples, tanti pendimus, quãti tua: quia bruti non hominis eſt, dicere; *Rationem ad fidei myſteria percipienda nihil conferre; vires hominis naturales in hominis conuerſione, nihil ac ne modiculum quidem agere*. Philoſophiam ad fidem viam ſternere, Clemens Alexandrinus veriſſimè ſcripſit; ergo & naturalis cognitio vnius veri Dei, multum ſubſidij ad amplectendam fidem confert. Quis enim non videt, ad veram religionem non parum conducere, ſi quis inanium Deorum multitudinem ex ſuo pectore remouerit; & in eo vnius Dei veri notitiam plãtauerit?

Vt autem Magiſtelli huius inſipientiam omnes intelligãt, prolixam recitat Frãciſci Suaretzij ex Metaphyſicis Tomis Diſputationem de duplici habituum augmento; altero, intenſiuo; altero, extenſiuo: & poſt recitationem; optionem dat Bellarmino, *vt eligat augmentum fidei vel intenſiuum, vel extenſiuum.* Nil opus dare optionem, omnes norunt, præter ignorantes Magiſtellos, vt fidem ſupernaturalem; ſic & ſcientiam ſeu cognitionem naturalem intenſiuè, & extenſiuè augeri poſſe. Nec tu aliquid contrà adfers; ſed omnem operam ponis in mendaciis concinnandis.

Mend. I. Bellarminum ſcripſiſſe; *ex parte quempiam poſſe eſſe naturaliter Chriſtianum*: Non ſcripſit hoc Bellarminus, vt iam crebrò monui, ſed ait: Philoſophos ea ex parte, qua naturaliter Deum cognouerunt, *quaſi naturaliter Chriſtianos* fuiſſe. Quod longè aliter tinnit.

Mend.

Digitized by Google

Mend.II.Bellarminũ dicere; *cognitionẽ vnius Dei, quæ ex verbo Dei hauritur, maiorẽ eſſe, q̃ illã, quæ ex creaturis ſumitur*; (& hoc quidem verum eſt, ſed falſum, ꝙ ſequitur) *& illa ad hanc accedente, fieri augmẽtum intenſiuè & extenſiuè, & naſciq; ex vtra vnum habitum, philoſophicum, naturalem, infuſum, & ſpiritualem:* Nihil horum vſpiam Bellarminus; quia ſomnia ſunt & deliria; nam habitus diuerſi ſpecie, qualis eſt habitus naturalis ſcientiæ; & habitus fidei ſupernaturalis, non augent ſe mutuò; neque intenſione, neque extenſione; neque magis fieri poteſt, vt in vnum habitum coaleſcant, quàm fieri poteſt, vt lignum & ferrum vna eademque res euadant. Quocirca inſanis clamoribus accenſe, quidquid iſte de *primo naturali gradu, deq; ſuperueniente ſecundo, & de monſtro bicipite, & de Iano bifronte*; Bacchicum in morem boat.

III.Mend.Bellarminum faſſum eſſe, Ethnicos, *etiam ſapientiſſimos, Deum vnum agnouiſſe; habentem ad latera, totum collegium minorum Deorum.* Nuſpiam hoc ſcripſit Bellarminus: nam quicunque Deum verum & vnum agnouerunt; vt agnouerunt multi ex Philoſophis, ij minores Deos nullos agnouerunt, quia cum vno vero Deo minores Dij non ſubſiſtunt, vt nec vera cognitio vnius veri Dei cum cognitione plurium minorum Deorum: nam quicunq; verè intelligit vnitatem Dei; is ſimul etiam verè intelligit, nullum alium extra illum vnum, eſſe verum Deum.

IV. Mend. Bellarminum conceſſurum, *Deum naturalium Chriſtianorum ſic eſſe vnum, vt magis & minus recipiat, &* Minoritas *in vna eſſentia, quaſi diuina habeat.* Nemo hoc vnquam concedet, niſi qui cum Magiſtello noſtro Phreneticus Calumniator eſſe velit. Nam in primis, Chriſtianos naturales nullos agnoſcit Bellarminus pro-

priè

Digitized by Google

priè loquendo. nam Chriſtianus abſolutè & per ſe loquendo, eſt vocabulum gratiæ, non naturæ: ſecundo Deus ille vnus & verus, quem Philoſophi ex rerum creatarum accurata contemplatione inuenerunt, immutabilis eſt & infinitus; nullius ergo acceſſionis vel deceſſionis capax: neque ſecum vllos alios ſeu maiores, ſeu minores Deos patitur; quia ipſe ſolus verus Deus eſt; & gloriam ſuam non dat alteri.

V. Mend. Bellarminum docere, *habitum fidei extendi etiam ad ſomnia rationis non renata, ad Deum aliquem, minorum collegium & examen habentem.* Nihil horum in omnibus Bellarmini Tomis inuenies: quia ſunt huius Magiſtelli inaniſſima deliria. Fides, ad ſua obiecta non extenditur, niſi quatenus ſunt diuinitus reuelata. Itaque licet ad ea, quæ naturaliter cognoſci poſſunt, etiam extendatur, vt Deum eſſe vnum, bonum, æternum, immutabilem, &c. non tamen ad iſta extenditur, vt naturaliter cognoſcibilia; ſed vt diuinitus reuelata: ſicut & habitus Metaphyſicæ ea non attingit, vt per diuinam reuelationem patefacta ſunt, ſed vt diſcurſu luminis naturalis innoteſcunt.

Nunc iterũ ex Soaretzio exſcribit Magiſtellus, quomodo augmentum intenſiuum fiat; quomodo partes huius augmenti vniantur ac copulentur; neque video, quonam alio conſilio hæc ex præſtantiſſimi Theologi libris ſublegerit, quàm vt chartas inferciret, & grande *ſpeculum* ſuæ ſtultitiæ conficeret.

Poſt recitata Soaretzij verba, fatuè contendit, *fidem non poſſe augeri extenſiuè.* Ergóne fides extenſiuè non augetur, cum quis id, quod antea inuolutè tantum & implicitè credebat, nunc credit euolutè, explicatè & formaliter? An quiuis Chriſtianus ſtatim omnes fidei articulos

culos nouit? An non plerunque à quorundam cognitione progreditur ad cognitionem aliorum? Quid, quæſo, aliud eſt, habitum augeri *extenſiue*, quàm actum eius explicitè nũc tendere & terminari ad obiectum, in quod antea non niſi implicite & virtualiter ferebatur?

Fidem implicitam vocat Magiſtellus *fumoſam*; idque ex Luthero: Non renuo Epithetum, ſi de fide Lutherana ſermo ſit, quia non modò *fumoſa*, ſed & valdè *fuliginoſa* eſt. Ait, *fidem rationis φρονήματα in fumos reſoluere*. Hinc fortè tam fumoſa eſt, quàm caminorũ expurgator: Nam tractatio fumi, fumum allinit. Vera fides non eſt contra rationem, vt iſti deſipiunt; ſed ſupra. Quapropter veræ & rectæ rationis actibus & dictatis non aduerſatur; multo minus ea diſpellit.

Ait, *fidem ſecum non pati monſtroſas imaginationes de Deo Ariſtotelico & Metaphyſico.* Diſputationes de Deo, quas Ariſtoteles in Metaphyſicis inſtituit, monſtroſas eſſe, nemo, niſi monſtrum, affirmauerit. Deus Ariſtotelicus & Metaphyſicus eſt Deus vnus, verus, bonus, ſapiens, infinitus, æternus: naturaliter cognoſcibilis. Num talem Deum fides excludit? Num hæretici Metaphyſicam nec docent, nec diſcunt?

Iterum mentitur Magiſtellus, cum dicit, Bellarminum, exiſtimare; *lucem ſupernaturalis fidei extenſiuè augeri per lucem naturalem ſcientiæ Phyſicæ vel Metaphyſicæ de Deo & rebus cæleſtibus.* Nemo ſanus hoc aſſerit; quia notum eſt, habitus diuerſæ ſpeciei nec intenſiuè nec extenſiuè ſe mutuo effectiuè augere.

Deteſtare & hoc mendacium. Ieſuitæ *ſtatuunt habitum Philoſophicum & Theologicum eſſe vnum quid.* Qui nam iſti tam imperiti Ieſuitæ? Item, *ſibi mutuo eſſentialiter ſubordinari.* Neque hoc quiſpiam ex numero eruditorum

affirmat, loquendo propriè de eſſentiali ſubordinatione. Aliud mendacium, & quidem Battologicum. *Habitum Philoſophicum inclinare ad formanda νοήματα naturaliter de Collegio maioris Dei & minoris.* Philoſophia ad vnũ duntaxat Deum, illumque optimum Maximum inclinat: quidquid ad plures Deos inclinat; id non eſt Philoſophia, ſed alogia.

Nec diſſimile eſt hoc figmentum. *Habitum Philoſophicum & Theologicum ſimul & ſemel inclinare ad ſpiritualia*, hoc eſt, *ſupernaturalia ſenſa.* Non eſt ita; fides ad ſupernaturalia & diuinitus reuelata inclinat; habitus Philoſophicus, etiam cum fide coniunctus, ad naturalia ſolummodo obiecta. Adde & hoc immane mendacium. *Suaretz ait, infuſos diuinitus & acquiſitos Philoſophicos habitus eſſentialiter ſubordinari, ita vt vnam fidem exædificent.* Nunquam hoc ſomniauit Suaretz, tantum abeſt vt tale deliramentum in literas retulerit: quod iſte vel ex ſumma imperitia, vel ex ſumma malitia, vel ex vtraque ei imponit. Vide Diſput. 46. Tom. 2. Metaph. Soaretzij, vbi tantum dicit: *Fidem de ſe æque inclinare ad quamcunq; ſuam materiam, quia ſecundum eandem rationem operatur circa illam; idemq; contingere docet, vbicunq; eadem ratio obiectiua interuenerit, ſiue ſit virtus infuſa, ſiue acquiſita.* Et paulò poſt: *Quando partialia obiecta ſunt connexa & ſubordinata, nunquam poteſt habitus inclinare ad ſecundarium, quin vel ſimul in re, vel etiam prius ratione aut natura inclinet ad primariũ, quia hoc ex illo pendet.* Ex his Soaretzij verbis peſſimè intellectis procudit ineptus Magiſtellus horrificum illud ſuum mendacium.

Seq. ſectione denarrat nobis Magiſtellus, ex ſuo Luthero; *fidem eſſe inſtar puncti, non poſſe augeri, vel minui, vel in partes diuidi ac diſtrahi; ſed eſſe totam, vbicunque eſt; aut ſi*

tota

Digitized by Google

tota non ſit; non eſſe fidem: ac proinde Bellarminum ineptè facere, cum portionem fidei ad Ethnicos deriuat, quos quaſi naturaliter Chriſtianos appellitat, ob cognitionem vnius Dei. At hic multa & imperitè & ſycophanticè effuſa video. Nam primo Bellarminus, nec totã, nec partem fidei; nec partem Chriſtianiſmi, nec totum Chriſtianiſmum ad Ethnicos tranſtulit; quia aſſenſus, quem habuerunt Philoſophi de vno & vero Deo, non fuit aſſenſus fidei, ſed ſcientiæ Phyſicæ & Metaphyſicæ.

Deinde Chriſtianiſmum nonniſi impropriè illis tribuit; ad eum ferè modum quo *Homo* & *humana forma* tribuitur, imagini hominis: nempe impropriè & analogice, quia refert aliquam ſimilitudinem veri hominis, & eſt quaſi homo, per artem ſcilicet pictoriam. Præterea, ſi fides, vt Magiſtellus affirmat, intenſiuè & extenſiuè augeri nequit; cur illi clamarunt? *Domine adauge nobis fidem.* Cur item Apoſtolus dicit, ſe pro Coloſſenſibus oraſſe, cap. 1. *vt ambularent dignè, Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & Creſcentes in ſcientia Dei.* Et in Corinthiis 1. Corinth. 10. laudat *creſcentem fidem.* Iam & Coloſſenſes & Corinthij fidem habebant; Et tamen vtrorunque fidem *creſcere* cupit, *creſcentemq;* commendat.

Neq; hinc ſequitur, eum qui in fide creſcit, ſiue intenſiuè, ſiue extenſiuè; antea non habuiſſe totam fidem; ſed tantum *ſemifidem*; nec totum Chriſtianum fuiſſe, ſed duntaxat *ſemichriſtianum.* Nam minimus quoque fidei infuſæ gradus; eiuſque ad paucula duntaxat capita; (vt ſunt præcipuè illa, quæ in ſymbolo Apoſtolico continentur) formalis & explicita extenſio, ad totum Chriſtianum conſtituendum ſufficit: tametſi iſta fides, iſte

Chriſtianus & *Chriſtianiſmus* poſtea magis atque magis perfici poteſt, imò verò debet, iuxta illam D. Petri commonitionem 2. Petri 3. *Creſcite verò in gratia & in cognitione Domini noſtri & Saluatoris Ieſu Chriſti.* Et huius ſupernaturalis cognitionis ex fide diuina proficiſcentis; nihil penitus Ethnicis Philoſophis Bellarminus conceſſit; quando eos, ob cognitionem vnius Dei *quaſi naturaliter Chriſtianos eſſe dixit*; Sed ſolam naturalem cognitionem vnius Dei eis tribuit; & quia naturalis cognitio vnius Dei affinitatem habet cum ſupernaturali cognitione vnius Dei, quæ eſt Chriſtianiſmi fundamentum, ideo dixit; tales Philoſophos, hac ex parte, *quaſi naturaliter fuiſſe Chriſtianos.* Et ita illud, *quaſi* ſimilitudinem quandam denotat.

Obiicit Magiſtellus. *Si hoc ita eſt; tunc Ethnicus Philoſophus erit Chriſtianus non aliter, ac Corydon eſt Rex, hoc eſt, Rex non Rex: Chriſtianus non Chriſtianus.* Pictus homo eſt quaſi homo propter ſimilitudinem cum vero homine: propriè homo non eſt; quia non eſt præditus anima rationali. Pari modo hic; Ethnicus cognitione naturali vnius Dei pollens, eſt quaſi naturaliter Chriſtianus; & tamen non eſt Chriſtianus; ſupernaturaliter ſcilicet, & per fidei gratiam: quemadmodum neque tu es ſupernaturaliter Chriſtianus, quia fide diuinitus infuſa cares; & impropriè tantummodo Chriſtianiſmum habes fide humana ſubnixam; & non multo magis Chriſtianus es, ac Ethnicus, Metaphyſicè & demonſtratiuè vnum Deum cognoſcens. Quæris quomodo Bellarminus hic vocabulum *naturaliter* vſurpet. Reſpondeo, vt ſignificat cognitionem ex naturæ viribus & fontibus profectam. Quid vis amplius?

Digitized by Google

Sectione quarta clamitat Magiſtellus, etiam Diabolum *credere, imò ſcire; quoniam vnus eſt Deus*, teſte S. Iacobo cap. 2. *Ergo etiam Diabolum hac ex parte, quaſi naturaliter Chriſtianum eſſe*. Hactenus *Chriſtiani* & *quaſi Chriſtiani* appellatio non niſi hominibus tributa eſt, ſi tamen lubet Magiſtello in Dæmonem tam munificum & dapſilem eſſe, vt *quaſi Chriſtiani* vocabulum ad eos extendere velit; faciat, per me licet, non impedio; quia certum eſt eum longè melius ſcire, *Deum eſſe*, & *vnum*, *bonum*, *immutabilem*, *æternum*, *&c.* eſſe, quàm vllus vnquam Philoſophus ex Phyſicis & Metaphyſicis demonſtrationibus ſciuerit; quandoquidem in his ſcientiis longè eſt verſatior, quàm vllus hominum vnquam fuerit. Adde, quod has propoſitiones: *Deus eſt; vnus eſt, &c.* etiam fide acquiſita nouit. Hic oggerit Magiſtellus: *Ieſuitas habere communionem cum Diabolo*. An piaculum eſt, cum Diabolo habere communionem, non in malitia & nequitia, per quam Diabolus factus eſt Diabolus; ſed in eo, quod ſpiritui illi naturale eſt? An Lutherani non habent communionem cum Diabolo in ratione *Entis* & *ſubſtantiæ?* An ideo Lutherani nolunt eſſe *entia* & *ſubſtantiæ*; quia Cacodæmon eſt ens & ſubſtantia? An ideo Lutherani nolunt eſſe creaturæ intellectuales, ne conformentur cum Dæmone, qui & ipſe eſt creatura rationalis? An Mathematicam, Phyſicam, Metaphyſicam diſcere horrent, quia Diabolus eſt præſtantiſſimus Mathematicus, Phyſicus, Metaphyſicus? Forte etiam Chriſtum negabunt, ne in Chriſti confeſſione videantur habere conſortium cum Diabolo Chriſtum illis verbis confitente Marci 1. *Quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? Veniſti perdere nos. Scio, qui ſis, ſanctus Dei.*

Digitized by Google

Prô Deum atq; hominũ fidem, clamat Magiſtellus: *ſi hoc non eſt ſanctum & pretioſum nomen contumelia afficere*. Non magis, quàm nomen *Hominis* contumelia afficias, ſi illud pictæ vel ſculptæ imagini tribuas; quia impropriè tantùm tribuitur: vt iam ſæpe dictum. At nunc intuere ſis hoc ſtupiditatis exemplum. *Non hoc volo notitiam naturalem, & ingeneratam eſſe à Diabolo inſpiratam, illa enim per ſe conſiderata eſt veritas Dei; verum quia non renatus nomen Dei vel diuinitatem, cuius notionem habet φύσει cordi impreſſam, non rectè diſtribuit; ideo loco Dei in praxi & applicatione illius vera notionis Diabolum apprehendit*. At Apoſtolus Rom.1. ait: *Philoſophos per cognitionem naturalem non apprehendiſſe Diabolum*; ſed *Deum*; quia dixit; *eos cognouiſſe Deum*; ergo dicit etiam, eos Deum apprehendiſſe; quia cognitio Dei eſt quædam apprehenſio Dei. Idem Apoſtolus Act.17. diſputans coram Areopagitis; ait Deum *definiuiſſe ſtatuta tempora & terminos habitationis eorum*, (hominum) *quærere Deum, ſi fortè attrectent eum aut inueniant*; Nõ dicit; ſi fortè *attrectent Diabolum*, aut *inueniant Diabolum*; ſed *Deum*: ergo Deus verus per notionem illam naturalem ſingulorum cordibus impreſſam, *attrectari, inueniri* & apprehendi poteſt.

Nec obſtat; quod cognitum Deum non glorificarunt, vt Deum; quia hoc non fuit intellectus vitium, ſed voluntatis. Valuit in eorum mentibus illud ſupra iam commemoratum: *Video meliora proboque, deteriora ſequor*. Quæſo te, num apprehendit Diabolus Diabolum, quando naturali lumine ſui intellectus exiſtentiam & vnitatem Dei apprehendit?

At nunc nodos nectit Magiſtellus. Clamat; *Solue hunc nodum, ſi vir es*. Quis iſte nodus? Ecce tibi. *Notitia naturali vnitatis Dei fiunt naturales Chriſtiani, Ethnici & Diaboli*:

boli: Ieſuitæ ſunt etiam notitia illa naturali præditi, & ſic ea ex parte naturales Chriſtiani. ergo. Maior eſt Iacobi, & Bellarmini, inquit Magiſtellus, *Minor negari non poteſt*. Concluſio ergo bona, quam Magiſtellus non expreſſit; liberum, opinor, relinquens, vt ex ineptis præmiſſis, quilibet illis dignam concluſionem colligat. Ad ſyllogiſmum generatim reſpondeo illum eſſe informem & inueſtem; bonæque figuræ & probi modi expertem, vt libenter fatebuntur, qui ſyllogiſticas figuras & modos compertos habent. Maior, ſi hoc nomine digna, non eſt S. Iacobi aut Bellarmini, ſed plaſma inſulſi Magiſtelli; & ita lubricè formata eſt; vt dubites num dicere velit, omnes naturaliter Chriſtianos notitia naturali vnitatis Dei, effici Ethnicos & Diabolos: an verò, omnes Ethnicos & Diabolos notitia naturali vnitatis Dei fieri naturales Chriſtianos. Et prior quidem ſenſus planè eſt Diabolicus: quia tantum abeſt, vt quis notitia naturali vnius Dei fiat Ethnicus aut Cacodæmon, vt potius ab Ethniciſmo aliquantulum recedat; & ad Chriſtianiſmum accedat, cuius fundamentum eſt profeſſio vnius Dei, & abnegatio multorum Deorum. Neque Dæmonem hæc notitia facit; quia bona eſt & expetenda: Dæmon autem non fit per aliquid, quod bonum ſit, ſed per malum & per obſtinationem in malo.

Hunc autem ſenſum calumniatori propoſitum fuiſſe, inde liquet, quia Ieſuitas ingenti conuicio verberare voluit, aſſerens ſcilicet, illos eſſe *Ethnicos* & *Diabolos*; quod ſanè conuicium hunc ex Orco emiſſum emiſſarium nequaquam dedecet. Hunc ſenſum prorſus criminator exprimere voluit: Nam ſi Maioris mens iſta eſſet: Ethnici & Diaboli notitia naturali vnitatis Dei fiunt natura-

turales Chriſtiani;tum hæc Minor ſubſumi deberet: *Ieſuitæ ſunt Ethnici,&c. Et notitia naturali vnitatis Dei præditi,ergo Ieſuitæ ſiunt etiam naturales Chriſtiani.* Sed hac collectionis forma calumniandi ſcopum, ad quem Magiſtellus collineabat,non attigiſſet.

Verum antequam hinc abeo, non poſſum intermittere, quin Magiſtello venuſtatem ſui ſyllogiſmi in alio prorſus gemello,tanquam in ſpeculo demonſtrem: *Ratione exiſtendi per ſe ſiunt Ethnici & Diaboli ſubſtantiæ; Prædicantes Lutherani ſunt etiam ratione per ſe exiſtendi præditi: Ergo Prædicantes Lutherani ſunt Ethnici & Diaboli.* Nec Prædicans,Prædicanti,nec carbonarius carbonario tam ſimilis eſt,quàm iſte ſyllogiſmus tuo. Si ergo tuum diſſuaviaris, oportet, vt nec hunc fratrem eius germanum, & omnes illos, qui ad ſimilitudinē tui edolari poſſunt, amplectaris.

Non abſimile eſt hoc futile Magiſtelli commētum. *Quicunq; habent integra naturalia,imaginem Dei integram, mentem, memoriam, voluntatem, ſunt etiam Ieſuitæ Ehnici, non renati; Diaboli etiam habent naturalia integra; Quid hinc ſequitur?* Clamat Magiſtellus. Video,quid ſequeretur, ſi maior concederetur. At ſi negatione expungatur, vt ſanè debet; nihil prorſus ſequitur; niſi hoc fortaſſis, ex ſchola VVittebergenſi vix vnquam impudentiorem & inſulſiorem ardelionem exſtitiſſe. An ideo aliquis eſt Ieſuita, Ethnicus, non renatus, quia habet *naturalia integra?* An naturalium integritas eſt ratio *Ethniciſmi, Ieſuitiſmi; & non regenerationis?* Si hæc delirandi ratio valet; dicam & ego ſimiliter. *Inter illos, qui integram habent ſubſtantiæ rationem, ſunt omnes Prædi-*

cantes

cantes & Lutherani Magiſtelli, omnes Diaboli habent integram ſubſtantiæ rationem: ergo omnes Diaboli ſunt Prædicantes, & Lutherani Magiſtelli. vel, ſi mauis; *ergo Diaboli ſunt inter Prædicantes & Lutheranos Magiſtellos*. Quidquid vitiji in hoc Syllogiſmo oſtenderis, ego tuo monſtro ineſſe longè facilius monſtrabo.

Sectione quinta blaterat Magiſtellus de *relatiuis, & correlatiuis. Fieri non poteſt, vt quis ſit Chriſtianus ſine Chriſto; quia Chriſtianus & Chriſtus ſunt relatiua: ſed Ethnici non habent Chriſtum, ergo non ſunt Chriſtiani*: peritè inprimis ex *denominatiuo* & *denominante* facit Magiſtellus *relatiua*. Deinde nuſpiam dixit Bellarminus: Ethnicos eſſe Chriſtianos, quod iſte ad nauſeam vſque mentiendo perpetim inculcat: Sed Ethnicos, qui naturaliter Deum cognouerunt, *ex hac parte, quaſi naturaliter Chriſtianos* eſſe; impropriè nimirum & latiore ſignificatu. Neque tales prorſus ſunt ſine cognitione Chriſti; nam hoc ipſo, quod vnum Deum naturaliter cognoſcunt; Chriſtum quoque aliquatenus cognoſcunt; quia ille vnus Deus, quem naturaliter cognoſcunt, eſt Chriſtus; vt & Pater, & Spiritus ſanctus. Perinde delirat Magiſtellus; ac ſi diceret: Homo & hominis ratio ſeu definitio ad ſe mutuo referuntur, ergo imago hominis non debet dici homo; quia caret ratione & definitione hominis. *En hominem ſine ratione & definitione hominis*. Nugator: An nullum nomen analogicè & impropriè alicui tribui poteſt; niſi ei etiam tribuatur ratio ſubſtantiæ ſeu rei, quam nomen illud propriè ſignificat?

Ex Soarezia Metaphyſica, & ex Bellarmino libro de Chriſto, docet Magiſtellus à natura diuina, *non poſſe abſtrahi communem Deitatis rationem; hoc enim naturæ diuinæ ſingulariſſimè ſingulari repugnare*. Mentitur Magiſtellus,

Digitized by Google

Bellarminum, *contrarium facere, & communem Deitatis rationem admittere*: vbi quæſo? indica, ſodes, locum. At Bellarminus concedit, Deum ab Ethnicis Philoſophis cognitum. At Deum verum, Deum ſingularem, per ſe & in ſe exiſtentem; omnia penetrantem, &c. non abſtractum; non mente fabricatum; nam ſi qui Philoſophi communem quandam pluribus Deitatis rationem appræhendiſſent, non veram Deitatis, nec verum Deum, ſed phantaſma capitis ſui apprehendiſſent.

IubetMagiſtellus, vt Bellarminus hunc Syllogiſmum ſoluat. *Ethnici ſunt Idololatræ, ſine certo, & vero Deo, ſine Chriſto. Naturales Chriſtiani Bellarminiani Ieſuitici, ſunt Ethnici, Ergo Chriſtiani Ieſuitici ſunt Idololatræ, ſine Deo, ſine Chriſto.* Mirum, quàm ægrè iſte adducatur, vt ſuis præmiſſis ſigna *vniuerſalitatis*, vel *particularitatis* addat: nam ſi Maior ſit vniuerſalis, omnes Ethnici, etiam illi, qui vnum Deum naturaliter cognouerunt, ſunt idololatræ, ſine certo & vero Deo; Negatur Maior: nam quoad cognitionem, non fuerunt ſine certo & vero Deo; atque adeo neque omnino ſine Chriſto; quia certum & verum Deum cognouerunt; & quamuis multi ex illis Deum cognitum, non vt par erat, coluerint, nullum tamen planè ex Ethnicis ab Idololatria deſtitiſſe, & cognito abs ſe vero Deo conſtanter adhæſiſſe, repudiatis inanibus Diis, id neque Apoſtolus affirmat; neque vllo veriſimili argumento oſtendi poteſt. Si Maior ſit particularis, Syllogiſmus non conſtabit; quia in prima Figura ex *Maiore* particulari nihil directè concluditur.

Vociferatur Magiſtellus, Gretſerum in libro de ſancta Cruce ſcribere; *Crucifixum Chriſtum à Platone deſcriptum & cognitum.* Incuſa Clementem Alexandrinum & Iuſtinum Martyrem, ſi quid hic reprehenſione dignum;

Digitized by Google

dignum; nam cum iſtis duobus Autoribus Gretſerus hoc aſſeruit; Sicut & Bellarminus cum eodem Iuſtino & Tertulliano Martyre, Ethnicos Philoſophos ob naturalem cognitionem vnius Dei, *Ex hac quidem parte quaſi naturaliter* Chriſtianos fuiſſe. Vndecunque autem Plato notitiam illam de Chriſto & Crucifixione eius hauſerit; certum eſt non hauſiſſe ex creatarum rerum contemplatione, quemadmodum exiſtentia, & vnitas Dei inde colligi poteſt; nam hæc de Chriſto myſteria, ſunt ſupra naturam. Sed non mirum hæc & quædam alia huius generis Platonem attigiſſe, & inſinuaſſe, quippe, qui libros Moſaicos legerit, teſte Ariſtobulo libro primo ad Philometora Regem apud Euſebium lib. 9. de Præpar. Euangelica, cap. 3. his verbis *Legẽ noſtram in multis Plato ſecutus eſt. Apertè namque in multis diligenter examinaſſe ſingula videtur: Moſaica enim volumina ante Alexandrum, & ante Perſarum imperia traducta fuerant; Vnde plurima ſicut & Pythagoras Philoſophus illa accepit. Numenius autem Pythagoricus Philoſophus, apertè ſcribit, nihil aliud eſſe Platonem, quàm Moſen Attica lingua loquentem.*

Refutatio nugamentorum, quæ magiſtellus in ſexta & ſeptima ſectione effutiuit.

PROBARE contendit, Ethnicos Philoſophos verum Deum non cognouiſſe contra expreſſam D. Pauli ad Romanos cap. 1. ſententiam. Probat hoc 1. ex Bellarmino, qui Tomo ſecundo dicit, *Gentiles idola putaſſe Deos*: vel *certè in idolis creaturas pro Deo coluiſſe.* Num hoc Bellarmi-

nus de omnibus vniuerſim, nemine excepto, affirmat? Num dicit; nullum ex Ethnicorum numero fuiſſe, qui idola non habuerit pro Deo, aut creaturis in Idolis cultum non detulerit? Nuſquam hoc Bellarminus: Et quamuis dixiſſet; nullum fuiſſe, qui idola vel creaturas in idolis non coluerit; an ideo aſſeueraſſet, nullum exſtitiſſe, qui verum & vnum Deum agnouerit? An fieri non poteſt, vt quis vnum Deum cognoſcat; & aliquas ob cauſſas, licet friuolas & vanas, Deo cognito, honorẽ & reuerentiam non exhibeat? An non id contigiſſe Apoſtolus diſertè ſcribit? Poſtea ad teſtimonium dicendum producit Magiſtellus Lutherum, Chemnicium, Hunnium, Winckelmannum, & Geſnerum, quorum effata, imperitiæ pleniſſima, non magis moror quàm Magiſtelli huius inſanas vociferationes.

Sectione ſeptima ingenti hiatu & boatu pollicetur ſe ex rationibus euicturum, Ethnicos Deum verum non cognouiſſe. Et vt bonam ſpem promiſſi exſoluendi nobis præbeat; furiosè inuehitur in Stapletonum quem non intelligit; & cui poſt horrifica Maniæ tonitrua hunc in modum valedicit. *Credo Stapletonum ebrium in Martinalibus, hæc ſcripſiſſe:* Certè, ſi quis ſuſpicetur, tuum ſpeculum in Martinalibus fuiſſe fabrefactum & in Bacchanalibus expolitum, is à vero non longè auius abibit. Forſan à Magiſtello rationes exſpectas: fruſtra. Prius conuiciis depectendus eſt Gretſerus: hoc præſtito, declamatio inſtitui debet in denſiſſimas & fermè Ægyptiacas rationis non renatæ tenebras; quæ tantæ ſunt, vt ratio non renata, ne Melanchthonicam quidem *Grammaticam*, *aut Rhetoricam*, aut *Dialecticam* capere queat.

Et vbi tandem promiſſæ rationes? Nullam adhuc video; niſi fortè hoc ſomninm pro ratione accipere velimus.

mus. *Athenienſes erexerunt aram ignoto Deo; ergo nullus Philoſophus agnouit vnum & verum Deum.* Pulchrè, vt & hoc. *Philoſophi Ethnici non cognouerunt Deum trinum & vnum: ergo nec vnum.* Egregiè. Perge. *Philoſophi Ethnici cognouerunt ſolummodo incertum Deum; & apprehenderunt quandam Deitatis rationem pluribus Diis communem; ergo non cognouerunt vnum & verum Deum.* Antecedens ait eſſe Soarezij, ſed mentitur; nam hoc dicit Suarez, eum, qui rationem Deitatis vt in pluribus indiuiduis multiplicabilem, apprehendit; non veram Deitatem, ſed fictitiam concipere. At non negat; Deum vnum atque adeò diuinam naturam vnam, verè ab Ariſtotele, & aliis intellectam & explicatam: imò Deum vnum & verum naturaliter cognitum fuiſſe, & cognoſci poſſe, copioſiſſimè & doctiſſimè in ſuis Metaphyſicis diſputationibus demonſtrat.

Sed en aliud Magiſtelli delirium. *Si quis viribus naturæ poteſt cognoſcere Deum vnum & verum; ſequitur, poſſe aliquem viribus naturæ implere primum præceptum Decalogi.* Negatur ſequela: quia ibi non tantùm præſcribitur præceptum de cognitione naturali vnius Dei; ſed & de cognitione ſupernaturali fidei; qua Deum non modo vt vnum, ſed & vt trinum, & alia myſteria, naturam longè tranſcendentia cognoſcimus. Non examinabo autem, num Magiſtellus rectè dicat, primum decalogi præceptum *eſſe de cognitione Dei.* Legatur Gregorius de Valentia Tom. 2. Comment. Theolog. Diſput. 7. Quæſt. 7.

Poſtea diſputare incipit, num falſitas ſit in intellectu, Admodum ſcilicet tempeſtiuè. Recitat verba quædam Soarezij; ad cuius lectionem tam aptus eſt, quàm *bos ad ceroma.* Tandem vbi ex Luthero varia Luthero &

Digitized by Google

tali Magiſtello digna dicta depromſit, hoc ſpiculũ intorquet. *Non poſſumus quidquã ex nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt*, teſte Apoſtolo; *ergo nemo poteſt ex viribus naturæ exiſtentiam & vnitatem Dei cognoſcere.* Reſpondeo; Antecedens intelligendum de actionibus gratiæ, & vitæ æternæ meritoriis; qualis non eſt naturalis cognitio Dei; Et ideo ab humano intellectu, quem ſolum naturæ lumen illuſtrat, exerceri poſſe.

Refelluntur calumniæ de Auctore peccati.

CLAMOSISSIME vociferatur Magiſtellus peccata Ethnicorum eſſe Bellarmino, *cauſſam Chriſtianiſmi*: Et per conſequens, à Bellarmino conſtitui *Deum peccati auctorem & amatorem*. Diu, & quidem ſumma cum nauſea, rimatus ſum, quidquid hoc loco Magiſtellus in chartam euomuit; Et num vel aliquid ſano capite dignum compareret, ſedulò diſpexi: Ne micam quidem rationis & doctrinæ reperi; furoris autem & amentiæ integros modios. An non enim furor & amentia eſt, ita Bellarminum aggredi. *Homo non renatus, concipit Deum ex naturali dictamine, vt mẽdacem, & peccati auctorẽ; & vt collegio quodam minorum Deorum, quaſi in diuinitate collegarum ſtipatum. Sed hoc eſt peccatum; Et tamen ponitur à Bellarmino fundamentum naturalis Chriſtianiſmi; ergo Bellarminus conſtituit peccata Ethnicorum pro fundamento Chriſtianiſmi.*

Hic quid primum mirer neſcio. Nam & incredibilis ex his elucet malitia, incredibilis inſcitia, cum pari impudentia. Nam vbi vnquam dixit, aut ſcripſit Bellarminus, Ethnicos Philoſophos factos eſſe *quaſi natura-*

naturaliter Chriſtianos per dictamen de Deo, quòd ſit mendax Auctor peccati, & minorum Deorum comitatu cinctus? Dic, os immundum, vbi hoc dixit, ſcripſit, ſomniauit Bellarminus? Deum cenſere *mendacem, auctorem peccati, & minutioribus Diis cinctum non eſt dictamen naturalis rationis, ſed ſtultitia & veſania*; nam quod contra rationem eſt, id non eſt ex ratione. Quid autem magis eſt contra rationem; quàm credere, Deum eſſe mendacem, effectoremque ſcelerum? Num dicere; Philoſophos Ethnicos cognouiſſe *vnum verum Deum, bonum, infinitum, immutabilem, æternum*, idem auribus tuis ſonat; quod dicere; *Deum eſſe mendacem*; & *architectum peccati*, & *plurium minorum Deorum conſortio circumdatum?*

At Zanckius ſcripſit: *Remanere adhuc in natura hominis infixam illam perſuaſionem ſerpentis: Deum non ſemper verum dicere*: Quid Bellarmino cum Zanckio Caluiniſta? Num tu Bellarminum adiges, vt eius dicta præſtet? Tu monſtra Bellarminum ſcripſiſſe, Philoſophos Ethnicos factos eſſe *quaſi naturaliter Chriſtianos*, quòd ſibi perſuaſerint, *Deum eſſe mendacem & peccati auctorem*: Quapropter vaniſſima eſt & hæc criminatio: *Omnis Ieſuita, & in his etiam Bellarminus & Gretſerus, eſt Philoſophus; ergo omnis Ieſuita concipit Deum vnũ vt peccati auctorem, amatorẽ, & procuratorẽ.* Quid eſt ſtulteſcere, & ex ſumma ſtultitia ſycophantari & calumniari, ſi hoc non eſt? Quiſquis *Deum vnum* hoc modo conciperet, & apud animum ſuum informaret, is vtique non Philoſophus: ſed fatuus & fungus foret; cum lumine naturali notum ſit, Deum eſſe veracem & bonũ, imò omnis veritatis & bonitatis originem, ac proinde ab omni mendacio & malitia longè remotiſſimum.

Docet Bellarminus lib. 2. de gratia & libero arbitrio

cap-

cap. 16. reprobationem duo includere, quorum alterum ait eſſe negatiuum quiddam, nempe *carentiam voluntatis ſaluandi reprobos*, quæ carentia vocatur etiam, *Non prædeſtinatio*, prædeſtinationi contradictoriè oppoſita. Et huius nullam eſſe cauſſam ex parte hominum; alterum dicit eſſe actum poſitiuum, videlicet voluntatem reprobos damnandi; Et huius cauſſam eſſe ex parte hominis, præuiſum peccatum, originale vel actuale vel vtrunque.

Hic vocem tollit Magiſtellus; vociferans; *Bellarminum cum Caluiniſtis arbitrari, Deum quoſdam abſoluto ſuo decreto; & ſine vllo ad demerita reſpectu, ad damnationem æternam præordinaſſe, & deſtinaſſe; Et hinc ſequi, Deum eſſe peccati auctorem; cum qui abſolutè vult efficaciter finem, hoc eſt, æternam alicuius damnationem, is etiam efficaciter velit & procuret media; media autem ad damnationem æternam ſunt peccata.*

Cæterùm hæc Bellarmino affingere manifeſtiſſima eſt calumnia; cum ipſe apertiſſimè ſcribat, Reprobationis adæquatè ſumptæ, & vt reipſa etiam executioni mandatur, cauſſam ex parte hominis, eſſe præuiſum peccatum originale, vel actuale, vel vtrunque. Num hoc Caluiniſtæ docent? An non cum ſuo Caluino palam affirmant, Deum quoſdam ad æternam damnationem præordinaſſe abſque vlla ex parte hominum cauſſa; tantum, quia ſic voluerit; & ſic ei placuerit. Et vt hoc ſuum abſolutum decretum executioni mandet, eum corda hominum, ad flagitia inclinare & impellere. Num ita Bellarminus ſentit? Sed iſte vt calumniatores aſſolent, vnum fruſtum accipit, & illud exagitat, omiſſo altero; cum tamen hæc reprobatio *negatiua*, nihil ſit aliud, quàm non prædeſtinatio ad vitam, ſeu negatio prædeſtinatio-

ſtinationis: non autem ordinatio ad pœnam æternam; hæc enim illo altero poſitiuo actu perficitur; cuius ex parte hominis reperitur cauſſa, nempe peccatum originale vel actuale mortale, vel vtrunque. licet ex ſententia quidem Bellarmini negationis illius, quæ in non prædeſtinatione conſiſtit, nulla detur cauſſa ex parte hominis. De quo nil neceſſe hic diſputare: aliter alij ſentiunt, nominatim Gregorius de Valentia Tom. 1. Comment. Theolog. Diſp. 1. Q. 22. p. 4. non procul à fine. Hoc certum & exploratum eſto, ſententiam Bellarmini de Reprobatione tantum diſtare ab opinione Caluini, quantum cœlum à Tartaro.

Furioſè mentitur Magiſtellus, Bellarminum negare, *Deum eſſe viuum.* Probat, quia docet; *Deum velle mortem peccatorum.* At Deus in ſacris litteris clamat. *Viuo ego nolo mortem peccatoris.* Si ergo vult mortē peccatoris, ſequitur *eum non viuere; quia ſi mendax eſt in vno; etiam mendax cenſeri debet in altero*, cum ait; *Viuo ego.* Reſpondeo, Deum nolle mortem peccatoris abſolutè, & quantum eſt in ſe, quia miſericors eſt; velle autem mortem peccatoris, præſuppoſito & præuiſo peccato, & finali in eo perſeuerantia; quia Deus iuſtus eſt: Sicut & iudex abſolutè non vult mortem & ſuſpendium hominis, vult tamen præuiſis & præſuppoſitis furtis, rapinis, latrociniis. Iam Bellarminus non dicit Deum *abſolutè & ſimpliciter* velle mortem peccatoris; ſed præuiſo peccato: Nam actus ille prior negatiuus ſeu in negatione prædeſtinationis poſitus, qui ſecundum Bellarmini ſententiam præuiſionem peccati antecedit, non eſt condemnatio ad pœnam; ſed præciſè, non prædeſtinatio; condemnatio enim & ordinatio ad pœnā ęternam, fit per actū reprobationis poſitiuū, qui nō eſt, niſi præuiſo peccato.

Digitized by Google

Multa garrit de vita Dei; & rurſus Soarezium expilat; Eiusq; dicta tranſcribit. Admodum ſcilicet opportunè. Num Bellarminus Deum viuere negat? Quæ hæc eſt ruditas? *Bellarminus dicit: Deum velle mortem peccatoris*, præſuppoſito ſcilicet & præuiſo peccato, inque eo perſeuerantia finali; *ergo Bellarminus aſſerit; Deum non viuere.* Si dicit eum velle; quomodo dicit eum non viuere? An velle non eſt viuere? An actio voluntatis non eſt actio vitalis?

Quæris ex Bellarmino, *an Deus voluerit Iudam & Achitophelem, qui ſe ſuſpenderunt, ſaluare.* Reſpondeo, voluiſſe, quantum in ſe eſt; quia Deus vult omnes homines ſaluos fieri, teſte Apoſtolo: non voluiſſe, præuiſis eorum ſceleribus, & in iis vſq; ad mortem perſeuerantia.

Cætera, quæ Magiſtellus vſq; ad ſectionem decimam deſpuit, ſunt aperta mendacia, manifeſta conuicia, calumniæ Diabolicæ; ruditates pluſquàm aſininæ; vociferationes inſanæ. Clamitat neſcio quid de *circulo* & *quadratura* circuli, deque diſputatione Pererij aduerſus Zimaram, *num circuli quadratura ſit poſſibilis*; de Triangulis, de ternario numero. Si cauſſam quæras; aliam non inuenies, quàm quòd ſibi voluit anſam dari vocandi Bellarminum, admodum ſcilicet vrbanatim; *truncum quadratum.* Hoc conuicium Magiſtello periiſſet, niſi de *quadratura circuli* inſulsè gannire & garrire ingreſſus fuiſſet. quemadmodum etiam tam multa de his tribus. I. *Deus* II. *Mediator Chriſtus.* III. *Homines electi.* Nugari non licuiſſet niſi de *Triangulis* ſubtilem diſputationem interpoſuiſſet. Lector legat Bellarminum lib. 2. de gratia, & lib. arbitrio cap. 3. & cap. 8. Et omnes ſycophanticæ criminationes ſtatim euaneſcent & vna cum illis etiam hęc. *Cauſſa vera reprobationis eſt peccatum*, Oſeę 13. Perditio

tua

tua ex te, *peccatore. Cauſſa reprobationis referenda eſt ad ſolam Dei voluntatem, teſte Bellarmino, Ieſuitarum ore & promo condo. Ergo quoddam peccatum referendum ad ſolam Dei voluntatem. Apage te Satan. Quid ad hæc Gretſere?* Duo; primum te eſſe ineptum ac informem Syllogiſtam. In qua figura, in quo modo eſt tuus iſte Syllogiſmus? Secundum, te eſſe eximium criminatorem. Nam Bellarminus diſertiſſimè & apertiſſimè docet, ex parte hominis, cauſſam reprobationis, prout ſignificat voluntem Dei aliquem perpetuò damnandi, eſſe peccatum originale vel actuale mortale, vel vtrunque: atque adeo perditionem iſtam æternam proficiſci ab homine peccatore non à Deo.

Sed iam maius opus mouet Magiſtellus: Et Bellarminum ſpiculis ex libro de gratia primi hominis (qui eſt primus in Tomo quarto controuerſiarum) fabricatis validiſſimè oppugnat. *A quo natura eſt in puris naturalibus condita, ab eodem ſunt motus illi inordinati partis inferioris. Atqui natura eſt condita à Deo, ergo etiam ab eodem conditore dependent illi motus inordinati.* Reſpondeo, maiorem eſſe falſam, ſi ſenſus ſit, vt eſſe debet, motus inordinatos appetitus ſenſitiui quatenus formaliter ſunt contra rationem, eidemque aduerſantur, eſſe à Deo, prout ab illo eſſet natura, ſi quæ in puris naturalibus condita eſſet: nam motus illi, ſub hac ratione, ſunt defectus quidam, & morbi, atque adeo priuationes rectitudinis; & tales quidem, quæ ad aliam priuationem, quæ verè peccatum eſt inclinent. Quocirca motus illi inordinati formaliter, vt tales, ad Deum, tanquam ad Auctorem referri nequeunt: nam concupiſcentia *non eſt ex patre, ſed ex mundo.* 1. Ioan. 2. tametſi; ſicut ipſe actus peccati, materialiter vt eſt quoddam ens, à Deo

efficitur; ita & motus illi, quatenus ſunt actiones Phyſicæ, à Deo, vt à cauſſa, proficiſcuntur.

Vide verò mirabiles ſuppetias, quas huic ſuo Syllogiſmo vel potius propoſitioni primæ Syllogiſmi Magiſtellus ſubmittit. *Quidquid fuit ante lapſum in homine, illud omne in ſolidum fuit à Deo conditum, teſte Bellarmino, ſeipſo. Motus illi inordinati fuerunt in Adamo ante lapſum, & ante peccatum primum inobedientiæ, ergo motus illi inordinati* (peccati rationem habentes) *conditi fuerunt à Deo.*

Hîc aduerte, lector, quàm ſcitè Magiſtellus inferat in concluſione huius ſecundi Syllogiſmi, propoſitionē Maiorem primi Syllogiſmi, quam vt probaret, hunc Syllogiſmum ſecundum conſtruxit. Attende ſecundò, quàm ſubtiliter concluſioni per parentheſin interponat illud, *peccati rationem habentes*, quod in neutra præmiſſa apparebat.

Tertiò conſidera, quàm ſtultè aſſerat, *in Adamo ante lapſum fuiſſe illos motus inordinatos, à ratione auerſos, atque adeo rebellionem carnis contra ſpiritum*: cum per iuſtitiam originalem appetitus ſenſitiuus cum omnibus ſuis actionibus perfectè ſubiectus fuerit, hæcque mutua pugna, non niſi iuſtitia originali amiſſa, exſtiterit. Itaque Minor huius alterius monſtroſi Syllogiſmi cum veritate nullo modo conſonat.

Mox vbi Magiſtellus de *bono* nonnihil delirauit, & ex Metaphyſica Soarezii periodos aliquas deſcripſit; noua mendacia procudere incipit, & quidem Battologica, ex quibus iſtud agmen ducat: Bellarminum dicere; *in homine integro peccatum ipſum fuiſſe inordinatos motus peccatum ipſum potentiâ, ita nimirum, vt actum ſecundum eorundem, iuſtitia originalis ſaltem cohibuerit.* Ne intelligenter quidem loqui poteſt Nouator iſte, tantum abeſt,

Digitized by Google

abeſt, vt doctè diſputare didicerit. Sed omiſſa inſulſitate ſermonis, nuſquã dicit Bellarminus, in homine ante lapſum *fuiſſe motus inordinatos*. Nuſquam dicit; *hos motus inordinatos in homine ante lapſum, fuiſſe peccatum potentiâ*: figmenta hæc ſunt Zephyriana, quouis vento leuiora; non aſſerta Bellarminiana: quia motus illi auerſi à ratione non fuêre in ſtatu innocentiæ, quomodo igitur erant *peccatum in potentiâ?* Fortè voluit dicere: Fuiſſe appetitum ſenſitiuum, ex quo, remota iuſtitiâ originali, inordinati motus prodire, & per conſenſum voluntatis, in verum peccatum abire poterant. Quod licet verum ſit, nil tamen ineptiam Magiſtelli iuuat: qui ex ſua imperitia & pſeudologia hunc Syllogiſmũ exſtruit. *Peccatum in potentiâ eſt verè peccatum, teſte Bellarmino.* Vbi teſtatur hoc Bellarminus, ô Magiſtelle? *Motus illi partis inferioris repreſſi imagine Dei, fuerunt peccata in potentia.* Vbi hoc Bellarminus? Monſtra locum. Motus iſti ne actu quidem exiſtentes, peccata ſunt, propriè loquendo de peccatis; ſi voluntatis conſenſu careant; tantum abeſt, vt ſint peccata, quando in potentia appetitus ſenſitiui latent, neque actu ſunt eliciti, & extra cauſſam ſuam producti. *Ergo verè fuerunt peccata, & quidem à Deo inſita, indita.* Cùm falſa fuerit Maior, falſa Minor, quid niſi falſiſſima concluſio exſpectanda erat? Vbi iterum concluſioni fraudulenter voculas infercit, quæ in neutra præmiſſarum exſtant, illas nimirum; *Et quidem à Deo inſita indita.*

Ait Bellarminus: *Inclinationem ad malum non oriri ex peccato originali directè ſed indirectè, quatenus remouet prohibens*; hoc eſt, quatenus priuat iuſtitia originali, quæ faciebat, vt appetitus ſenſitiuus non inclinaret ad malum. Hinc naſcitur Magiſtello noſtro iſtud Syllogiſ-

mi monſtrum. *Inclinatio ad malum in naturalibus, fuit ante peccatum originale. Inclinatio ad malum eſt peccatum: Ergo quoddam peccatum in homine fuit ante peccatũ originale Adami*, Reſpõdeo, Maiorem eſſe falſam, Minorẽ falſam, concluſionem falſam, totumq; Syllogiſmum ineptum, ſine figura & modo. Quomodo inclinatio ad malum fuit in Adamo ante peccatum ab ipſo patratum, (quod ab iſto inſcitè nominatur *peccatum originale*, cum fuerit actuale) ſi iuſtitia originalis inclinationem appetitus ſenſitiui ad malum compreſſit ac coërcuit, ita, vt ipſa præſente, nihil penitus loci haberet?

Scire cupit Magiſtellus, & magnis vocibus, vt explicetur, expoſcit, vnde nam ſit illa ataxia & inordinatio inter appetitum ſenſitiuum & rationem. *Aut enim eſt à Deo, aut à Diabolo.* Iam reſpondit Bellarminus, nec eſſe à Deo, nec à Diabolo, tanquam ab auctore; ſed indirectè ex peccato originali, quod nos iuſtitia originali exuit; directè autem ex conditione materiæ, ſeu appetitus ſenſitiui, qui ita comparatus eſt; vt quando cum ratione in vno ſuppoſito coniungitur; quemadmodum fit in homine; inclinet ad bona ſenſibilia rectæ rationi contraria; non ex intentione conditoris; qui cuncta; quæ fecit, bona, & ad bonum propendentia fecit; ſed ex ipſius appetitus ſenſitiui defectu, ſicut cum gladius rubiginem contrahit, non habet illam à fabro, ſed ex ferri conditione, quæ eſt, poſitis quibuſdam circumſtantiis, rubigine affici. Et quamuis tota Entitas appetitus ſenſitiui, & inclinatio eius ad bonum, ſit à Deo, vt ab effectore; non tamen eſt à Deo formaliter, vt ad malum propendet; quia vt ſic, non eſt aliqua entitas ſeu perfectio, ſed potius perfectionis negatio. Quare ad Deum, vt ad cauſſam efficientem minimè referri debet, quia totum hoc ad cauſſam ſecundam deficientem ſpectat: Sicut de-

cut defectus, qui cernitur in claudicatione, ſolum refertur in tibiam claudicantem, non autem in virtutem motiuam, quia motus iſte in virtutem motiuam tantùm refertur, quatenus habet aliquam entitatem, quo pacto non eſt ei annexus ille defectus claudicationis, quia ei tantum annectitur, quatenus procedit à tibia infirma, ſub qua ratione non eſt hic motus à virtute motiua, ſed à tibia infirma, & deficiente à recto motu; vt ad ſimilem quandam obiectionem reſpondet P. Gregorius de Valentia Tom. 2. Diſput. Theolog. diſp. 6. Q. 9. punct. 1. Quem lege. Itaque & in propoſito, inclinatio appetitus ſenſitiui ad bonum rectæ rationi conſentaneum eſt à Deo, & ab appetitu ſenſitiuo, quia eſt quædã perfectio: inclinatio autem ad malum, non eſt à Deo, quia eſt imperfectio, & negatio quædam rectitudinis. Vnde ad ſolam cauſſam ſecundam, quæ à norma præſcripta deſciſcere poteſt, referri debet. Quomodo autem ſub alia ratione, nempe vt pœna peccati tam concupiſcentia, quàm pronitas ad malum, à Deo eſſe poſſint, explicat Bellarminus lib. 5. de amiſſione gratiæ cap. 14.

Poſt horribilem in Bellarminum & Gretſerum conuiciorum nimbum, denuo in mentiendi campum ſeſe effundit; in quo ita exſpaciatur, vt cogitaſſe videatur, neminem mortalium amplius ſupereſſe, qui mendacium à veritate, & hanc ab illo diſcernere queat. Quale enim hoc monſtrum? *Ieſuitas talem fingere naturalem Chriſtianum, cui Deus dederit in creatione peruerſam naturam, inclinantem ad mala, non ſecus ac lupo dedit naturam inclinantem ad animalium rapinam & morſum.* Inprimis nullum agnoſcimus *naturalem Chriſtianum*, niſi eo ſenſu, de quo fuſè ſupra. II. Si Deus hominem quempiam in pu-

in puris naturalibus condidiſſet, natura eius fuiſſet bona; & ad bonum naturaliter inclinans; non mala, aut peruerſa; nec ad malitiam aut peruerſitatem inclinans, & tota propenſio ad id, quod rationi contrarium eſt; vt iam in ſtatu naturæ lapſæ; ita & tunc; non fuiſſet à conditore; ſed ex defectu cauſſę ſecundæ à recto tramite exerrare valentis.

Quale inſuper mendacij portentum, quando dicit Magiſtellus, Bellarminum ſcribere, *peccatum actuale fluere ex originali per accidens*. non dixit hoc Bellarminus de peccato actuali, ſed de concupiſcentia, vt voluntatis conſenſum anteuertit; hanc docet *per accidens natam ex peccato originali*, quia hoc ſpoliauit hominem iuſtitia originali, qua præſente, concupiſcentia nullum locum habebat.

Quæris; *qua ſit cauſſa per ſe illius malæ inclinationis & concupiſcentiæ.* Facilis reſponſio: Appetitus ſenſitiuus per ſe eſt cauſſa concupiſcentiæ. Et ipſius etiam ad malum inclinationis. Quæris. *Vnde ipſe appetitus*? Vtique à Deo. Infers. *ergo etiam concupiſcentia formaliter vt malum quoddam eſt; & mala inclinatio eſt à Deo.* Non ſequitur. Perinde ac ſi diceres, Tibia eſt à Deo, & potentia motiua eſt à Deo; vno verbo; totus homo eſt à Deo; ergo etiam claudicatio tibiæ eſt à Deo. Liberum arbitrium eſt à Deo; ergo etiam prauitas actus, qui ex libero arbitrio proficiſcitur, eſt à Deo. Enſis eſt à fabro; ergo & rubigo, quam enſis, præter fabri intentionem, contrahit, à fabro erit.

Obiicit Magiſtellus. *Si originalis iuſtitia impedimentum tantummodo largita eſt, quo inclinatio naturalis ad malum duntaxat ſuppreſſa eſt; ergo prior fuit illa peccato originali, nam impediens actuale, & impeditum ſimul ſunt.* Reſpondeo,

Digitized by Google

ſpondeo, inclinationem ad malum & concupiſcentiam dici compreſſam ab originali iuſtitia, non quòd exiſteret; ſed ne exiſteret, atque in actum prodiret: nec verum eſt, quod Magiſtellus ait, *impediens* & *impeditum* ſemper eſſe, hoc eſt, exiſtere ſimul. Nam ſi quis te impediat, ne ambulare poſſis; num *impedimentum* & *impeditum*, nempe ambulatio, ſimul exiſtunt? Num impediris ne ambules; & tamen ambulas? Vt ergo in hoc exemplo impeditur non id quod eſt; ſed id quod eſſet, ſi impedimentum amoueretur; ita per iuſtitiam originalem non impeditum eſt, quod erat; ſed quod fuiſſet, ſi iuſtitia originalis non obſtitiſſet. In beatis impeditur à beatitudine omnis inclinatio ad malum, omnis praua concupiſcentia, omne peccatum: num tu ex plumbeo tuo acumine inferes; inclinationem ad malum, prauam concupiſcentiam, & peccatum eſſe in Beatis, quia ex decreto cereuiſiarij tui axiomatis, *impediens & impeditum ſemper ſunt ſimul.*

Contra exemplum de rubigine ferri, quo Bellarminus vtitur lib. de gratia primi hominis cap. 5. oggerit Magiſtellus: *Etiamſi rubigo aduenias ferro præter fabri intentionem, naturam tamen & Deum ita ferrum condidiſſe, vt rubiginis ſit capax: ita & hic Deum condidiſſe naturam ſeu ſenſualitatem, quæ inclinationis ad malum & concupiſcentiæ capax eſt: Recte igitur hanc inclinationem & concupiſcentiam prauam Deo, vt auctori, adſcribi.* Reſpondeo, ſi hoc argumentum aliquid efficit, tunc Magiſtellus paratam habet viam, omnia omnino ſcelera Deo adſcribendi; **quia Deus fecit eam naturam humanam, in quam furta, latrocinia, adulteria, & id genus alia crimina cadere poſſunt: omniumque capax, & vt Magiſtellus loquitur, *receptiua* eſt: Et omnia iſta ſcelera in fure, latrone, adul-**

Digitized by Google

tero, &c. inſunt in hominis anima; eo modo, quo cæcitas eſt in oculo, ſurditas in auribus, &c. Si igitur malæ inclinationes & prauæ concupiſcentiæ ideo Deum autorem habent; quia fecit naturam, quæ harum eſt capax; etiam prædictorum criminum Autor erit, quia fecit naturam, in quam omnia iſta cadere poſſunt. Si hoc non tantum eſt falſum, ſed & impium; cur non & prius eadem cenſura notaretur? Fecit Deus hominem rectum & bonum. Iam quidquid defectus vitioſi & peccaminoſi ſuperuenit, id non à Deo eſt; ſed ab aliis cauſſis vt iam ſæpe diximus.

Fermè effugerat oculos meos hic vel inprimis ſpectabilis Syllogiſmus. *Concupiſcentia originem habet à Deo. Concupiſcentia eſt propriè peccatum, ergo quoddam peccatum originem ſumpſit à Deo.* Reſpondeo, Maiorem eſſe falſam; Minorem ſimiliter. Ne mireris ſi gemina hæc falſitas concluſioni etiam affricetur. Porrò ſi loquatur Magiſtellus de concupiſcentia, vt eſt pœna à Deo ob peccatum inflicta, non formaliter vt eſt propenſio ad bonum ſenſibile rectæ rationi aduerſum; tum eſto Maior; ſed falſa eſt minor, fuſiſſimè omni argumentorum apparatu à Bellarmino profligata lib. 5. de amiſſione gratiæ.

Sectione tandem vndecima & vltima primi ſui *exercitij* (ſic enim appellat) inuehitur Magiſtellus in Bellarminum, quòd lib. 4. de amiſſione gratiæ cap. 11. dicat animas humanas non eſſe *ex traduce* per naturalem propagationem, ſed à Deo ex nihilo creari. Obiicit. *Idem ſentire Caluiniſtas.* Quid tum? An ideo veritatem deſeremus, quia illam interdum amplectuntur Caluiniani? Num vnum Deum trinumque non credis, quia Beza, Zanckius & alij hunc articulum credunt?

Obiicit

Digitized by Google

Obiicit. *S. Auguſtinum non fuiſſe opinionis Bellarminianæ.* At eſſet, ſi hodie viueret; quia communis iam eſt apud omnes orthodoxos. Multò verò minus eſt eius delirationis, quàm tu cum tuis craſſioribus Lutheranis amplecteris.

Ais; *difficulter oſtendi poſſe quomodo animæ contrahant peccatum originale, ſi à Deo creentur, non vnà cum corpore à parentibus generentur*; & hoc argumento Auguſtinum propriè abſterritum fuiſſe à ſententia illa, quæ dicit, *animas à Deo creari.* Attu, ſi Magiſter non *Magiſtellus* eras, referre & ſyncerè refellere debebas, quæ Bellarminus ad hanc difficultatem tollendam diſſerit cap. 12. lib. 4. de amiſs. gratiæ; vbi perſpicuè oſtendit, quomodo originale peccatum cum animarum creatione conſiſtat. Non repeto. Liber in promptu eſt; inſpiciatur; & clamores Magiſtelli mox nebulæ fient.

Oggerit. *Si anima per coniunctionem cum corpore peccato originali inquinatur; ſequitur, Deum eſſe auctorem peccati originalis, quandoquidem eſt Auctor illius vnionis.* Reſpondeo, ſequelam eſſe nihili & nauci; non enim Deo iungit vt peccator fiat, ſed vt homo fiat; nec concurrit ad id, quod eſt defectus, ſed ad id, quod eſt perfectio. Nam ſi iſte concurſus ad vnionem faceret Deum auctorem peccati originalis, idem de concurſu Dei ad actum furti vel latrocinij dicendum eſſet. At quis ita ineptit, vel potius inſanit, vt hoc aſſerat?

Occinit Magiſtellus. *Materiale non poſſe directè agere in immateriale*, citatque Soarezium, vt planum faciat, quam tritus ſit in Metaphyſica doctiſſimi illius Theologi. *Quomodo ergo anima immaterialis in corpus demerſa, ab illo impreſſionem aliquam vel impetum capiet?* Hanc ruditatem tibi eximere poterat Bellarminus; qui rectè docet,

Digitized by Google

peccatum originale non transfundi ex corpore in animam, quaſi ipſum corpus, in quo anima recipitur, ſit peccato contaminatum. Sed eo ipſo, quod anima vnitur carni, quæ ortum ſuum trahit ex Adamo, in quo omnes peccauerunt, priuatur originali iuſtitia, & ſic peccato originis inficitur.

Quærit Magiſtellus. *Quando Deus animas hominum ex nihilo creat, & corpori immittit, in quem finem illas ex nihilo creet?* Reſpondeo, vt ex coniunctione animæ cum corpore homo exiſtat, qui Deo creatori ſuo ſeruiat, Et hac ſeruitute tandem æternam beatitudinem adquirat.

Quæris; *Quare Deus damnat aliquas animas?* Reſpondeo, propter admiſſa peccata; nam peccata ſunt cauſſa reprobationis & damnationis. Mentitur immaniter, Bellarminum docere; *Animas creari à Deo puras, & à peccato mundas, & poſtea ad conſortium peccati, nimirum irritamenta corporea carnalia ablegari.* Vbi hoc Bellarminus? An non ex profeſſo illorum ſententias refellit, qui volebant animas prius exiſtere, quàm corpora, quorum ſunt formæ informantes?

Imperitiſſimè exiſtimat Magiſtellus, *animam prius tempore exiſtere, & quidem puram & immaculatam, quàm cum corpore vniatur*; quaſi non eodem puncto ſeu inſtanti, quo creatur ex nihilo, pariter corpori vniatur, ſicut & anima bruti eo ipſo momento quo ex potentia materiæ educitur & producitur; cum corpore vnitur, nec prius tempore exiſtit, quàm vniatur. Ex quo corruunt omnes inepti & inſulſi clamores, quibus Magiſtellus hic furit ac perfurit, ſcire volens, *cur Deus animas immaculatas & ab omni criminis labe ſeiunctas in corpora peccato maculandas detrudat; & ad æternam damnationem immiſericorditer deſtinet.* Inficeta blateramenta audis, in quibus ne guttula

tula quidem mentis. Nam anima nunquam ante corpus immaculata exiſtit, quandoquidem nunquam ante vnionem cum corpore exiſtit. Et ſi quam animam, vel potius hominem, Deus ad ſupplicia æterna deputat, id non fit, niſi quia præuidet fore, vt talis homo mediis ad ſalutem præſcriptis & diuinitus conceſſis, non vtatur; Sed peccatis ſe inquinet, in iisque abſque pœnitentia ex hac vita decedat.

Oggannit: *Non decere miſericordiam Dei, vt animam ei corpori vniat; ex cuius vnione originale peccatum contrahat.* Reſpondeo, miſericordiam & iuſtitiam Dei decere, vt rebus naturalem curſum relinquat: Naturalis autem rerum curſus hoc expoſcit, vt Deus tanquam cauſſa vniuerſalis ad rerum productiones naturales concurrat, & opem ſuam conferat: Si quid iam defectus interuenit, eius nulla culpa tenetur Deus; ſed cauſſa ſecunda: cum enim in Adamo, omnes poſteri eius peccauerint, & iuſtitiam originalem perdiderint, fit vt quotquot ab illo naſcuntur, iuſtitia originali priuati atq; adeo peccato originali obſtricti naſcantur, non culpa conditoris, ſed ſua; neque enim Deus Autor fuit Adamo vt peccaret, aut poſteris, vt in Adamo tanquam in communi parente ſuo, peccatum admitterent.

At dicat nobis Magiſtellus; An non concurrit etiam Deus ad vnionem animæ cum corpore ſecundum Lutheranos, licet, vt ipſi volunt, anima à parentibus generetur? An vlla ſit naturalis generatio ſine ope & actione Dei? An non concurrit Deus ad generationes Leonis, bouis, equi, vno verbo, omnium animalium, quorum animæ ex materiæ potentia educuntur? Erit ergo Deus peccati originalis auctor, & immiſericorditer agit, quod cauſſas ſecundas adiuuat, vt producant animam,

quæ ſimul atque producta & carni vnita eſt, grauiſſima labe contaminatur. Ad hæc & ſimilia, quod pro ſe & ſuis Lutheranis Magiſtellus vere reſponderet, id etiam ſibi à nobis reſponſum arbitretur. Si tamen furioſus iſte Nouator ullũ reſponſum intelligenter vel dare vel accipere poteſt; cum quidquid loquitur, nil aliud ſit quàm inania & inſcitia.

Inualeſcit autem indies magis atque magis inter Lutheranos hæc de animarum traduce ac propagine ſomniatio: in qua etiam fuit olim Herbrandus, cui poëta Ingolſtadienſis hoc diſtichon honoris cauſſa accinuit:

Totus homo ex homine Herbrando producitur. Ecce
Quantos errores iſte Beanus habet.

Quod diſtichon ego itidem Magiſtello noſtro ob eandem deliram opinationem decantatum volo. Hactenus de prima parte ſpeculi, in quo Zephyrianam amentiam & ignorantiam dilucidiſſimè cuiuis inſpicere volenti ſpeculari licet.

Refutatur altera pars ſpeculi Zephyriani: cum breuicula defenſione Muricum Prædicanticorum.

INTER opuſcula, quæ cum Panegyrico Miſenico Anno Redemptoris M. D C. V I. euulgaui, eſt vnum hac inſcriptione. *Demonſtratio aduerſus ſectarios præcipuorum quorundã Eccleſiæ Catholicæ dogmatum, ex communibus ἐννοίαις, hoc eſt, notitiis omnium Chriſtianorum pectoribus inſculptis, & ex vulgari infimæ etiam plebis loquendi conſuetudine.*

Reuidi poſtea & auxi hoc opuſculum, auctumque ſeparatim publicaui Anno ſalutis M. DC. V I I I. hoc titulo:

lo: *Murices Catholicæ, & Germanicæ antiquitatis, ſectariorum Prædicantium pedibus poſiti & ſparſi*: Hoc eſt, *Demonſtrationes quorundam orthodoxæ Eccleſiæ dogmatum ex communibus notionibus vulgatisq́ſentiendi, loquendi, & agendi rationibus, & formulis deſumptæ: quas nunquam euertent, niſi prius Germanicam linguam, animosq́ Germanorum penitus inuertant*. Inſcripſi *Murices*, quod is qui librum meum in Germanicam linguam verterat, *R.p. Conradus Vetter*, Germanicè appellaſſet, Lemeiſen für die Prædicanten.

In eo opuſculo oſtendi ex communibus Germanici Chriſtiani, imò & Hæretici vulgi ſentiendi & loquendi formulis, varia Catholicæ Eccleſiæ dogmata, quæ hodie à Nouatoribus in controuerſiam vocantur, vel penitus repudiantur: Et ne hoc abſq; veterũ exemplo facere viderer, demonſtraui initio, quanti communes notitias, & loquendi formulas vulgares, Philoſophi, Mathematici, Medici, & aliorum facultatum Interpretes ſemper fecerint. Nam & Plutarchus ſcripſit commentarium *de communibus notionibus aduerſus Stoicos*, quos probat vbiq; notiones communes euertere, ac proinde nequaquam ſequendos eſſe. Caſaubonus quoque in Notis ad quandam Epiſtolam Nyſſeni citat commentariolum eiuſdem Nyſſeni aduerſus Græcos *ex communibus notionibus*. Quanti etiam ipſemet Lutherus communes notiones fecerit, docet hæc eius oratio lib. de Captiuitate Babylonica cap. *de Ordine. Apud Philoſophos de communibus conceptionibus nemo iudicat, ſed omnes per eas iudicantur.* Poſtea produxi Tertullianum & Lactantium; quorum ille, præterea, quæ ſparſim operibus ſuis inſerit, proprium opuſculum edidit de *Teſtimonio animæ*, in quo nihil aliud ineſt, quàm quorundam fidei Chriſtianæ dogmatum demonſtratio ex ipſis Ethnicorum communi-

muni-

Digitized by Google

munibus & naturalibus ſenſis ac dictis deſumpta. His abſolutis, ad inſtitutum acceſſi, & varia Eccleſiæ Catholicæ placita ac decreta, præcipuè de Sacramentis; ad eundem modum, ex tritiſſimis omnium ſenſu & ore loquendi, apud Germanos formulis, probare incœpi.

Quid Magiſtellus? planè, tanquam ebrius, quid aiat, neſcit. Vociferatur horribiliter; *me fundamenta Chriſtianiſmi ponere ex Galeno, ex Ariſtotele, ex Mathematicis, & aliis non renatis hominibus.* Qua de cauſſa? Quia dixi, Galenum, Ariſtotelem, alios, ſubtiliſſimas diſputationes crebrò auſpicari à communibus notionibus, & ex iis naturas rerum venari ac indagare: Patres itidem aduerſus vanitatem Ethnicorum certamen ingreſſuros, idem factitaſſe. Iure ergò & nos cum hæreticis decertaturos, inueſtigare, quid ferat communis Chriſtianorum opinio & notio. Quò tendat, Quò vergat; Quò nos ducat. Eſtne hoc Chriſtianiſmi fundamentum ex Galeno & Ariſtotele, aliiſq; Ethnicis iacere?

Mentitur, me ex vocula *Salus* ſacroſanctam Trinitatem demonſtrare voluiſſe. Non volui, criminaris; ſed tantum recenſui, quid S. Auguſtinus de hac Latina & Punica vocula, eiusque in vtraque lingua ſignificatu ſcribat; & quidem vt elegantiſſimè, ita ſuauiſſimè. Nec alia mente hæc D. Auguſtini attuli, quàm vt planum facerem, nefas non eſſe, ex communibus notionibus argumenta pro religione noſtra petere, quandoquidem idem antea tantus præſul & doctor feciſſet. Qui etiam lib. 1. cap. 24. *de peccatorum meritis & remiſſione*, non tantum ex ſacris literis, ſed & ex communi loquentium conſuetudine neceſſitatem baptiſmi & Euchariſtiæ probat. Audi pulcherrima ſummi Doctoris verba. *Optimè Punici Chriſtiani baptiſmum ipſum nihil aliud quàm ſalutem;*

Et Sa-

Et Sacramentum corporis Chriſti, nihil aliud, quàm vitam vocant: vnde, niſi ex antiqua, vt aſtimo, & Apoſtolica traditione, qua Eccleſia Chriſti inſitum tenent, prater baptiſmum, & participationem Dominica menſa, non ſolùm non ad regnum Dei, ſed nec ad ſalutem & vitam aternam poſſe quenquam hominum peruenire, &c. Nam quid *aliud tenent, qui baptiſmum nomine ſalutis appellant, niſi quod dictum eſt;* Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, &c. *Quid aliud etiam, qui Sacramentum menſa Dominica vitam vocant, niſi quod dictum eſt:* Ego ſum panis vitæ, qui de cœlo deſcendi.

In opere de S. Cruce Tom. 1. lib. 1. cap. 49. dicebam ex Clemente Alexādrino, Origene, S. Auguſtino, & aliis, Sybillis quoq; varia de Chriſto fuiſſe reuelata; Et Sibyllam Erythræam alterum Chriſti aduentum verſibus deſcripſiſſe, quorum primæ literæ hanc ſententiam effecerint ἰησοῦς χριστὸς θεοῦ ὑιὸς σωτήρ. Quarũ dictionum ſi primas literas iunxeris, exibit vocula ἰχθὺς, *Piſcis*, teſte S. Auguſtino. Hîc Magiſtellus obſtrepit; me hinc concludere velle: *ergo omnes Ethnici, quoties comederunt piſces, eosq; ἰχθύας appellarunt, toties cognouerunt Ieſum Chriſtum, filium Dei, Saluatorem, ſaltem implicitè.* Quid eſt calumniari & ſycophantari, ſi hoc non eſt? Nam nihil aliud eo loco probare inſtitui, quàm Sibyllis quoq; aliquam Chriſti, & myſteriorum Chriſti, & inter hæc Crucis, cognitionem diuinitus conceſſam fuiſſe. Nec ideo, quia Chriſtus ex Sibyllæ verſibus ἰχθὺς nominari poteſt; ab omnibus, qui piſces vel viderunt, vel ederunt, Chriſtus cognitus eſt, quemadmodum non ideo ab omnibus, qui agnos agnouerunt, vel manducarunt agnitus eſt, eò quod in ſcripturis appelletur Chriſtus agnus.

Platonem λόγου mentionem facere, non dixi primo

capite Muricum. Multo minus aſſerui hoc vocabulum in Platone repertum, *Chriſtiano demonſtratiuum fundamentum eſſe*. Nullum ego hac de re verbulum; ſed Magiſtellus id ingerit, vt calumniandi occaſionem vel inuitam arripere queat. Et licet aſſeruiſſem, Platonem ex lectione ſacrarum literarum, librorum Sibyllinorum, & conſuetudine cum Hebræis in Ægypto aliquantulum cognouiſſe λόγον ſeu verbum Dei; an propterea piaculo quopiam me obſtrinxiſſem? An non ipſemet fol. 52. produxiſti hæc ex Platonico Timæo verba: ὁ θεὸς ἐπιστάμενος ἅμα τε καὶ δυνατὸς τὸν αὐτάρκη καὶ τελειότατον θεὸν ἐγέννα. An non Iuſtinus exhortatione prima ad Græcos fusè ex Platonicis monumentis demonſtrat, Platonem plurima fidei noſtræ myſteria in Ægypto didiciſſe; etiam illud quod eſt de Spiritu ſancto; de futura Reſurrectione corporum. De pœnis improborum in altera vita; de creatione mundi, & huius notæ aliis?

An non idem ſcribit de Orpheo & Homero, quos ſimiliter in Ægypto vixiſſe, & multa de reb. noſtris didiciſſe ait. An nō teſtatur Orpheū per αὐδὴν, (vocē ſeu verbū) intellexiſſe verbū diuinū, ſecundā Trinitatis perſonam.

οὐρανὸν ὁρκίζω σε θεοῦ μεγάλου σοφὸν ἔργον,
αὐδὴν ὁρκίζω σε πατρὸς, τὴν φθέγξατο πρῶτον,
ἡνίκα κόσμον ἅπαντα ἑαῖς στηρίξατο βουλαῖς.

Cœlum iuro Deo à magno & ſapiente creatum.
Vocem iuro Patris, primùm quam prodidit ore
Conſilio ipſe ſuo mundum cum conderet omnem.

αὐδὴν, *id eſt, vocem,* inquit Iuſtinus, hic λόγον, *id eſt, Verbum Dei nominat, per quod cælum & terra, & vniuerſa condita eſt creatura.*

Sectione ſecunda cum Caluinianis aliquantulum batuit, ſed fatuè. Re bene geſta in Bellarminum irruit,

ſed

Digitized by Google

ſed maniaci inſtar. Nam Bellarminus lib. 1. de Chriſto cap. 6. ita ſcribit. *Eſt autem notandum, in Deo, vt etiam Ariſtoteles docet, idem eſſe intelligentem, intellectum, intellectionem, & ſpeciem intelligibilem, exceptis tamen relationib. mutuis producentis & producti*, (quæ verba Impoſturæ gratia omiſit Magiſtellus.) *Ex quo ſequitur, Verbum Dei neceſſariò eſſe idem cum Deo, id eſt, eiusdem numeri, ſubſtantia & natura* (quæ verba itidem Magiſtellus ſilentio inuoluit, haud bona mente) qui valde bacchatur in Bellarminũ, quòd hæc Philoſophica, Deo Ariſtotelico & Metaphyſico cõpetentia, ad Deum verũ & Chriſtianũ trãsferat.

Num alius eſt Chriſtianorum Deus, & alius, quem cognouit & aſſeruit Ariſtoteles in Metaphyſica, & cum eo omnes, qui Metapyſicam interpretantur? Certè priſci Patres Iuſtinus, Euſeb. Tertull. alij, qui pro Chriſtianis aduerſus Ethnicos ſcripſere, non vociferati ſunt: *Quid ad nos Deus Platonis, quid Deus Ariſtotelis, quid Deus Philoſophicus, quid Deus Metaphyſicus; Quid Deus Orphei; quid Homeri*; ſed quæ ab iſtis, de vno veroq; Deo tradita ſunt, cupidè acceperunt, & inde Gentilium vanitatem de multitudine Deorum fortiter & intrepidè coarguerunt: gnari vnum & eundem Deum eſſe, quem ſcriptores illi partim ex naturali lumine, partim ex lectione ſacrorum librorum & Sibyllinorum, & ex conſuetudine cum Hebræis; intellexerant, & quem Chriſtiani colebant ac prædicabant.

Deinde num in Deo, quem Chriſtiani venerantur, exiſtimas *intelligentem; intellectum, intellectionem*, & *ſpeciem intelligibilem* non eſſe vnum & idem? Num ad cætera Lutherani Euangelij monſtra etiã hoc adiunges. *Deum eſſe compoſitum ex ſubſtantia & accedentibus?* Niſi fallor, hoc portentum iam parturitis, ſi nõdum peperiſtis. Etſi Alchymiſta Bauius, & Prædicans Hunnius id iam ſatis

apertè in lucem protulerunt, vt in primo Antimonio ad Bauium miſſo oſtendi.

Mentitur Magiſtellus, Bellarminum ita argumentari. *Intellectio & ſpecies intelligibilis ſunt in Deo Ariſtotelico Metaphyſico idem. Verbum eſt ipſa Dei intellectio, ergo Verbum eſt idem, cum Deo Ariſtotelico & Metaphyſico.* Nihil Bellarminus de ſtulta hac diſtinctione *Dei Ariſtotelici* ſeu *Metaphyſici*, & *Dei Chriſtiani*, quia probè ſcit, Deum, quem Ariſtoteles & Metaphyſici demonſtrant, alium non eſſe, quàm illum vnum & verum Deum, quem Chriſtiani adorant: Et cum hoc vno & vero Deo, Verbum diuinũ, naturâ & eſſentiâ vnum idemq; eſſe, fatentur omnes illi, qui Deum vnum duntaxat in eſſentia, & trinum in perſonis profitentur.

Nec dixit Bellarminus; *Intellectio & ſpecies intelligibilis in Deo ſunt idem.* Sed dixit: *ſunt idem cum intelligente*: quod longè aliud eſt, quia fieri poteſt, non quidem in Deo, ſed in aliis rebus; vt duo ſint idem inter ſe; & tamen non ſint idem cum ſubiecto. Exemplum ſi deſideras, figuram & quantitatem accipe; quæ licet à ſe mutuò realiter non diſcriminentur, à ſubiecto tamen realiter differunt. Cum ergo in Deo intellectio cũ ſubſtantia, & eſſentia Dei idem ſit, Verbum autem ſit Patris intellectio; ſequitur verbum idem eſſe cum Patre; natura videlicet & eſſentiâ, non relatione ſeu hypoſtaſi; nam hac reipſa diſtinguuntur.

Quid amplius Magiſtelle? *Verbum eſt idem cum Deo Ariſtoteli noto*; Adde naturâ & eſſentiâ; *Chriſtus eſt Verbum. Ergo idem eſt cum Deo*; naturâ ſcilicet & eſſentiâ; ſiue vocem *Dei* accipias eſſentialiter, ſiue notionaliter pro Patre. Nam verbum idem realiter eſt naturâ cum Patre: licet hypoſtaſi ab illo diſtinguatur; idemq; verbum realiter idem eſt cũ eſſentia diuinâ; imò ſecundum eſſentiam ſuam

ſuam nihil aliud eſt, quàm illa natura diuina tribus ſuppoſitis cõmunis. Hi *Syllogiſmi*, inquit Magiſtellus, *ſunt fundamenta dogmatis Ieſuitici de diuinitate filij Dei.* Duos hoſce Syllogiſmos in Bellarmino non legiſti; præſertim priorẽ, qui totus quantus quãtus ex tuo cerebro prognatus eſt. At cedo; an non omniũ orthodoxorum de diuinitate verbi ſeu filij Dei iſtud eſt: eum eſſe Deum de Deo, lumen de lumine; naturâ & eſſentiâ vnum cùm Patre; relatione tamen & hypoſtaſi ab eo diſtinctum? An non hoc fundamentum eſt diuinitatis filij Dei, ipſum eſſe realiter illud vnum ens abſolutum & ſimpliciſſimũ, quod natura ſeu eſſentia diuina, ſiue etiam in concreto *Deus* appellatur: quod ens tanquam ens entium, & ſuper omnia entia eleuatum Ariſtoteles, & alij ex Philoſophis agnouerunt? Num tu aliud fundamentum pro diuinitate filij Dei habes?

Quæ poſtea ex Luthero, Mylio, Zanckio, & id genus aliis de Ariſtotele & Ariſtotelico Deo declamitat, quisquiliæ ſunt, indignæ, quæ aſpiciantur, & longè indigniores, quibus vel vnum verbulum reponatur. Nec verum eſt, Ariſtotelem, *Deo rerũ ſingulariũ intellectionem negare.* Dixerit hoc Auerroes. At Interpretes iſto Arabe multò meliores ſecus de Ariſtotele ſentiunt: Et verſatis in lectione Ariſtotelis contrarium dilucidè liquet.

Furit Magiſtellus in Fonſecam qui in lib. 5. Metaphyſicæ cap. 8. Q. 7. dicit iſtas propoſitiones: *Filius Dei eſt homo: Verbum diuinum eſt homo, Deus eſt homo*; *eſſe contingentes*; cum ante incarnationem, & in triduo mortis Chriſti falſę fuerint, alias autem veræ. Hîc Magiſtellus. *ô ſcelus, ô labes, ô tempora, ô mores. Haccine eſt Ieſuitica pietas? Haccine Metaphyſica & Theologia reuelata identitas?* Ne ſæui, mi Magiſtellę, ſcis quid ſit *propoſitio contingens?* An non illa; quæ vera & falſa eſſe poteſt? Dic, an hæc enunciatio: *ver-*

Digitized by Google

bum diuinum eſt homo: ita vera eſt; vt falſa eſſe non poſſit? Quomodo igitur factum eſt, vt ante Incarnationẽ, & in triduo mortis Chriſti vera non fuerit: neq; enim eo tẽpore verum erat affirmare, *Verbum diuinum eſſe hominem.* Num tu vis illas propoſitiones eſſe neceſſarias? At nunquam hoc velles, ſi quid ſit propoſitio neceſſaria, ſcires. Eſt enim illa, *quæ ita eſt vera*: *vt falſa eſſe non poſſit.* Num eiuſmodi ſunt prædictæ enunciationes? ſed rudis Magiſtellus ita cogitare videtur: *Propoſitiones illæ ſunt contingentes*: *ergo accidentales.* Pulchrè, Quaſi nexus ſubſtãtialis nequeat eſſe contingens. Hæc propoſitio: *Animal eſt rationale*: eſt contingens: non tamen accidentalis. Ita & in propoſito. *filius Dei eſt homo*; propoſitio contingens eſt: Subſtantialis tamen, quia inter verbum diuinum & humanam naturam intercedit vnio ſubſtantialis.

Sectione tertia mentitur Magiſtellus, *me demonſtrare myſteria de Dei vnitate, Trinitate, bonitate, Reſurrectione carnis ex principiis rationis, ex notionib. naturalib. Ethnicorum, &c.* Non ego id feci; ſed à patribus Tertulliano, Lactantio & aliis id factũ eſſe dixi. Illos culpa, ſi quid in hoc facto dignum culpa. Mihi nil aliud propoſitum fuit, quàm ex modis loquẽdi plebis tã orthodoxæ, quàm hæreticæ dogmata quædã à vobis repudiata, aſſerere, & ne id inuſitato exemplo facere viderer; oſtendi, Patres aduerſus Ethnicorum impietatem differentes, idem feciſſe, quod ego facturus eram cum Hæreticis in arenam deſcendens, vt iam ſuprà dixi.

Longè adhuc maior calumnia & Pſeudologia eſt, *me ex tenebricoſæ, cæcæ & deprauatæ rationis notionibus quæ nihil aliud ſint, quàm tenebræ, tanquam ex fundo & fundamento exſtruere ſtructuram fidei, gratiæ, renouationis, &c.* Nihil niſi mendacia *Zephyriana*, vel potius *Borealia* audio. Nam

de

de Ethnicis ego nihil egi; ſed de Chriſtianis tã verè, quã piĉtè ſic nominatis, tametſi quid Patres ex Gentilium locutionibus collegerint indicaui. Et vbi capite 1. Euangelij Iohannis, vt tu citas, ſcriptum eſt, *communes rationis ideas & notiones eſſe tenebras?*

Elogia, quæ rationi tribuis, forſan in Lutheranam *Rationem* quadrauerint: in naturalem certè, & ab hæretico fermento liberam non quadrant. Non abſimile mendacium eſt, hanc collectionem eſſe meam. *Vox, Salus, linguâ Punicâ ſignificat tria; ergo Deus eſt trinus & vnus*, additque aliud figmentum: me dicere, hanc *demonſtrationem eſſe ruſticariorum*. De vocabulo Punico & Latino *Salus*, nihil ex meo ſenſu attuli; ſed id quod ſanctus Auguſtinus ſcriptum reliquit, verbis ipſius S. Auguſtini recitaui. Si palato tuo non placent, quæ S. Auguſtinus pulcherimè diſputat, id forsã ideo fit, quod porco quiduis charius ſit, quàm amaracus. Mox iterum nobis contemplandam offert rationem *hominis non renati*, hoc eſt, vt ego interpretor, Lutherani. *Ratio hominis* non renati, inquit, *talis beſtia eſt, qua omni conatu repugnat, reclamat, retundit, retorquet, remouet vincula, quibus erat conſtringenda: vt myſteriis ſe ſubiiceret, & eorum veritati calculum adiiceret*: Scilicet, quod improbitas & veſania facit, id rationi adſcribitur. Si ratio, eſt *beſtia*, homo igitur ante regenerationem non erit homo; quia homo non eſt, niſi per rationem,

Poſtea redit ad Deum Ariſtotelicum & Metaphyſicum, quem, vt pro ſuo agnoſcat, adduci nequit. At deſinat huic Deo moleſtus eſſe. Itinere Lutherano ad eum nunquam perueniet; Etſi quem alium vnum Deum ſperat; eum nunquam inueniet: quia non eſt niſi vnus verus Deus, quem, vt vnus eſt, agnouit Ariſtoteles,

Se-

Sectione quarta clamitat Magiſtellus, nihil cauſſæ eſſe, cur exemplo Tertulliani & Iuſtini meum inſtitutũ tueri velim. *Tertullianum fuiſſe Montaniſtã: alios patres, fuiſſe nimios in Philoſophicis diſciplinis aduerſos Ethnicos vrgendis & inculcandis*; Vtq; hoc eo libentius nobis perſuaderi ſinamus, teſtem laudat Kemnicium. Reſpondeo, licet Tertullianus ad Montani caſtra transfugerit, non pauca tamen edidit, cum adhuc inter Catholicos ſtipendia faceret: Ex quibus teſtimonia protuli. Deinde cùm Tertullianus fuerit non tantum omnib. Magiſtellis, ſed & vniuerſis Lutheranis Doctorib. longè eruditior & acutior, longè melius cernere potuit, etiam poſt miſerabilem ſuam ruinam, quibus armis contra Ethnicos vtendum eſſet; nempe propriâ eorum literaturâ; quod inſigniter præſtitit in Apologetico; & communibus notionibus vulgi, quod fecit in libello de Teſtimonio animæ, & alibi ſparſim, prout vel contra Ethnicos, vel contra Hæreticos ſeſe offerebat occaſio. Idem fecerunt alii Patres, Iuſtinus, Euſeb. Clemens Alexandrinus, Tatianus, Athenagoras, S. Auguſtinus, Origenes, quos, abſit, vt propter Kemnicianas criminationes, perperam egiſſe arbitremur. Tota antiquitas ſecus iudicat: & Kemnicium calumniæ condemnat.

Sectione quinta opponit mihi Magiſtellus Bellarminum. Quid ergo iſte? Ex Tertulliani Apologetico refert; Deos gentilium plura pati, dum fiunt ab artificib. quàm patiantur Chriſtiani, dum occidũtur. Cyprianus item & alij teſtantur, Ethnicos ligna pro Diis coluiſſe. Laudat etiam Bellarminus Tertullianũ, *Philoſophos, Hæreticorũ Patriarchas* vocitantẽ. Quid infers Magiſtelle? Ergo, *iudicio Bellarmini falſum eſt, à Tertulliano aſſeri quoſdã Ethnicos vnũ Deum cognouiſſe: Et hoc Tertullianum ex monumentis Ethnicorum*

Digitized by Google

eorum demonſtrare. Falſum item Tertullianum ex communibus loquendi formulis gentilium vnitatem Dei oſtendere. Et quod de Tertulliano dicitur, de aliis quoque Patribus intellectum cupit Magiſtellus: *Ergo Bellarminus Gretſero contrarium affirmanti aduerſatur.* O plauſtra nugarum. In medio eſt Tertullianus. In medio ſunt & aliorum libri. Legantur: Et verborum præſtigiæ euaneſcent. Nil Bellarminus in Contrarium. Somnia ſunt, quæcunque Magiſtellus blatit. Quidam Ethnici habuerunt ligna pro Diis. non omnes; hoc aſſerit Bellarminus. In quibuſdam placitis dederunt philoſophi Hæreticis occaſionem errandi, non in omnibus, & omnium minimè in vnitate Dei. Hoc dicit cũ Tertulliano Bellarminus: nihil aliud.

Sectione ſexta imperitiſſimè blaterat inſcitus Magiſtellus, *de vnitate arithmetica, numerica, Mathematica, Metaphyſica, logica, generica, tranſcendentali*; & probat, vel potius probare nititur, *nullam ex his vnitatibus Deo conuenire.* Non numericam, non arithmeticam; non mathematicam; *quia vnitas Dei omni adoratione coli debet; ſed vnitas numerica, arithmetica, mathematica, ne gry quidem adorationis meretur.* Quo ruis Magiſtelle? An Deus non eſt vnus numero? Ergo vnitas eius eſt vnitas numerica. Quid eſt vnitas numerica, niſi vnitas Arithmetica? Quid arithmetica vnitas, niſi Mathematica? Si ego aliquorum entium numerum colligam, Deumq; primo loco ponam; Ioannẽ, ſecundo; Petrũ, tertio; Paulũ, quarto, &c. an non vnitas diuina huius quaternarij numeri principium eſt?

Deinde vt vnitas finita non mereatur adorationem per ſe; at infinita meretur. Dei autem vnitas infinita eſt quemadmodum & eſſentia eius infinita eſt. Dixi *per ſe*, quia ſunt quædam vnitates, ſeu res vnæ, quæ etiam merentur adorationem, ſed analogicè per aliud & propter

aliud; vt eſt humanitas Chriſti, imagines Dei, & Saluatoris, Crux, &c. Si tamen Magiſtellus vnitatem Arithmeticam ſeu Mathematicam ſumat ſolum pro illa, quæ in quantitate continua fundatur, eſtque principium illius ſpeciei *in prædicamento quantitatis*, quæ Quantitas diſcreta appellatur; tum fateor, Deum hac vnitate non eſſe vnum: At num ideo non eſt vnus numero, aut vnitatem numericam propterea non habet? An vnitas hæc non latius diffunditur, quàm prior illa? Num Angelus non eſt vnus numero, licet non habeat vnitatem fundatam in quantitate continua?

At vide Magiſtelli ſtuporem. *In mathematica numerorum τάξει*, inquit, *vnitates ſibi mutuo non inſunt, ſed à ſe inuicem diſcreta manent; vt in ternario vnitas hac vel illa à tertia excluſa eſt. At Deus verus ſic vnus eſt myſtica, rationi & matheſi ignota vnitate, vt pater ſit in filio, filius in ſinu patris, paterq; & filius intimè vnum ſint.* Non examinabo ignorantiam, quæ ſub primis Magiſtelli verbis deliteſcit: ſi dicam: Deus, Petrus & Paulus ſunt tres vel tria, an non & hic tres iſtæ vnitates diſtinctæ inter ſe manent, eo modo, quo manent diſtinctæ in quouis alio ternario; vt in Hunnio, Geſnero, Rungio? Deinde, cum Deum vnum dicimus; non loquimur de tribus perſonis, harum enim reſpectu Deus trinus eſt, non vnus; ſed vſurpamus nomen *Dei* eſſentialiter pro natura & eſſentia diuina; cuius vnitate nulla eſt maior vnitas, quandoquidem ita comparata eſt, vt vnitas eius ne intellectu quidem, tanquam multiplicabilis verè apprehendi queat. Si verò ſingulas perſonas intueri velimus, quælibet verè vna eſt. Verè pater vnus eſt. Verè vnus filius. Verè vnus Spiritus ſanctus: & ex tribus hiſce vnis ſeu vnitatibus verè ternarius numerus efficitur; licet non ſit *prædicamentalis*, quia verus

Digitized by Google

rus numerus latius patet, quàm *prædicamentalis*, niſi quis contentionem de vocabulis inaniter excitare ſtudeat. Et quamuis tres iſtæ perſonæ alia ratione, nempe in eſſentia, vnum ſint, hæc tamen vnitas non impedit, quò minus alio reſpectu tres perſonæ tam verè dicantur tres perſonæ; quàm verè tres perſonæ nominantur Petrus, Paulus, Ioannes.

Vnitas Arithmetica, inquit Magiſtellus, *eſt finita; vnitas Dei eſt infinita*. Si per vnitatem arithmeticam intelligis illam, quæ eſt principium numeri, etiam in rebus à materia liberis; falſum dicis; quia hæc vnitas generatim ſumpta abſtrahit à finitate & infinitate, & ad vtranque eſt indifferens; ſicut animal, ad *rationale* & *irrationale*: Corpus, ad *animatum* & *inanimatum*.

Vnitas Mathematica, inquit Magiſtellus, *excludit Trinitatem*. Si vnitatem *Mathematicam* nomines illam, quæ, quà talis, diuidi nequit, & principium numeri cuiuſcunque conſtituere poteſt; tum generatim ſpectata ſecundum totam ſuam latitudinem, tria nec includit, nec excludit; ſed communis eſt ad illas vnitates, quæ ita vnum ſunt, vt non ſint plura; & ad illam vnitatem, quæ ita vnū eſt, vt ſimul etiam identicè ſit tres perſonæ, Quanquam formaliter loquendo, vt natura diuina præcisè concipitur vna; nequaquam ſimul inuoluatur conceptus *Ternarij* ſeu *Trinitatis*, quãtum quidem eſt ex imperfecto modo noſtro intelligendi in hac vita. Nam & Ariſtoteles verè vnitatem Dei intellexit, nec tamē in ea vnitate tria ſuppoſita, ſeu, tres vnitates ineſſe vidit.

Iure autem ex Magiſtello perconteris, quodnam ſit diſcrimen inter *Arithmeticam* & *Mathematicam* vnitates; quandoquidem illas tam fidenter & animosè diſcriminat, *Vnitas Arithmetica*, inquit Magiſtellus, *eſt rationi pro-*

portionata, adæquata, comprehenſibilis. Vnitas Iehouæ rationis ambitum excedit. Hoc ipſum poterat eadem ratione, Magiſtellus dicere de vnitate ſua mathematica, imò & de aliis, quas recenſuit: Audi Nouator. Si per vnitatem Arithmeticam intelligis eam, quæ eſt communis ad quamcunque vnitatem, & principium cuiuſcunque numeri, etiam in ſpiritualibus; tum negamus quod aſſeris; quia hæc vnitas comprehendit non tantum ea, quæ naturaliter cognoſci poſſunt, ſed & ea, ad quorum cognitionem ſupernaturali lumine intellectus eget, quippe rationis naturalis terminos longè tranſcendentia.

Mentitur Magiſtellus, Bellarminum, quando dicit, Deum eſſe vnum; intelligere vnitatem *Arithmeticam* & *Mathematicam*; & quidem talem, qualis à Magiſtello depingitur; quæ fortè Bellarmino nunquam in mentem venit: certè eam nunquam nominat: Ipſe enim per *vnitatem Dei naturaliter cognoſcibilem*; intelligit vnitatem numericam; vt & ego; quem fingit Magiſtellus nomine *vnitatis*, intelligere vnitatem *quantitatiuam*, quando Deum affirmo eſſe vnum. Quo certè meam mentem non interpretatur, ſed ſuam improbitatem & mentiendi pruriginem detegit.

Nunc oracula fundit Magiſtellus de vnitate tranſcẽdentali, Audite. *Vt dicam, quod ſentio, affirmo, vnitatem tranſcendentalem Metaphyſicam eſſe rationi notam.* (Omnino; At non cuicunque rationi; ſed rationi diſciplinis Philoſophicis excultæ; quamuis ex ſuo genere cuicunque hæc vnitas cognoſcibilis ſit, cum ſit paſſio entis, obiecti Metaphyſicæ, quæ circa ens, vt ens, verſatur, quatenus naturali ratione cognoſcitur. Quapropter vnitas etiam Dei naturaliter cognoſcibilis; ad vnitatem entis tranſcendentalem, quam Metaphyſica conſiderat, pertinet.)

Digitized by Google

tinet.) II. *Ab eadem inuentam.* Vtique, ſi per inuentum intelligas id, quod ratio inuenit in rebus; non quod ipſa excogitat: nam vnum tranſcendentale reperit ratio in ente; non autem illud enti affinxit. Quod verò Magiſtellus dicit; Vnitatem tranſcendentalem fuiſſe *hiſtoria obſeruatam & exploratam*, id quidnam aliud ſit, quàm grandis quædam ſtultitia, equidem non video, quia paſſiones entis non ex hiſtoria, ſed ex accurata ratiocinatione circa ens deprehenduntur & percipiuntur. III. Aſſerit Magiſtellus: *Notitiam vnitatis Tranſcendentalis profluere ex habitu acquiſito Metaphyſico.* Ergo non ex hiſtoriæ obſeruatione, vt antea aiebas. IV. *Illã vnitatem eſſe finitã, creatam, plenè & planè comprehenſibilem.* Malus es Metaphyſicus, vt video, & ſomniculoſus lector Suaretzij, quem toties citas. Obiectum Metaphyſicæ eſt ens vt ens, naturali lumine cognoſcibile, prout eſt commune quiddam ad ens finitum & infinitum; ad creatum & increatum: ergo & vnum, paſſio huius Entis, eſt commune quid ad vnum finitum & infinitum; itemque ad vnum creatum & increatum. Nimis tu terminis anguſtis Metaphyſicæ latitudinem circumſcribis, ſi Deum inde eiicere velis. An non in Metaphyſica Ariſtotelica vidiſti Deum? Quanquam tunc talpa Deum videres? Vnitas Dei, quam Ariſtoteles cognouit & demonſtrauit, naturali lumine inueniri poteſt; quare ad Metaphyſicam & tranſcendentalem vnitatem pertinet; ſed vos Witebergæ, vt nouam fidem & noua Biblia; ſic fortaſſis nouam quoq; Metaphyſicam cudiſtis ſine Deo, ſine Intelligentiis, quia proponitur illis, qui ſunt ſine intelligentia; quibus ratio non renati & non iuſtificati, non eſt ratio, ſed *beſtia.*

Affirmo vlterius, inquit Magiſtellus, *Iehoua noſtri veri vnitatem indiuiſè Trinitatem ſecum inferentem, non eſſe naturaliter notam rationi, non eſſe ex principiis rationis inuentam, non profluere ex habitu acquiſito, ſed infuſo, ſancto fidei habitu.* Aut igitur Ariſtoteles vnum Deum non agnouit, aut fidei habitum habuit. Prius falſum eſſe teſtatur liber duodecimus Metaphyſicæ. Poſterius item falſum eſſe, haud grauatè Magiſtellus annuet. Neque ita veritas Dei naturaliter cognoſcibilis Trinitatem includit, vt illa ſine hac naturali cognitione inueſtigari ac intelligi nequeat: cum cognitio hæc ex rebus creatis hauriatur, quæ nobis vnitatem Dei; nõ autem Trinitatem, perſpicuè ac veluti in pellucido ſpeculo exhibent.

Vnitatem *genericam* & *ſpecificam* à Deo remouẽdam eſſe, ſcimus; nec hoc Magiſtello ad id diſcendum, inſtructore egemus. Neque latuit hoc Ariſtotelem; vt norunt genuini Metaphyſici.

Capite quinto *Muricum* dixi, Tertullianum ex communibus ſentiendi notitiis & locutionum modis probare, inter cætera, *mortuorum Reſurrectionem.* Hic Magiſtellus tumido ore mentitur. I. *Me hoc feciſſe.* Non feci, ſed quid Tertullianus egerit, indicaui. II. Mentitur, Ieſuitas docere; *Reſurrectionem mortuorum naturaliter cognoſci poſſe*, citatque Fonſecam lib. 7. Inſtitut. Dialect. cap. 20. vbi ita ſcribit: *Anima rationalis immortalis eſt, & habet naturalem ad corpus, in quo creata eſt, propenſionem. Ergo ſi abſurdum eſt, naturalem appetitum in omnem æternitatem impediri ac fruſtrari, ſanè aliquando corpus animæ ſeparatæ iungetur ac copulabitur.* Hic mirificè paratragœdiat Magiſtellus, & nil niſi *Pelagianiſmos* crepat; additque, pro grauitate Lutherana, hinc ſequi, etiam *porcos reſurrecturos, quandoquidem eorum anima habet naturalem inclinationẽ ad corpus,*

Digitized by Google

pus, quod informauit, & ex quo educta fuit. Vbi non iniuria ſuſpiceris, Magiſtellum hunc habere perſuaſum, *porci animam*, mortuo Porco, extra ſubiectum, ſeparatim exiſtere, vt exiſtit anima rationalis: nam niſi ita ſentiret, haud diceret, animam *porci* habere appetitum ad corpus, quod animauit. Nam ſi appetitum habet; exiſtit ergo; nam id quod non exiſtit, nullo appetitu afficitur. Qualis verò iſte Philiſophus, cui anima porci, (& idem de aliorum brutorum animabus, ſentiat oportet) ſeparatim extra materiam manet? Hactenus arbitrabamur hanc ſolius animæ rationalis prærogatiuam eſſe. Multum certè debent bruta huic Magiſtello, à quo eorum animæ tanto priuilegio ſunt exornatæ.

Quod ad rationem ex Fonſeca allatam attinet; non eſt ea quidem demõſtratio, ſed probabilis quædam perſuaſio, non cogens, ſed veriſimiliter ad aſſenſum Reſurrectionis myſterio præbendum inducens; Quanquam, vt rectè docet Suaretz tom. 2. in 3. p. S. Thomæ, diſp. 44. ſect. 8. eæ rationes naturales adferri poſſunt, & reipſa etiam adferuntur cum ab aliis, tum à Suaretz loc. cit. ſect. 6. quæ ſufficiant ad conuincendum intellectum bene diſpoſitum, vt credat, Reſurrectionem mortuorum eſſe poſſibilem; non virtute alicuius agentis finiti, ſed illius infiniti, quod eſt Deus. Neque hoc eſt *Pelagianizare*, vt imperitus Magiſtellus calumniatur. Qua de re videatur Suaretz.

Oggrunnit brutorum aduocatus. *Etiam materiam primam habere appetitum ad formam, quam antea habuit; hũc ergo ſimiliter expleri; atque adeo animam porci mortui in corpus, quod informauerat, reduci debere.* Reſpondeo, eſſe diſparem rationem: quia licet materia, non recuperet formam prius habitam, & poſtea amiſſam, penituſque deſitam;

Digitized by Google

tam; habet tamen aliam, quæ eius appetitui ſatisfacit, cum nunquam ſine ſubſtantiali forma in rerum natura exiſtat. Hinc materia in imperfecto ſtatu non remanet; quemadmodum manet anima rationalis, donec corpori iterum iungatur; & quia quælibet res perfectionem & vltimum ſuum complementum deſiderat; hocque deſiderium à Deo, rerum conditore, temerè non fuerit inſitum, rectè colligimus, animam rationalem denuo cum corpore vnitum iri. Ex parte vero brutorum, nihil eiuſmodi apparet; quia materia iam recepit aliam formam: & prior forma bruti penitus interiit: Nullam ergo propenſionem ad materiam habere poteſt.

Obiicit Magiſtellus ex S. Thoma: *Idem non poſſe credi & ſciri. Si igitur Reſurrectio Mortuorum, vt articulus fidei credatur; per conſequens ſub ſcientiam cadere non poſſe*. Reſpondeo, idem ſub eadem ratione ſciri & credi non poſſe; poſſe, ſub diuerſis: Exempli gratia, *Deus eſt; Deus vnus eſt: bonus eſt, æternus eſt*; Sciri poteſt per demonſtrationem; credi, per diuinam reuelationem. Sic idem euidens eſſe poteſt & ineuidens; ſed diuerſis viis. Euidens per ſcientiam: Ineuidens per fidem. Quāquam aliud eſt, reſurrectionem eſſe poſſibilem; & aliud, eſſe futuram: ſicut aliud eſt; poſſibile eſſe, vt Magiſtellus iſte ſapiat: aliud; futurum vt ſapiat: Reſurrectionem futuram eſſe, ſola fide creditur: poſſibilem eſſe, ita creditur, vt ſimul etiam argumentis non inefficacibus comprobetur.

Tres ſyllogiſmos profert nobis Magiſtellus, planè Magiſtrales. Primus: *Quicunque negat Deum vnum & trinum, Chriſti reſurrectionem, Chriſti Euangelium, Apoſtolorum præconium, ille negat reſurrectionem mortuorum, & contrà. Ratio non renata, Ethnicus omnis non renatus, ſolum eius ductum ſequens, ſemper negat Deum vnum & trinum, &c.*

ergo

ergo negabit vbiq; reſurrectionem mortuorum. Demus Maiorem Magiſtello; Minorem negamus: quia non renati, hoc eſt, fidei lumine non illuſtrati, ex rebus creatis exiſtētiam, vnitatem & alia nonnulla attributa Dei intellexerunt, teſte Apoſtolo ad Rom.1. Iidem non renati, nominatim Plato, cognouerunt non quidem ex creaturis, ſed vel ex peculiari diuino inſtinctu; vel ex Sibyllis, vel ex lectione diuinorũ voluminum, vel ex conſuetudine cum Hebræis, varia fidei myſteria, vt futurum iudicium; futuræ vitæ præmia; bona pro bonis; mala pro malis: Verbum diuinum, Spiritum ſanctum, creationem mundi, & alia huius generis, quemadmodum fusè oſtendit Iuſtinus in Oratione prima ad Græcos; itemq; Clemens, Euſebius & alij veteres.

Secundus aſyllogiſtus ſyllogiſmus. *Quidquid implicare cōtradictionem videtur rationi, illud eidem videtur ſimpliciter falſum, abſurdum, impoſsibile. Reſurrectio Mortuorum implicare rationi omnium Ethnicorum videtur contradictionem, ergo, &c.* Reſpondeo, Minorem eſſe falſam; quia Platoni reſurrectio mortuorum adeo non eſt viſa contradictionem implicare; vt eam expreſsè ſcriptis ſuis tradiderit, teſte S. Iuſtino in oratione prima ad Græcos, vt alios in præſenti ſileam.

Probat Magiſtellus Minorem ex Bellarmino, qui lib.3. de Euchariſt. cap.3. ſcribit: *Myſterium Reſurrectionis mortuorum ſemper Philoſophis impoſsibile viſum eſſe.* Non omnibus, ô bone, ſed aliquibus rationum momenta non ponderantibus. nam & Paulo Apoſtolo Athenis Act.17. de reſurrectione mortuorum diſputante; *quidam quidem irridebant; quidam verò dixerunt; audiemus te de hoc iterum.* Ergo his poſterioribus non videbatur Apoſtoli diſſertatio *implicare contradictionem. Quidam verò viri ad-*

hærentes ei, crediderunt. Et tamen priuſquam crederent renati non erant. Platonem quoq; reſurrectionem perſpectam habuiſſe, teſtatur Euſebius lib. 11. Præparat. Euangel. cap. 18. Iuſtinus in Oratione prima ad Græcos, S. Auguſtinus lib. 22. de Ciuit. Dei, cap. 17. & alij veterũ. Euſebius quoque eodem libro copioſè oſtendit, generationem filij Dei ex Patre non fuiſſe Platoni ignotam: qui & multa alia de Platone refert; vt & libro duodecimo eiuſdem Operis, ex quorum lectione & intellectione clarè deprehendes, qualis ſic huius Magiſtelli ſtupor, & quàm ſpiſſa inſcitia cum ſua non *renata ratione.*

Sed en tertium ſyllogiſmum. *Qui negat corruptum idem numero redire poſſe, negat veram reſurrectionem, eamq; dicit impoßibilem. Ratio non renata negat idem numero redire poſſe; ergo negat Reſurrectionem.* Demus Magiſtello Maiorem ex liberalitate; quãquam abſolutè non eſt vera; quia non defuere Theologi vera fide præditi, qui inficiarentur, rem in nihilum redactam reproduci poſſe, & tamen poſſibilitatem Reſurrectionis futuræ non modò ſanctè credebant, ſed & efficacibus argumentis adſtruebant. At eſto Maior. Nego Minorem; quam vel vnus Plato apud Iuſtinum & Euſebium refellit, vt de aliis ſileam. *Plato dixit,* verba S. Auguſtini refero, lib. 22. de Ciuit. Dei, cap. 27. *ſine corporibus animas in æternum eſſe non poſſe. Ideo dixit: etiam ſapientum animas poſt quamlibet longum tempus, tamen ad corpora redituras.*

Cætera, quæ de Reſurrectione aliiſque nonnullis rebus Magiſtellus noſter eiectat; nil aliud ſunt, quàm vel Inſcitiæ eximiæ luculentiſſima argumenta, vel maledicentiſſimæ & mendaciſſimæ mentis impura excrementa. Quæ non tango; quia iis, quæ tetigi, gemella ſunt. A vertice vſque ad imam pedis plantam nil ſanum, nilque ſince-

Digitized by Google

ſincerum eſt in hoc miſerabili & famelico Magiſtello; quem dimittere tempus monet, vt abeat pranſum vel cœnatum ad ſuum Polycarpum Lauſerum, cuius vt beneuolentiam, vel potius offam & cereuiſiam promereretur, hoc tam dilucidum ignorantiæ, pſeudologiæ & maledicentiæ ſuæ ſpeculum euulgauit.

Apophoreti tamen loco, cupio, vt ſecum abſportet nonnulla pro Muricibus Prędicāticis Analecta, & inprimis hanc S. Epiphanij in *Ancorató* de Reſurrectione ſententiam ex communi Ethnicorũ ſenſu & facto petitam, omiſſam à me in Demonſtratione & Muricibus. *A conſuetudine*, inquit, *coguntur Ethnici Reſurrectionem mortuorum confiteri.* ἔνθα γὰρ ἐπίδη τὰ σώματα τῶν τελευτησάντων, παραγίνονται καὶ προσφωνοῦσι τοῖς τεθαμμένοις νεκροῖς ἐξ ὀνόματος ἀνάστα φάσκοντες, ὁ δεῖνα, φάγε, καὶ πίε καὶ εὐφράνθητι. *Ad locum enim, qui corpora mortuorum continet, accedunt; vocatiſq; ex nomine ſepultis acclamãt; ſurge, comede, bibe, lætare.* καὶ εἰ μὲν τὰς ψυχὰς ἐκεῖσε νομίζουσιν ἐμπαραμένειν, ἔνθα τὰ λείψανα τῶν τελευτησάντων τέθαπται, ἀπαθής τις τοιαύτη τῶν ψυχῶν προσδοκία. *Quod ſi exiſtimant animas manere eo loci vbi cadauera defunctorum tumulata ſunt; abſque vlla doloris perpeſſione erit huiuſmodi animarum exſpectatio. Exſpectant enim futuram illam diem & reſurrectionem regenerationis, donec iterum cum ſuis corporibus coniungantur ac coniugentur, &c. Si autem iſtud hoc conſilio non agunt; explicent nobis qua ratione animas corporibus longe excellentiores huic damnationi ſubiiciant, &c.* vt ſcilicet in tumulis morari cogantur.

Vbi vides inter cætera argumenta, quæ adſtruendæ Reſurrectioni S. Epiphanius profert; vnum itidem ex Communi Ethnicorum facto & naturali inſtinctu petitum eſſe; & hunc Ethnicorũ morem argutè itidem Tertullianus pro Reſurrectione corporum adducit in ipſo

ſtatim veſtibulo libri de Reſurrectione Carnis, & in Opuſculo de Teſtimonio Animæ. Priore loco ita ſcribit: *Fiducia Chriſtianorum, reſurrectio mortuorum: Illam credentes ſumus, hoc credere veritas cogit. Veritatem Deus aperit. Sed vulgus irridet, exiſtimans nihil ſupereſſe poſt mortem. Et tamen defunctis parentant, & quidem impenſiſſimo officio pro moribus eorum, pro temporibus eſculentorum, vt quos negant ſentire quidquam, etiam deſiderare præſumant. At ego magis ridebo vulgus, tunc quoque cum ipſos defunctos atrociſſimè exurit, quos poſtmodum guloſiſſimè nutrit, iiſdem ignibus & promerens & offendens, &c. Planè cum vulgo interdum & ſapientes ſententiam iungunt. Nihil ſupereſſe poſt mortem, Epicuri ſchola eſt, &c. Satis eſt autem, ſi non minor Philoſophia Pythagoræ & Empedoclis, &c. Sed Platonici immortalitatem animæ è contrario reclamant, &c. Ita ſæculum reſurrectionem mortuorum, nec cum errat, ignorat.*

In libello de Teſtimonio animæ, quibus verbis anima cogitationes ſuas de mortuis expromat; ita docet Tertullianus: *Cæterum aliàs ſecuros vocas defunctos. Profiteris & vitæ incommodum, & mortis beneficium. Vocas porrò ſecuros, ſi quando extra portam cum obſoniis & mattais tibi potius parentans ad buſta recedis, aut à buſtis dilutior redis. At ego ſobriam tuam ſententiam exigo; miſellos vocas mortuos. Nam in conuiuio eorum quaſi præſentibus & conrecumbentibus ſortem ſuam exprobrare non poſſis, debes adulari propter quod latius viuis. Miſellum ergo vocas, qui nihil ſentit? &c.*

Quàm Caluino inuiſa & exoſa ſit mortuis bene precandi inolita, & omnium fidelium mentibus inſita conſuetudo, oſtendi in Muricibus cap. 22. Eadem Caluini male ſana mens elucet ex eius epiſt. 53. ad Mompelgartenſes, vbi vetat, *ne funus in Templum inferatur*; *rectà ad cæmeterium deferri iubet*; (Habent autem iſti cœmeteria

ſua

ſua extra templa templorumque ſepta; plerunque etiam extra mœnia.) Cur iſtuc Caluinus? Ne ex antiquo more, cauſſa ſuffragiorum ad Templum deferri cenſeretur; & ne cui, etiam incogitanti, erumperet illa vſitatiſſima vox; *Deus defuncto ſit propitius. Det ei Deus requiem.* Ea de cauſſa ſublatum quoque voluit *Campanorum pulſum*, catholicis vſurpatum, quando quis hinc exceſſit.

De Campanæ pulſu, inquit Caluinus, *nolim vos pertinacius reclamare*, (quia Princeps Mompelgartenſis, pulſum hunc, vt & alia nonnulla veteris religionis inſtituta, ſeruari cupiebat) *ſi obtineri nequeat, vt princeps remittat; non quia probem, ſed quia rem contentione dignam non arbitror.* Sic epiſtola 374. ægrè concedit ſuis Sectatoribus, vt vel humanitatis cauſſa, *proſequantur funera mortuorum Catholicorum*; metuit enim, ne qua vox precationis pro defuncto eis excidat, & ne ipſa ſua præſentia Purgatorium ſtabilire videantur. *Participare precibus, quæ fiunt pro mortuis, hoc nõ aliud eſſe poteſt, quàm tantundem derogare vnico Chriſti Domini noſtri ſacrificio, &c.* Si tamen Caluinus non mentitur; qui fruſtra brachia aduerſus hunc torrentem tendit; neq; vnquam clamoribus ſuis hoc vltimum humanitatis officium, eiuſque præſtandi communem ſenſum, ex mortalium animis expũget. Miror eundem ſuis non interdixiſſe, ne comitarentur Catholicum, ſi quando talis ob malefacta duci iubetur; & ad furcam vel gladium abripitur.

At vide & obſtupeſce quò Caluini odium in defunctos procedat. Conſultus enim de veſtimentis, luctus indicibus, ita reſpondet, epiſt. 375. vt nouum Loxiam facilè agnoſcere queas. *De veſtibus luctus, quas vocant, non video magnam hærẽdi occaſionem: Res enim per ſe non ita mala eſt, vt tolerari non poſſit, quemadmodum & alij quidam de-*

Digitized by Google

fectus ſeu infirmitates humanæ politiæ. Ergo conſuetudo hæc, quæ originẽ ſuam ex intimis animi humani viſceribus; vt ita loquar, trahit, *defectus quidam eſt, & humana infirmitas.* Cur vero? Quia aliquid innuit, ꝙ Caluini ſtomacho non arridet, nempe, curam viuentium, q̃ gerunt & agunt pro mortuis. Hæc Caluinũ vrit: hanc quia exterminatã cupit, etiam veſtes lugubres eliminatas cupit. At non audet apertè. Tentat ergo id clam per cuniculos.

Addamus & hoc. Galli, teſte Caluino, epiſt. 128. feſtum Annunciationis beatæ Virginis 25. Martij celebrari conſuetum vocãt *Feſtum Dominæ noſtræ.* Non potuit hoc ferre Caluinus. *Acriter*, inquit, *in eam ſuperſtitionem quotãnis inuectus ſum, quòd diem Conceptionis Chriſti ſub Mariæ nomine plebs coleret.* En Caluinus ferre nõ potuit, vt beatiſſima Virgo appellaretur *Noſtra Domina*: Et tamen æquiſſimo animo ferebat, vt poëtæ priſci vocarent amaſias ſuas *Dominas*; eodemque titulo Beza cohoneſtaret ſuam Candidam: nec puto Gallos Caluiniſtas tam fuiſſe in ſuum Apoſtolum inciuiles, vt eundem *Dominæ* titulum amoribus Caluini, vxori, inquã, eius, nõ tribuerint.

Cap. 12. Muricũ copioſè diſſerui de impietate Caluiniſtarum, qui ægris & moribundis Euchariſtiam negãt. Qui mos ipſi Caluino diſplicuit. Teſtem do epiſt. 361. & 363. in quarum priore ita ſcribit Caluinus: *Cur cœnã ægrotiũ negandã eſſe non arbitrer, multa & graues cauſa me impellunt. Video interea quàm procliuis in multos abuſus ſit lapſus, quibus prudenter ſeduloq́; occurrẽdum eſſet. Niſi enim ſit communicatio, perperã deflectitur à ſacra inſtitutione Chriſti. Conueniat ergò aliquis cœtus oportet ex cognatis, familiaribus, & vicinis, vt fiat diſtributio ex mãdato Chriſti; deinde, coniuncta ſit actio cũ myſterij explicatione; nec quidq̃ à communi Eccleſiæ ratione diuerſum. Promiſcuè etiam huc & illuc deferre, valdè*

peri-

Digitized by Google

periculoſum eſt. Atq; hic difficillimũ eſt cauere, ne alios ſuperſtitio, alios ambitio, & vana oſtentatio ad petendum ſolicitet. Itaq; iudicio opus eſſet, ac delectu, ne quibus daretur, niſi in magno vitæ diſcrimine. Sed hæc, quæ Caluinus exigit, neceſſariò non requiri; oſtenſum eſt in Muricibus.

Adiungit Caluinus: *Panem tanq̃ ſacrũ è templo afferri, præpoſterũ eſt: geſtari verò in põpa nullo modo tolerabile.* Non habeo ꝙ hic culpẽ. Cum.n. cœna Caluiniana cœnatoribus ſuis nihil aliud apponat, præter panẽ & vinũ, cauſſæ nihil eſt, cur panis & vinũ honorificè ex fano Caluiniſtico ad ædes ægroti deferantur, cũ ex cella penaria & vinaria ægrotãtis depromi, vel à proximo piſtore & caupone peti poſſint. Interim & hic video, q̃ difficile fuerit Caluiniano Diabolo, inſitas de Euchariſtia reuerẽter ad ægros deportanda notiones & perſuaſiones eximere.

Epiſtola poſteriore ita ſcribit Caluinus: *Ex natura, fine & vſu myſterij* (Cœne) *probè mihi colligere videor, nõ eſſe tanto bono priuandos, qui vel diuturno morbo laborant, vel de vita periclitãtur. Ad fidei confirmationẽ valet teſſeram accipere, quaſi ex Chriſti manu, qua certiores fiamus, nos in eius corpore cenſeri, carne eius & ſanguine paſci in ſpem æternæ vitæ. Itaque Cœnæ perceptio nos ad obeundas ſpirituales pugnas inſtruit. Iã ſi pius quiſpiam è mundo migrandũ ſibi videat: quia, fieri non poteſt, quin oppugnetur, ac vexetur multis tentationibus, meritò ſe armari cupiet ad ſuſtinendos conflictus. An eripiendũ eſt ſingulare adiumẽtum, quo fretus ad luctam alacrius deſcẽdat, & victoriam obtineat? Id prohiberi, quò minus liceat profiteri & teſtatum facere pietatis conſenſum cũ Eccleſia, durum eſt, ac mali exempli, ſiue quis in lecto diu iaceat, ſiue morti ſit vicinus. Atqui Cœna ſancta inter filios Dei vnitatis eſt ſymbolum. Quãuis breuiter rẽ attigerim, agnoſcis tamẽ quibus rationibus adductus, ægrotos non arbitrer à communicatione arcendos. Neq; tamẽ ea de cauſa velim turbas mouere. Scis in hac*

Eccleſia alium eſſe morem: Acquieſco, quia vtile non eſſet contendere. Qui hanc adminiſtrationem nō putant Chriſti mandato eſſe conſentaneam, obiiciunt, ſacrum hoc epulum fuiſſe inſtitutum, vt communiter illic veſcerentur fideles, quod illis verum eſſe cōcedo. Sed quamuis nulla ſit legitima Cœna, niſi communis: qua tamen ægrotis dabitur; quia priuata non erit, adulterina non cenſebitur. Nam certè partem, vel appendicem eſſe conſtat publicæ actionis. Hæc Caluinus.

A quo, non tantum poſteriores, ſed & ipſi Geneuēſes Caluiniſtæ, Caluino adhuc ſuperſtite, diſſenſerunt, quod æquo animo ſe ferre fingit, quia cogebatur, auctoritate ſenatus Geneuenſis; alioqui nemini cedere ſolitus, nihil intentatum reliquiſſet, donec omnia ad ſuam ſententiam accommodata & inſtituta vidiſſet.

In epiſt. 53. ad Mompelgartēſes hūc in modum ſcribit Caluinus: *De cœna adminiſtratione ita ſentio, libēter admittendum eſſe hunc morem, vt apud ægrotos celebretur communio, &c. nec magnopere etiam repugnandū eſſe, quin maleficis detur, qui plectendi ſunt, ſiquidem poſtulent, &c. Hac tamē lege, vt ſit vera communio, hoc eſt, vt panis in cœtu aliquo fidelium frangatur;* hoc eſt, vt ipſe Prædicans, cœnæ coctor & adminiſtrator, præfectus item carceris & familia eius, vel alij cum malefico, hoc eſt, cum fure vel latrone, cœnēt; nam ſolum cœnare non patitur Caluinus: cui nimis miſerū conuiuium videtur, in quo vnus dūtaxat accumbit.

Quapropter nimis quoque abſurdum iudicat, vt in ordinaria etiam concione, & publico conuentu, cœna in vnius gratiam inſtituatur: & certè eſt, cur Chriſtus Deo agat gratias, quòd in Emaus peregrini habitu proficiſcens, duos diſcipulos ſimul inuenerit; nam ſi vnum duntaxat inueniſſet, haud potuiſſet ingreſſus in diuerſorium panem frangere, hoc eſt, phraſi Caluiniana, cœnam inſtituere, ſeu, vt nos loquimur, ſacrā Euchariſtiam admi-

Digitized by Google

adminiſtrare. At forſan Caluinus tam moroſus eſt, vt ne duobus quidem cœnam, etiam publico in cœtu, exhibere velit. Quot ergo conuiuas poſtulat? Edat numerum conuiuarum minimum, qui ſufficiat; & infra quem nullus ſufficiat.

At hanc cœnæ rationem incundam Caluinus ducē habuit Lutherum, qui in colloquiis ſympoſiacis Lat. Tit. de cœna, Tom. 2. ita ſcribit: *Ego quotidie mecum conſidero & cogito, qua ratione priuatam illam infirmorum communionem abrogare poſſim.* (Quod, Luthere, cogitaſti, id nonnulli Caluiniſtarum iam fecerunt, vt vidimus in Muricibus cap. 12.) *vt publicè in templo eſſent frequentiores, vel cogerentur talem ſeruare modum; quem ego infirmus ſeruaui, vbi cum aliis pluribus fiat communio*; nimirum iuxta illud: *Regis ad exemplum totus componitur orbis*; qui ibidem adiungit. *In porrigendo Sacramento infirmis bonum eſt miniſtrum ſemper ſimul cōmunicare.* De calice minor erit difficultas, de pane non nemo Prædicantium exſiſtet, qui renuat: quia vinum ſemper facilius in os & ſtomachum influit, quàm panis.

Adiiciamus denique Muricibus Prædicanticis hoc etiam Epimetrum ſiue auctarium. Omnibus hominibus à natura inſitum eſt, vt inſpectione locorum, vbi olim aliquid memorabile factum mirificè commoueātur & afficiātur, eorumq; intuitu aliquando vix exſatiari poſſint. De quo communi omnium ſenſu exſtat elegantiſſima diſputatio Marci Tullij Ciceronis in exordio libri quinti de finibus, vbi Piſo, vnus ex interlocutorum numero, *Naturane nobis hoc, inquit, datum dicam, an errore quodam, vt cum ea loca videamus, in quibus memoria dignos viros acceperimus multum eſſe verſatos, magis moueamur, quàm ſi quando eorum ipſorum aut facta audiamus, aut*

ſcriptum aliquod legamus? Velut ego nunc moueor. Venit enim mihi Platonis in mentem, quem accepimus primum hîc diſputare ſolitum: cuius etiam illi hortuli propinqui non memoriam ſolum mihi afferunt: ſed ipſum videntur in conſpectu meo hîc ponere. Hîc Speuſippus, hîc Xenocrates, hîc eius auditor Polemo, cuius ipſa illa ſeſſio fuit, quam videmus. Equidem etiam curiam noſtram, Hoſtiliam dico, non hanc nouam, quæ mihi minor eſſe videtur, poſteaquam eſt maior, ſolebam intuens, Scipionem, Catonem, Lælium, noſtrum verò inprimis auum, cogitare. Tanta vis admonitionis ineſt in locis: vt non ſine cauſſa ex his memoria ducta ſit diſciplina.

Si Academia Athenienſis Platonem & Platonicos præcipuos Piſoni tam perſpicuè repræſentauit; mirum certè foret, ſi in hominis Chriſtiani pectore ardentes pietatis motus nō excitaret viſus locus, vbi Chriſtus Redemptor noſter natus eſt & educatus, paſſus, mortuus, ſepultus, à morte excitatus, & in cœlum aſſumptus; vbi docuit, miracula patrauit, vltimā cœnā cū diſcipulis cœnauit, diſcipulorū pedes lauit; vbi poſt reſurrectionē cōſpicuum ſe præbuit, &c. Lapis ſit non homo, qui his cominus viſis luſtratisq; nullo pietatis aut reuerentiæ ſenſu tangatur. Et quod de monumentis Chriſti Redemptoris noſtri dico, idem intellectum volo de locis, in quibus verſati Prophetæ, Deipara Virgo, Apoſtoli, Martyres, & alij vitæ ſanctimonia præſtantes ſeu viri ſeu fœminæ.

Poſt Piſonis verba ſubiungit Quintus, *Eſt plane Piſo, vt dicis, inquit: nam meipſum huc modò venientem conuertebat ad ſeſe Coloneus ille locus, cuius incola Sophocles ob oculos verſabatur, quem ſcis quàm admirer, quamq́; eo delecter. Me quidem ad altiorem memoriam Oedipodis huc venientis, & illo molliſſimo carmine, quænam eſſent ipſa hæc loca, requirentis, ſpecies quædam commouit, inanis ſcilicet, ſed commouit tamen.*

Tum

Tum Pōponius; At ego, quē vos, vt deditū Epicuro, inſectari ſoletis, ſum multum equidem cum Phædro, quem vnicè diligo, vt ſcitis, in Epicuri hortis, quos modò præteribamus: ſed veteris prouerbij admonitu virorum memini: nec tamen Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam: cuius imaginem non modò in tabulis noſtri familiares, ſed etiā in poculis, & in annulis habent, &c.

Ego autem tibi, Piſo, inquit M. Tullius, *aſſentior; vſu hoc euenire, vt acrius aliquantò & attentius de claris viris, locorum admonitu, cogitemus: ſcis enim me quodam tempore Metapontum veniſſe tecū, neo ad hoſpitem antè diuertiſſe, quā Pythagoræ ipſum illum locum, vbi vitam ediderat, ſedemq; viderim. Hoc autē tempore, etſi multa in omni parte Athenarum ſunt in ipſis locis indicia ſummorū virorū: tamen ego moueor illa exedra. Modò enim fuit Carneades, quem videre videor. Eſt enim nota imago: à ſedeq; ipſa tanta ingenij magnitudine orbata deſiderari illam vocem puto. Tum Piſo; Quoniam igitur aliquid omnes, quid Lucius noſter, inquit? an eum locū libēter inuiſis, vbi Demoſthenes & Aeſchines inter ſe decertare ſoliti ſunt? ſuo enim quiſq; ſtudio maximè ducitur. Et ille, cū erubuiſſet, Noli, inquit, ex me quærere, qui in Phalericū etiā deſcenderim: quo in loco ad fluctū aiunt decla are ſolitum Demoſthenē, vt fremitū adſueſceret voce vincere, modò etiā paululum ad dextrā de via declinaui, vt ad Periclis ſepulcrum accederem. quanquā id quidē infinitum eſt in hac Vrbe, quacunq; enim ingredimur, in aliquā hiſtoriam veſtigium ponimus. Tum Piſo; Atqui Cicero, inquit, iſta ſtudia, ſi ad imitandos ſummos viros ſpectāt ingenioſorū ſunt, ſin tantūmodò ad indicia veteris memoriæ cognoſcenda, curioſorū. Te autē hortamur omnes, currētem quidē, vt ſpero, vt eos, quos nouiſſe vis, etiā imitari velis.*

Hæc ex beatiſsima illa eloquentia vena manarunt, inquit vir eruditus & diſertus Goropius Becanus, libro primo Atuaticorum, *quibus quid poteſt vel elegantius eſſe, vel lectu iucundius, vel ad profligandas factioſorum hominum*

calumnias aduerſus peregrinationes religionis pietatisq́ cauſa ſuſcipi conſuetas efficacius? Si tanta vis recordationis è locis exoritur, vt magis nos moueat, quàm ſi vel facta audiamus, vel ſcripta legamus; quantum, obſecro, momenti habebit ad animi feruorem in nobis excitandum, quo & DEVM adoremus, & ſanctos viros, quorum loca viſitamus, imitemur, in quo Piſo finem ponit inſpectionis locorum? Alij Platonis ex Academia: alij Sophoclis ex Coloneo; alij Epicuri ex ipſius hortis; alij Demoſthenis ex Phalerico in mentem venit: quidni multò magis, nobis ex præſenti locorum inſpectione, Chriſti Servatoris noſtri in mentem veniat; cùm vel natale eius ſolum; vel locum, in quo crucifixus eſt pro omnium ſalute; vel ſepulcrum eius; vel templum, in quo diſputauit; vel alia monumenta coram intuemur. Saxeus ſit, neceſſe eſt, qui non commoueatur horum admonitu: plumbeus, qui hac animi incitatione, non ſurſum feratur, &c.

Quod ſi Cicero noſtræ religionis ſacris fuiſſet imbutus, bone DEVS, quibus modis fuiſſet commotus, ſi Hieroſolyma & totam Iudææm adiuiſſet, cui tam ſuauem orationem Athenarum inſpectio extorſit. Celebrauit ille Marianam quercum: quanto magis lignum Crucis, & eius locum celebraturus, ſi ea nouiſſet, quæ nos fide diuinitus nobis conceſſa tenemus. Humanam naturam hominibus adimunt, qui negant admonitu locorum nos non vehementer commoueri, &c.

Ad hanc igitur ſuauiſſimam contemplationem, ad hoc cæleſte pabulum animorum ſi præſentia locorum nos commouet ſtimulo quodam admirabili, & omnibus à natura, ſi Ciceroni & communi ſenſui credimus, indito: quis rogo tam erit fanaticus, vt peregrinationem Hieroſolymitanam neget facere ad pietatem, neget habere quidquam vtilitatis? ſed ſunt, inquies, quibus nullo opus eſt adiumento, ad animi ſenſum ad cæleſtes has cogitationes euehendum: ſed domi ſuæ ſatis habent ad id virium

Digitized by Google

rium. Sint ſanè; ſed hi ipſi, ſi eos in Iudæa ſiſtas, non eſt dubium, quin magis ſint commouendi, dum in conſpectu habebunt ea ipſa loca, in quibus DEVS *filium ſuum propter peccata noſtra tantum tormentorum voluit ſubire, niſi fortaſſe homines mihi fingas lapideos, & omnis humani ſenſus expertes. Si qui ergo tam abſurdam opinionem tuebuntur, his vt contraria ſtatuant, contra eos non magis diſputandum, quàm ſi quis dicat, nullam niuem albam eſſe.* Hæc ſcitè ſimul & piè Becanus. Qua de re copioſè etiam egimus lib. 1. *de ſacris peregrinationibus*, cap. 12. & in Notis contra Molinæum cap. 3.

De Carmine Prædicantico, quod ſpeculo Zephyriana impudentia præfigitur.

CARMEN hoc digniſſimum tali libro iudico: Non potuiſſet aptiore operculo hæc patella operiri. Eſt enim prorſus ineptum, inſulſum plenunque ruris & inficetiarum: qualia ſcilicet in Prædicantico Parnaſſo naſci ſolent. Nam ne ſis neſcius prolis tam formoſæ parens eſt Paſtor quidam Corydon Brunſuuicenſis: doctus non tantum equitare, ſed & modulari in arundine longa. En tibi Syluestris & amuſæ Muſæ particulam.

Ergo Sathanico, tu Bellarmine furore,
Captus diſcipulos decipis inde tuos.
Quando doces gentes Euangelij ſine verbo
Ex propriis Chriſti viribus eſſe gregem.
Ergo Sathanico Gretſere & percitus Oeſtro,
Inque Dei flatum lingua maligna tua eſt.
Quando doces, Dominus fidei qui trinus & vnus,
Natura ingenio cognitus abſq; fide eſt.

Digitized by Google

—— Sapientia carnis
Optima, vt eſſe poteſt, eſt inimica Deo.
Naturalis homo non ſpiritualia captat.
In IESV ex verbo gratia noſce dedit.

Deſine, Menalca, deſine, Enecabis nos non canendo ſed rudendo.

Saluus Ariſtoteles, ſaluus Cato, Scipio ſaluus,
Socraticum ſaluum eſt, Herculeumque genus.
Cinglius & Cingli ſimilis gentilis Eraſmus
Blaſphemè in chartis ſic docuere ſuis.
Quos præceptores ſequitur Gretſerus, ad Orcum
Dæmonis & flammæ iura ſequatur eos.

Cedo, Paſtor, vbi hoc docuit Gretſerus? Profer locum ex Gretſeri libris. Miſerabile eſt iſtos, eò prouectos iam cernere; vt ob nullam impudentiam, licet extremam, aliquo pudore tingantur, vel ſaltem modicè tangantur. Nihil reſtat, quàm vt iſte vel alius eiusdem formæ & notæ præco, rumorem ſpargat, Gretſerum cum Zuuinglio Chriſtum ab Euchariſtia excludere. Quàm enim hoc poſterius, tam & illud prius ex libris & ſenſu meo euinci poteſt.

Speculum fidei Lutheranæ ſpeculo Zephyriano repoſitum.

LVTHERVS in caput 27. Geneſeos Tom. 6. Lat. Witeberg. *Fides eſt opinio, quæ fertur in id quod nihil, quod impoſſibile & abſurdum eſt.* Habes hic genus *fidei* Lutheranæ quod eſt opinio, quæ eſt habitus incertus, vtpote cum formidine oppoſiti coniunctus. Credit ergo fides Lutherana,

Trini-

Trinitatem, ſed ita, vt timeat, ne fortè verum non ſit, Deum eſſe trinum & vnum: Credit Incarnationem Chriſti; at non ſine metu, ne forſan res ſecus ſe habeat, Chriſtique Incarnatio fabuloſa ſit. Credit vitam æternam, at non abſque tacito animi remorſu, ne forſan fallatur, quia *opinio* non ita firmat intellectum, vt nec fluctuet, nec ad alteram contradictionis partem reſpiciat. Eadem eſt ratio aliorum Lutheranæ fidei dogmatum; incerto enim aſſenſu tenentur; nam quidquid ex ſola opinione eſt, illud incertum eſt; At omnes articuli Lutheranæ fidei ſunt ex ſola opinione, quia ipſa Lutherana fides eſſentialiter eſt *opinio*, ergo omnes articuli fidei incerti ſunt.

Habes II. Ex ſupradictis Lutheri verbis *Obiectum* fidei Lutheranæ: quod eſt, NIHIL; IMPOSSIBILE, ABSVRDVM. Lutherana ergo fides credit *Nihil*; quia credit id, quod eſt ſuum obiectum. At obiectum eſt NIHIL. Credit ergo NIHIL. Et per conuerſionem: Nihil ergo credit. Qualis iſta fides? Inde ſequitur, Lutheranos aut non credere Deum trinum & vnum, Chriſtum Incarnatum, paſſum, crucifixum, mortuum, ſepultum, à mortuis excitatum, vitam æternam, & alia huius generis; aut Deum trinum & vnum, & alia omnia Lutheranis eſſe NIHIL: quia fides Lutherana fertur in id, quod *Nihil* eſt; ergo non in id, quod aliquid eſt: quia nihil non eſt *aliquid*; nec aliquid, nihil. Si ergo fides Lutherana tendit in Deum trinum & vnum; ſequitur Deum trinum & vnum eſſe nihil, cum Lutherana fides non tendat niſi in nihil, Et per conſequens, non credat, niſi NIHIL.

Alte-

Altera conditio *Obiecti* Lutheranæ fidei eſt; IMPOSSIBILE. Ex quo ſequitur idem, quod antea: nempe aut Lutheranos SS. Trinitatis myſterium non credere; aut illos hoc myſterium pro *Impoſsibili* habere; quandoquidem fides Lutherana, non niſi in Impoſſibile tendit; idemque intellige de reliquis omnibus Lutheranę fidei articulis, quos Lutherana fides non attingit, niſi vt *impoſsibiles*. Ex quo rurſus conſit; neminem Lutheranorum, Deum trinum & vnum, Chriſtum Incarnatum, paſſum, crucifixum, &c. vitamque æternam amare; quia nemo ſani capitis amat *impoſsibile*. Nec eniti & elaborare poſſunt Lutherani, vt vitam æternam obtineant, quia nullus, niſi fatuus, conatur id quod impoſſibile eſt, aſſequi.

Tertia conditio Obiecti Lutheranæ fidei eſt Abſurdum. Etſi autem libenter fateor, Lutheranam fidem plurima non tantùm *abſurda*, ſed & *abſurdiſsima* credere (quid enim abſurdius monſtroſo illo vbiquitatis portento?) quia tamen videri vult, quaſi alia etiam credat, vt *Deum Trinum & vnum*, *Chriſtum incarnatum*, *vitam æternam* & ſimilia; oportet, vt Lutherani, Deum trinũ & vnum, &c. pro *abſurdo* habeant: quia Deus trinus & vnus; Chriſtus incarnatus, &c. eſt fidei Lutheranæ obiectum, at obiectum huius fidei eſt abſurdum. Habent ergo Lutherani hęc & alia omnia ſuæ fidei myſteria pro *abſurdis*. Iam ergo dextras iungunt cum Turcis & Iudæis; quibus itidem hæc talia nil aliud apparent, quàm NIHIL, IMPOSSIBILE, ABSVRDVM.

Ne quis autem ſuſpicetur, hæc tam ab omni ratione abhorrẽtia excidiſſe Luthero per incircũſpectionẽ, cum fortè pluſculum vnà cum ſuis compotoribus ſeſe inuitaſſet; en tibi eadem eodem loco repetit ac recinit, non

non ſine additamentis. Audi effata pluſquam Apollinea.

I. Fides (Lutherana) *fertur in rem, quæ adhuc purum nihil eſt.* Aut ergo fides Lutherana non fertur in Deum Trinum & vnum; aut Deus Trinus & vnus Lutheranis adhuc *purum nihil eſt.* Secundò, aut fides Lutherana non fertur in Chriſtum Incarnatum, Redemptorem ac liberatorem, & vt ita loquar, *iuſtificatorem* noſtrum; aut Chriſtus Incarnatus & Redemptor noſter Lutheranis *adhuc purum nihil eſt.*

II. Fides *eſt ſcientia & ſapientia* (paulò antea erat fides *Opinio*, nunc transformatur in ſcientiam & ſapientiam) *tenebrarum & nihilitudinis*; Sunt igitur Lutheranæ fidei obiecta *tenebræ* & *nihilitudo*, hoc eſt, vt antea loquebatur Lutherus, *purum nihil.* Trinitas ergo & Incarnatio, & vita æterna, & huius claſſis alia, Lutheranis *nihilitudo* ſunt, hoc eſt, *purum nihil.*

Aliæ ſcientiæ omnes, inquit Lutherus, *docentur ex Syllogiſmis; non habent fundamenta aut Principia ſua in eo, quod nihil eſt; ac præſertim non apparens, impoſsibile, abſurdum, ſtultum; ſed fides apprahendens promiſsionem figit cor in id, quod omnino eſt abſurdum & impoſsibile.*

En quàm conſtanter ac aſſeueranter conditiones Obiecti, in quod Lutherana fides tendit, Lutherus aſſeuerat. En Lutherana fides ſua principia habet in eo, quod *nihil eſt, quod impoſsibile, quod abſurdum, quod ſtultum.* Qualis Iſlebici Euangelij & Euangeliſtæ fides?

Dicat quis: Lutherum nihil aliud voluiſſe, quàm obiectum fidei apparere Rationi *Nihil, impoſsibile, abſurdum.* Reſpondeo inprimis, verba Lutheri eſſe clara; nec egere interprete; Et hic obſeruandam regulam ab ipſo Luthero præſcriptam in Iudicio contra Eraſmũ; *verba*

hoſtium contra illos interpretanda eſſe. Deinde nego, obiectum fidei Rationi apparere *Nihil, impoſſibile*, aut vt maioris Emphaſeos gratia loquitur Lutherus, *verè impoſſibile* & *abſurdum*; nam ſi obiectum fidei in hunc modum Rationi repræſentaretur, illud reſpueret; nec immerito; nam quis ſectetur aut ſectandum amplectendumue cenſeat illud, quod eſt *Nihil, nihilitudo*, & *verè impoſſibile?* Quæro inſuper, an quia res fidei ſunt non *apparentes*, hoc eſt, *non euidentes*; ideo appellari debeant *Nihil, Nihilitudo, verè impoſſibiles, abſurda*. Veritatis pronūciatum eſt: *Ex abundantia cordis os loquitur*: Niſi quæ Lutherus ſuis tradebat pro talibus habuiſſet, ea *Nihil, Nihilitudinem, verè impoſſibilia & abſurda* nunquam nuncupaſſet. Quis enim non execretur dicentem? Deum Trinum & vnum; vel Chriſtum Incarnatum eſſe NIHIL, ESSE NIHILITVDINEM, Eſſe quid *verè impoſſibile, eſſe abſurdū* At Lutherus apertiſſimè hoc aſſerit, vt iam audiuimus. Vbi erat illud Pſal. 92. quando Lutherus hæc tam *nauci* & *nihili*, tam ſibi & ſuis probroſa in chartas exſpuebat: *Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis.* Quæ ſunt hæc Dei teſtimonia, niſi dogmata diuinitus mortalibus reuelata? Si ſunt *credibilia nimis*; quomodo ſunt *Nihil*, quomodo *Nihilitudo*, quomodo *purum nihil, quomodo verè impoſſibilia?* Certè *Nihil* & *verè impoſſibile*, adeo non eſt *credibile nimis*, vt ne quidem ſit credibile.

FINIS.

Digitized by Google

Errata.

PAg. 6. verſ. antepenult Origenis. 12. 23. tinniunt. 24. 1. debacchationes 26. 9. reſponſurum. 27. 26. ὀλίγῳ 29. 23. manuum. 30. 23. intenſiuè 31. 5. & naſci ex vtraque. 32. 14. diuinitus. 37. 7. ad eum. 40. 14. vt & hunc 44. vlt. ſomnium. 66. 25. Cælum iuro 67. antepen. accidentibus 71. 16. pulcherrimè. 89. Ad hanc cœnæ 93. 17. plenumq́; . 96. 1. IMPOSSIBILE. 82. 10. qualis ſit. 83. 17. νομίζουσιν. 87. 17. Cœnæ. 90. 5. Speuſippus. 94. 4. noſſe. ibid. 26. abſurdum. 95. 6. fallatur.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google